

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«Διεθνείς και Ευρωπαϊκές πολιτικές στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση
και Έρευνα»**

Διπλωματική Εργασία

**«Συγκριτική θεώρηση ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων,
συγκεντρωτικού και αποκεντρωτικού μοντέλου, στην προώθηση
ευρωπαϊκών πολιτικών για τη σχολική εκπαίδευση»**

**Πλατανίτη Γεωργία
(Αριθμός Μητρώου: ΜΠ16022)**

Επιβλέπων Καθηγητής: Κυριαζής Αθανάσιος, Πρόεδρος του Τμήματος Στατιστικής
και Ασφαλιστικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Εξεταστική επιτροπή:

Ασδεράκη Φωτεινή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Έδρα Jean Monnet στις Πολιτικές
Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Έρευνας και Καινοτομίας της ΕΕ, Τμήμα Διεθνών και
Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Παραβάντης Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

**Πειραιάς
Ιούνιος 2019**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

(άρθρο 8 Ν. 1599/1986)

Η ακρίβεια των στοιχείων που υποβάλλονται με αυτή τη δήλωση μπορεί να ελεγχθεί με βάση το αρχείο άλλων υπηρεσιών (άρθρο 8 παρ. 4 Ν. 1599/1986)

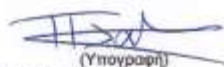
ΠΡΟΣ ⁽¹⁾ :	Γραμματεία ΠΜΣ «ΔΙΕΘΝΕΙΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ»						
Ο - Η Όνομα:	ΓΕΩΡΓΙΑ	Επώνυμο:	ΠΛΑΤΑΝΙΤΗ				
Όνομα και Επώνυμο Πατέρα:	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ						
Όνομα και Επώνυμο Μητέρας:	ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΠΙΚΑΚΗ						
Ημερομηνία γέννησης ⁽²⁾ :	ΕΙΚΟΣΙ ΤΡΕΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΧΙΛΙΑ ΕΝΝΙΑΚΟΣΙΑ ΟΓΔΟΝΤΑ ΕΝΝΕΑ						
Τόπος Γέννησης:	ΜΑΡΟΥΣΙ ΑΤΤΙΚΗΣ						
Αριθμός Δελτίου Ταυτότητας:	ΑΜ 208904	Τηλ:	210- 5754539 / 6970797363				
Τόπος Κατοικίας:	ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΑΤΤΙΚΗΣ	Οδός:	ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ	Αριθ:	20	ΤΚ:	12133
Αρ. Τηλεομοιοτύπου (Fax):			Δ/ση Ηλεκτρ. Ταχυδρομείου (Email):	gewrgia.plataniti@gmail.com			

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις ⁽³⁾, που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ. 8 του άρθρου 22 του Ν. 1599/1986, δηλώνω ότι:

το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Ημερομηνία: 7.6.2019

Ο - Η Δηλ.

(Υπογραφή)
ΠΛΑΤΑΝΙΤΗ
ΓΕΩΡΓΙΑ

(1) Αναγράφεται από τον ενδιαφερόμενο παλιτή ή Αρχή ή η Υπηρεσία του δημόσιου τομέα, που απευθύνεται η αίτηση.

(2) Αναγράφεται ολογράφως.

(3) «Όποιος εν γνώσει του δηλώνει ψευδή γεγονότα ή αρνείται ή αποκρύπτει τα αληθινά με έγγραφη υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Εάν ο υπαίτιος αυτών των πράξεων σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτόν του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος βλάπτοντας τρίτον ή σκόπευε να βλάψει άλλον, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών.

(4) Σε περίπτωση ανεπάρκειας χώρου η δήλωση συνεχίζεται στην πίσω όψη της και υπογράφεται από τον δηλούντα ή την δηλούσα.

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία είναι αποτέλεσμα μελέτης αρκετών μηνών και εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών με τίτλο: «Διεθνείς κι Ευρωπαϊκές Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Έρευνα», στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω πρωτίστως τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Πρόεδρο και Καθηγητή του Τμήματος Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης, κ. Κυριαζή Αθανάσιο για την πολύτιμη συμβολή, επιστημονική καθοδήγηση και υποστήριξη που μου παρείχε σε όλη τη διάρκεια διαμόρφωσης της εργασίας μου, όπως και για την εμπιστοσύνη και εκτίμηση που επέδειξε στο πρόσωπό μου.

Επιπλέον, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του τμήματος Διεθνών & Ευρωπαϊκών σπουδών, κυρία Ασδεράκη Φωτεινή και τον Αναπληρωτή Καθηγητή του τμήματος Διεθνών & Ευρωπαϊκών σπουδών, κ. Παραβάντη Ιωάννη, για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία αξιολόγησής, καθώς και για τη συμβολή τους στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών σπουδών μου στο Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Θερμές ευχαριστίες ανήκουν σε όλο το ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό του τμήματος Δ.Ε.Σ. του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για τη συνολική προσφορά του στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές πολιτικές στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Έρευνα».

Τέλος, θα δεν μπορούσα να μην εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς την οικογένεια μου, για την συμπαράσταση και υποστήριξη που μου παρείχε σε όλα τα στάδια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Συντομογραφίες

Ελληνικές

ΑΜΣ: Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΠ: Εκπαιδευτική Πολιτική

ΠΕΦ: Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα

ΕΚ2020: Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020

Ξενόγλωσσες

ESL: Early School Leaving

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development

PISA: Programme for International Student Assessment

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Σελίδα

Πίνακας 1: Εξευρωπαϊσμός και εγχώρια πολιτική	47
Πίνακας 2: Μοντέλα Οργάνωσης των Εκπαιδευτικών συστημάτων στην ΕΕ	58
Πίνακας 3: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα	63
Πίνακας 4: Διοικητική διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (υποχρεωτικής εκπαίδευσης)	66
Πίνακας 5: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στην Ελλάδα	67
Πίνακας 6: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στη Γαλλία	70
Πίνακας 7: Διοικητική διάρθρωση του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος (υποχρεωτικής εκπαίδευσης)	72
Πίνακας 8: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στη Γαλλία	73
Πίνακας 9: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στη Γερμανία	77
Πίνακας 10: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στη Γερμανία	82
Πίνακας 11: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στη Σουηδία	85
Πίνακας 12: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στη Σουηδία	88
Πίνακας 13: Συγκριτικός Πίνακας τεσσάρων εκπαιδευτικών συστημάτων στη λήψη εκπαιδευτικών αποφάσεων	91
Πίνακας 14: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για την Ελλάδα	99
Πίνακας 15: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για τη Γαλλία	101
Πίνακας 16: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για τη Γερμανία	104
Πίνακας 17: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για τη Σουηδία	107
Πίνακας 18: Συγκεντρωτικά δεδομένα χωρών για τα κριτήρια αναφοράς «ΕΚ2020»	109

Περίληψη:

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με ραγδαίες τεχνολογικές, επιστημονικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές. Οι προκλήσεις της Κοινωνίας της Γνώσης, για ανάπτυξη πολλαπλών δεξιοτήτων, ατομική εξέλιξη και κοινωνική ανάπτυξη, καθιστούν τη γνώση ως την κινητήρια δύναμη των σύγχρονων κοινωνιών. Στο πλαίσιο αυτό, η εκπαίδευση τοποθετείται στο επίκεντρο της προσοχής και αναδεικνύεται ως πεδίο ανάπτυξης και ενίσχυσης της ευρωπαϊκής οικονομίας, ενώ καθοριστική κρίνεται η συμβολή της στη συνολική ανοικοδόμηση της λειτουργίας της ΕΕ. Τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα καλούνται να αναλάβουν τη διαμόρφωση και ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού της ΕΕ, αναβαθμίζοντας τη λειτουργία τους και συντονίζοντας τη δράση τους. Στη διαδικασία αυτή, παρατηρούνται εθνικές μεταρρυθμίσεις και προκύπτουν μορφές εξευρωπαϊσμού της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής τους. Η ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων, η εθνική κυριαρχία στη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής και ο αργός ρυθμός ανάπτυξης της ευρωπαϊκής συνεργασίας για τη σχολική εκπαίδευση αποτελούν παραμέτρους προς περαιτέρω διερεύνηση και έφορο έδαφος ανάπτυξης συγκριτικών μελετών. Η τρέχουσα ευρωπαϊκή πολιτική για την εκπαίδευσή, αντικατοπτρίζεται στο στρατηγικό πλαίσιο «ΕΚ2020», όπου θεσπίζονται συγκεκριμένα κριτήρια αναφοράς για τη συλλογή δεδομένων και την παρακολούθηση της πορείας των κρατών-μελών στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων.

Η παρούσα εργασία μελετά και συγκρίνει τα εκπαιδευτικά συστήματα τεσσάρων κρατών-μελών, της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Σουηδίας, ως προς την οργανωτική και διοικητική διάρθρωσή τους. Επιπλέον, δίνει έμφαση στην αξιολόγηση της πορείας τους κατά την επίτευξη στρατηγικών στόχων για τη σχολική εκπαίδευση, βασιζόμενη σε δείκτες αναφοράς. Σκοπός είναι να διερευνηθούν οι συσχετίσεις ανάμεσα στη σχολική διακυβέρνηση και τον εξευρωπαϊσμό των εγχώριων εκπαιδευτικών πολιτικών.

Λέξεις-κλειδιά: Εξευρωπαϊσμός, Σχολική πολιτική, Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική, Εκπαιδευτική Διοίκηση, Σχολική Διακυβέρνηση, Συγκεντρωτισμός, Αποκέντρωση.

Abstract

The European Union has faced numerous technological, scientific, economic, social and political changes. The new social realities require a new perspective based on the demands of the Knowledge Society, such as the development of multiple human skills, at the individual and social level, that emphasizing in the knowledge as the productive force for the modern societies. Education is at the center of attention and it is emerging as a field of development and strengthening of the European economy, while its contribution to the overall reconstruction of the functioning of the EU is decisive. The European educational systems have to carry the strengthening of human resources, by upgrading their operation and coordinating their action. In this process, national reforms are observed and forms of the Europeanization of their national educational policy are emerging. The diversity of the educational systems, as well as the national sovereignty in educational policy and the slow development of the European cooperation on school education, are parameters for further research and a pivotal ground for the development of comparative studies. The current European educational policy is reflected in the strategic framework "ET2020", which sets specific benchmarks in order to collect data and to monitor the progress of Member States in achieving strategic objectives.

This paper analyzes the educational systems of four country-members, in Greece, France, Germany and Sweden, comparing their organizational and administrative structure. In addition, the study focuses on the evaluation of their progress in achieving educational goals for school policy, based on European benchmarks. The purpose of this review is to compare and contrast the educational systems, detecting the correlations between the school governance and the Europeanisation of domestic education policies, as well.

Keywords: Europeanization, School Policy, European Educational Policies, Educational Management, School Governance, Centralization, Decentralization.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	3
Συντομογραφίες.....	4
Κατάσταση Πινάκων.....	5
Περίληψη.....	6
Abstract.....	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1. Εισαγωγικά-Σημασία θέματος.....	11
1.2. Σκοπός Εργασίας.....	16
1.3. Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις εργασίας.....	17
1.4. Επισκόπηση Βιβλιογραφίας.....	17
1.5. Μεθοδολογία.....	19
1.6. Δομή.....	19
2. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ	
2.1. Ορισμός της Εκπαιδευτικής Πολιτικής.....	21
2.2. Οι πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	23
2.3. Η Εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	25
2.4. Η Εκπαίδευση στις Συνθήκες της ΕΕ. Θεσμικό πλαίσιο για την Εκπαίδευση.....	29
2.5. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για τη Σχολική Εκπαίδευση.....	33
2.5.1. Εκκίνηση της Συνεργασίας για το σχολικό τομέα.....	33
2.5.2. Οι σύγχρονες κατευθύνσεις για τη Σχολική Πολιτική στην ΕΕ.....	36
3. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: Εκπαιδευτική Διοίκηση & Εξευρωπαϊσμός	
3.1. Συστήματα Οργάνωσης στη Δημόσια Διοίκηση.....	40
3.2. Εκπαιδευτική διοίκηση: Οργάνωση και Διοίκηση των εκπαιδευτικών συστημάτων.....	41
3.3. Η προσέγγιση του Εξευρωπαϊσμού.....	46
3.4. Ο Εξευρωπαϊσμός στην Εκπαίδευση.....	50

3.5. Ο Εξευρωπαϊσμός στα επίπεδα διοίκησης και διακυβέρνησης.....	52
4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	
4.1. Τα Εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	55
4.2. Η Οργανωτική και Διοικητική Δομή των Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Συστημάτων.....	58
4.3. ΕΛΛΑΔΑ: Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	61
4.3.1 Η οργανωτική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος....	62
4.3.2. Η διοικητική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος....	63
4.4. ΓΑΛΛΙΑ: Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	68
4.4.1. Η οργανωτική δομή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος..	68
4.4.2. Η διοικητική δομή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος...	70
4.5. ΓΕΡΜΑΝΙΑ: Το γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	74
4.5.1 Η οργανωτική δομή του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος...	75
4.5.2. Η διοικητική δομή του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος...	78
Α) Συνεργασία ομοσπονδίας και ομόσπονδων κρατών.....	78
Β) Η διοικητική ιεραρχία στα ομόσπονδα κράτη.....	79
4.6. ΣΟΥΗΔΙΑ: Το σουηδικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	83
4.6.1 Η οργανωτική δομή του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος.....	83
4.6.2. Η διοικητική δομή του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος.....	85
4.7. Συγκριτικά πορίσματα με βάση την Οργανωτική και Διοικητική Δομή των εκπαιδευτικών συστημάτων.....	89
5. Στρατηγική «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020».	
Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην προσέγγιση ευρωπαϊκών στρατηγικών στόχων	
5.1. Εισαγωγή.....	92
5.2. Ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για τη σχολική εκπαίδευση στη στρατηγική «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020».....	93
5.3. Ανάλυση δεδομένων σχετικά με την προσέγγιση των κριτηρίων αναφοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο.....	94
5.4. Ανάλυση δεδομένων σχετικά με την προσέγγιση κριτηρίων αναφοράς σε εθνικό επίπεδο.....	97

5.4.1. Ανάλυση δεδομένων για την Ελλάδα.....	97
5.4.2. Ανάλυση δεδομένων για τη Γαλλία.....	100
5.4.3. Ανάλυση δεδομένων για τη Γερμανία.....	102
5.4.4. Ανάλυση δεδομένων για τη Σουηδία.....	105
5.5. Συνολική αποτίμηση και συγκριτική ανάλυση των δεδομένων στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών κριτηρίων αναφοράς.....	108
5.6. Αποτίμηση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών στρατηγικών στόχων. Αδυναμίες και προκλήσεις.....	110
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	114
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	119

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

“People only accept change when they are faced with necessity, and only recognize necessity when a crisis is upon them” Jean Monnet (1978). “Memoirs”

1.1. Εισαγωγικά- Σημασία θέματος

Οι σύγχρονες προκλήσεις που καλείται να διαχειριστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση τον 21^ο αιώνα, καθιστούν αναγκαία την αναβάθμιση της λειτουργίας της και την συνολική ενδυνάμωσή της στην διεθνή αγορά. Η γνώση φαίνεται να αποτελεί τη δύναμη των σύγχρονων κοινωνιών, συμβάλλοντας καθοριστικά στην ανάπτυξή τους (οικονομική, κοινωνική, ατομική). Στο νέο πλαίσιο που διαμορφώνεται και σύμφωνα με τις απαιτήσεις της «Κοινωνίας της Γνώσης», η εκπαίδευση αναδεικνύεται ως πεδίο οικονομικής ανάπτυξης και αποκτά ολοένα αυξανόμενη σημασία μέσα στην ΕΕ.¹ Σημαντική μάλιστα, είναι η αναγνώριση της αλληλένδετης δυναμικής σχέσης της εκπαίδευσης με βασικούς τομείς πολιτικής (οικονομική, κοινωνική, απασχόληση, τεχνολογία, έρευνα, καινοτομία).²

Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αποτελεί μια κοινή, ενιαία πολιτική, καθώς τα κράτη-μέλη αναλαμβάνουν συνολικά την οργάνωσή και λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, και είναι οι αποκλειστικοί φορείς ελέγχου, διαμόρφωσης και άσκησης της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση, προσδιορίζει την εμπλοκή της ΕΕ στον τομέα αυτό πολιτικής. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Ένωση *«αναλαμβάνει δράσεις για να υποστηρίξει, να συντονίζει ή να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών σε τομείς μεταξύ των οποίων είναι η παιδεία, η επαγγελματική εκπαίδευση, η νεολαία και ο αθλητισμός»* (Άρθρο 6 ΣΛΕΕ). Επιπρόσθετα, συμβάλλει στην προώθηση *«παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών»* και αναγνωρίζει την εθνική κυριαρχία και ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς *«σέβεται πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία»* (Άρθρο 165 ΣΛΕΕ). Η εκπαίδευση ως τομέας πολιτικής

---

¹ Στάμελος Γ., Βασιλόπουλος Α., Καβασακάλης Α., 2015, σελ.28. Διαθέσιμο online σε: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/226/1/00_master%20document_StamelosVasilopoulosKavasaki_Final.pdf (ανακτήθηκε στις 10/10/2018).

² Πασιάς Γ., 2006, σελ.79.

εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατηρεί τον εθνικό της χαρακτήρα, ενώ σταδιακά εξελίσσονται ο τρόπος και οι μορφές συντονισμού και συνεργασίας των εκπαιδευτικών δομών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί υποστηρικτικά στις πολιτικές των χωρών προς αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, συμβάλλοντας στον Εξευρωπαϊσμό των εθνικών πολιτικών, μέσω της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού.³

Οι ραγδαίες κοινωνικό-πολιτικές, οικονομικές, τεχνολογικές αλλαγές σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο δεν αφήνουν ανεπηρέαστο το εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο ως ανοικτό σύστημα αντιδρά στις πολλαπλές προκλήσεις. Η επίδραση αυτή ποικίλει και ασκείται σε διαφορετικά επίπεδα διαμόρφωσης και άσκησης της εκπαιδευτικής πολιτικής.⁴ Τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα καλούνται να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, επαναπροσδιορίζοντας τη δράση τους, εμπλουτίζοντας το περιεχόμενο τους, αναβαθμίζοντας τη λειτουργία τους, εφαρμόζοντας νέες πολιτικές και εκπαιδευτικές πρακτικές, αξιοποιώντας τη διεθνή εμπειρία και ακολουθώντας τα ευρωπαϊκά πρότυπα.⁵ Η εκπαίδευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις έννοιες της εθνότητας, του πολιτισμού, της ταυτότητας, ως εκ τούτου αναγνωρίζεται η δυσκολία ανάπτυξης ενιαίας εκπαιδευτικής πολιτικής στα κράτη-μέλη και αναδεικνύεται η σημασία εστίασης στη σχολική πολιτική, όπου η εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης μοιάζει αρκετά περιορισμένη.⁶

Η ευρωπαϊκή σχολική πολιτική, εκφράζεται μέσα από μορφές ήπιου νόμου χωρίς ενιαία δεσμευτική ισχύ, κατά βάση μέσω συστάσεων και γνωμοδοτήσεων. Η συνεργασία στο επίπεδο της ΕΕ για τη σχολική εκπαίδευση, αποσκοπεί στην βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης, στην ανταλλαγή καλών πρακτικών και στην διαχείριση ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος.⁷ Η «Ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση», εκδηλώνεται ως απόρροια της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και οι βασικοί άξονες πολιτικής για τη σχολική εκπαίδευση στο ευρωπαϊκό πλαίσιο αφορούν σε ζητήματα ποιότητας, διαφάνειας, ελέγχου, διοίκησης, συμβατότητας και συγκρισιμότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων. Κατά την προσπάθεια κατανόησης της αλληλεπίδρασης μεταξύ ΕΕ και κρατών-μελών στη χάραξη πολιτικής, αναπτύχθηκαν θεωρητικά πλαίσια ερμηνείας του φαινομένου, που ονομάστηκε

---

³ Ασδεράκη, 2016, σελ.488.

⁴ Αθανασούλα- Ρέππα, 2008, σελ.365.

⁵ Αθανασούλα- Ρέππα, 2008, σελ.354.

⁶ Nicolaidou, 2008, p.211.

⁷ European Commission/Education & Training/About school policy. Available at: https://ec.europa.eu/education/policies/school/about-school-policy_el (access at 16/10/2018).

Εξευρωπαϊσμός. Οι πολλαπλές διαστάσεις προσέγγισης του Εξευρωπαϊσμού, παρέχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την αμφίδρομη αυτή σχέση μεταξύ των εθνικών και των ευρωπαϊκών συστημάτων πολιτικής. Η διαφορετικότητα και η πολυμορφία που εντοπίζεται σε εθνικό επίπεδο, καθώς και οι διαδικασίες διαμόρφωσης των ευρωπαϊκών πολιτικών για την εκπαίδευση, διαδραματίζουν πρωτεύον ρόλο στην προσπάθεια του Εξευρωπαϊσμού.⁸ Ο Εξευρωπαϊσμός, φαίνεται να αποτελεί έναν «εξωγενή» παράγοντα που επιδρά στην μεταρρυθμιστική πολιτική και τη δημόσια διοίκηση των κρατών-μελών, ενώ μελετώνται οι μηχανισμοί και οι επιμέρους μορφές του.⁹

Στο νέο πλαίσιο συνεργασίας που αναπτύχθηκε για την «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» (ΕΚ 2020)¹⁰, ανάμεσα στους στρατηγικούς στόχους βρίσκεται η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι κυριότερες προκλήσεις για τα σχολικά συστήματα, είναι η ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων των μαθητών (σε ανάγνωση, μαθηματικά και θετικές επιστήμες), η αναβάθμιση του επιπέδου αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης του διδακτικού προσωπικού και η βελτίωση της διοικητικής λειτουργίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Για την αποτελεσματικότερη προσέγγιση των στρατηγικών στόχων έχουν ορισθεί συγκεκριμένα κριτήρια αναφοράς για το 2020. Η ευρωπαϊκή έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, με τη διεθνή σύγκριση και τις αναλύσεις ανά χώρα, ενισχύουν τη συζήτηση για ζητήματα προτεραιότητας στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς και τον διάλογο μεταξύ των κρατών-μελών, σε σχέση με τις εθνικές πρωτοβουλίες πολιτικής και τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμιστικές πολιτικές.

Σχετικά με την ευρωπαϊκή επιδίωξη για ποιοτική αναβάθμιση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, καθοριστικής σημασίας κρίνεται ο ρόλος της εκπαιδευτικής διοίκησης και των στελεχών της, στην εποικοδομητική συνδιαλλαγή με το διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον, διατηρώντας ωστόσο την ταυτότητα και την πολιτισμική ιδιαιτερότητα του εκάστοτε εκπαιδευτικού συστήματος.¹¹ Η διοικητική

---

⁸ Nicolaidou, 2008, p.212.

⁹ Λαδής, Νταλάκου, 2008, σελ.130. (Ανακτήθηκε στις 15/11/2018, από: https://eclass.unipi.gr/modules/document/file.php/NAS281/deo24_A.pdf).

¹⁰ Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»). Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, IV, C119/3, 28.5.2009, σελ.3. (Ανακτήθηκε στις 15/11/2018, από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EL)).

¹¹ Αθανασούλα- Ρέππα, 2008, σελ.364.

ποικιλομορφία στην Ευρώπη και η παρουσία ποικίλων διοικητικών συστημάτων, αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της δημόσιας διοίκησης της.¹² Η διακυβέρνηση της σχολικής εκπαίδευσης αποτέλεσε αντικείμενο εκτεταμένων εργασιών στην ΕΕ, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης των σχολικών συστημάτων για καλύτερη διαχείριση των συγχρόνων προκλήσεων ποιότητας και δικαιοσύνης, καθώς και για την αποτελεσματική ανταπόκρισή τους στις μαθησιακές και κοινωνικές ανάγκες. Το σχολείο αναγνωρίζεται ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα μάθησης, όπου οι διαμορφωτές πολιτικής (policymakers), καθώς και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς (stakeholders) αλληλοεπιδρούν και συμβάλλουν στην επίτευξη κοινών στόχων και στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων με θετικό αντίκτυπο.¹³

Στη Λευκή Βίβλο για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση¹⁴, ήδη από το 1995, τίγονται ζητήματα αυτονομίας των στελεχών της εκπαίδευσης, προς αποτελεσματικότερη ανταπόκριση στις νέες εξελίξεις. Η προσαρμοστικότητα και η ευελιξία των αποκεντρωμένων συστημάτων αναδεικνύονται ως χαρακτηριστικά βαρύνουσας σημασίας για τη δημιουργία νέων κοινωνικών σχέσεων εταιρικής μορφής, συμπεριλαμβάνοντας διαδικασίες διαπραγμάτευσης μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών (εταίρων) στα διάφορα επίπεδα για τη συνεχή κατάρτιση και εκπαίδευση. Η ομάδα εργασίας για τα σχολεία, τη χρονική περίοδο **2016-2018** εστιάζει στη διακυβέρνηση των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης με σκοπό την ποιοτική ανάπτυξή τους, με άξονες τη βιώσιμη καινοτομία και την προσβασιμότητα.¹⁵ Στο πλαίσιο αυτό κεντρικοί τομείς εστίασης, είναι η διαχείριση των σχολικών δικτύων, η διασφάλιση ποιότητας και η βελτίωση της διακυβέρνησης των συστημάτων, μέσω της αποκέντρωσης, της σχολικής αυτονομίας και λογοδοσίας, της επαγγελματική εξέλιξης του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού. Για τη χρονική περίοδο από το **2018 έως το 2020**,¹⁶ η ομάδα

---

¹² Ongaro, E., & Van Thiel, S. (Eds.), 2018, p.6. *The Palgrave Handbook of Public Administration and Management in Europe*.

¹³ SchoolEducationGateway/ The governance of school education systems. Available at: <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/governance-of-school-edu.htm> (access at 8/3/2019).

¹⁴ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1995. Λευκή Βίβλος για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση, Βρυξέλλες, 29.11.1995 COM(95) 590 τελικό, σελ.30. (Ανακτήθηκε στις 16/11/2018, από: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ECD302/%CE%9B%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%B7%20%CE%92%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%BF%CF%82.pdf>).

¹⁵ European Commission, Education and Training 2020, Working Group Mandates 2016-2018, p.7. (Retrieved at 18/3/2019, from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-2020-group-mandates_en.pdf).

¹⁶ European Commission/Education & Training/Et2020 working groups. Available at: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-working-groups_en (access at 17/3/2019).

εργασίας για τη σχολική εκπαίδευση καταπιάνεται με το ζήτημα της διακυβέρνησης των σχολικών συστημάτων αποσκοπώντας στην αύξηση της ποιότητας και στην ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση.¹⁷

Η παγκόσμια τάση για αποκεντρωμένη δράση, φαίνεται να συνέβαλλε στην εκπαιδευτική αλλαγή για την επίτευξη αλληλένδετων στόχων, όπως η ενίσχυση της οικονομίας, ο εκσυγχρονισμός και η αποδοτικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, ο εκδημοκρατισμός της λειτουργίας του, η αναδιανομή των πόρων, η ενίσχυση της περιφέρειας και του τοπικού ελέγχου, η εξασφάλιση ποιότητας στην εκπαίδευση.¹⁸ Οι μορφές οικονομικής και θεσμικής παγκοσμιοποίησης, φαίνεται να άσκησαν διαχρονικά ισχυρές πιέσεις στα κράτη για μεταρρυθμίσεις πολιτικής αποκέντρωσης των δημόσιων υπηρεσιών, προς επίτευξη ομοιομορφίας, στοιχεία τα οποία εμφανίζονται και στα σχολικά συστήματα.¹⁹ Επιπρόσθετα, η αποκεντρωτική αυτή τάση, μοιάζει να αποτελεί μια προσπάθεια εξισορρόπησης των υπερεθνικών οργάνων, προς διαχείριση των νέων συνθηκών που φέρει η παγκοσμιοποίηση.²⁰

Σε εθνικό επίπεδο, παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση για υιοθέτηση πολιτικών αποκέντρωσης, με τη μεταφορά εκπαιδευτικών αρμοδιοτήτων από το κέντρο προς την περιφέρεια, ακόμη και σε συστήματα με ισχυρή παράδοση συγκεντρωτισμού. Ωστόσο, η επιλογή ανάμεσα σε μορφές διοικητικού συγκεντρωτισμού και αποκέντρωσης αποτελούν μείζον θέμα εκπαιδευτικής διοίκησης και πολιτικής, με ποικίλες προεκτάσεις.²¹

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω αναφορές, η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναδείξει σημαντικές πτυχές κατά την ανάλυση και σύγκριση τεσσάρων ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, με γνώμονα την διοικητική και οργανωτική τους διάρθρωση και την πορεία τους στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών πολιτικών για τη σχολική εκπαίδευση, υπό το πρίσμα της θεωρίας του Εξευρωπαϊσμού.

---

¹⁷ Ibid

¹⁸ E. Mark Hanson, 1997, Educational Decentralization: Issues and Challenges, p3-7.

¹⁹ Astiz, M. F., Wiseman, A. W., & Baker, D. P. (2002). Slouching towards Decentralization: Consequences of Globalization for Curricular Control in National Education Systems. *Comparative Education Review*, 46(1), 66–88.

²⁰ Κατσαρός, 2008, σελ. 96. (Ανακτήθηκε στις 18/10/2018, από: http://www.pi-schools.gr/programs/epim_stelexoi/epim_yliko/book3.pdf).

²¹ Ο.π., σελ. 68.

1.2. Σκοπός Εργασίας

Βασικός σκοπός της παρούσας ερευνητικής προσέγγισης, είναι η ανάλυση και η παρουσίαση των πορισμάτων από την συγκριτική θεώρηση των τεσσάρων ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, ως προς το σύστημα διοικητικής διακυβέρνησης τους και την συμβατότητα των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών τους με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη σχολική εκπαίδευση, στη στρατηγική «ΕΚ2020». Η διερεύνηση των σημείων σύγκλισης και απόκλισης μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων, αποκτά ιδιαίτερη σημασία δεδομένης της ποικιλομορφίας των σχολικών συστημάτων στην ΕΕ, καθώς και της πολυπλοκότητας του φαινομένου του Εξευρωπαϊσμού.

Η μελέτη θα συγκροτηθεί μέσα από την επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας για την εκπαιδευτική διοίκηση και την επίδραση του Εξευρωπαϊσμού στα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς και στα αντίστοιχα διοικητικά επίπεδα. Σε δεύτερη φάση, θα αναλυθούν τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Σουηδίας και της Γερμανίας, προκειμένου να εντοπιστούν και να επισημανθούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους και να πραγματοποιηθούν οι μεταξύ τους συσχετισμοί. Επιπρόσθετα, θα αξιοποιηθούν στατιστικά δεδομένα από ευρωπαϊκές και διεθνή πηγές (European Union, Eurymdice, OECD) για την αξιολόγηση της πρόοδου των χωρών σε σχέση με τους ευρωπαϊκούς δείκτες αναφοράς. Τέλος, μέσα από την επεξεργασία και ανάλυση του περιεχομένου ευρωπαϊκών εκθέσεων παρακολούθησης, εθνικών προγραμμάτων πολιτικής, ευρωπαϊκών και εθνικών θεσμικών κειμένων, θα μελετηθούν οι εγχώριες πολιτικές μεταρρύθμισης, με γνώμονα το βαθμό ενσωμάτωσης ή μη ευρωπαϊκών πολιτικών για τη σχολική εκπαίδευση.

1.3. Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις εργασίας

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που καλείται να απαντήσει η εργασία μας είναι το κατά πόσο το σύστημα διοικητικής διακυβέρνησης των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης, συνδέεται με τον Εξευρωπαϊσμό της λειτουργίας τους. Ειδικότερα, εξετάζεται ο βαθμός προσέγγισης ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών πολιτικών για τη σχολική εκπαίδευση, από τέσσερα κράτη-μέλη με αντιπροσωπευτικά και διακριτά συστήματα εκπαιδευτικής διοίκησης και οργάνωσης.

Οι βασικές υποθέσεις της εργασίας μας, τις οποίες καλούμαστε να διερευνήσουμε στη συνέχεια είναι οι εξής:

Υπόθεση 1: Οι εθνικές πολιτικές αποκέντρωσης συμβάλλουν θετικά στην προώθηση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών πολιτικών.

Υπόθεση 2: Τα εκπαιδευτικά συστήματα με αποκεντρωμένο διοικητικό μοντέλο, έχουν καλύτερες επιδόσεις στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών στόχων.

1.4. Επισκόπηση βιβλιογραφίας

Με την επέκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), αναπτύχθηκε ένα πολυσύνθετο οικοδόμημα πολιτικής διακυβέρνησης, με την κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Οι πολιτικές της ΕΕ, με εστίαση στην εκπαιδευτική πολιτική, ως ένα ιδιαίτερο πεδίο πολιτικής εξετάζονται εκτενώς με σχετικές αναφορές (Ασδεράκη 2008, 2016, Μούσης 2015, Γρηγορίου 2015, Πασιάς 2006, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2013, 2018, Cankaya, Kutlu & Cebeci 2015). Στο πλαίσιο του οράματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ενισχύθηκαν οι συζητήσεις για το αναδυόμενο φαινόμενο του «Εξευρωπαϊσμού». Ποικίλες είναι οι θεωρητικές προσεγγίσεις στην προσπάθεια αποσαφήνισης του όρου, ερμηνείας και κατανόησης της μορφής και των πολλαπλών διαστάσεων του (Börzel & Risse 2007,2000, Radaelli 2012, Φερόνας 2013, Ladrech 1994, 2010, Cowles et al 2001, Olsen 2002, Radaelli & Saurugger 2008, Saurugger, 2006, Hang 2011). Το ζήτημα του Εξευρωπαϊσμού στην εκπαίδευση τίθεται σε ευρωπαϊκές αναφορές (Ψήφισμα του Συμβουλίου της 24ης Μαΐου 1988 για την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση, Πράσινη Βίβλος του 1993, άρθρα 126 και 127 της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και ερμηνεύεται με βάση τον αντίκτυπο του στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο (Larsen

& Olsen 2010, Grek & Law 2012, Alexiadou 2007, Dale & Robertson 2009, Bénédicte 2010). Σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, η διαδικασία προωθείται με τη σύσταση κοινών θεσμικών οργάνων διακυβέρνησης²² και την ανάπτυξη μοντέλων διακυβέρνησης (Μενδρινού 2016). Σε εθνικό πλαίσιο, εντοπίζονται πολλαπλά επίπεδα επίδρασής του, αποτελώντας τελικά ένα σύνθετο, πολυδιάστατο φαινόμενο που συμβάλλει στην ενοποίηση και πολιτική ισχυροποίηση της ΕΕ.²³ Κατά την εξέταση της βιβλιογραφίας, αρκετές είναι οι αναφορές που εντοπίστηκαν για την επίδραση του εξευρωπαϊσμού στην διοικητική διαστρωμάτωση των συστημάτων (Moreno & Palier 2004, Moreno 2005, Bénédicte 2010, Bache 2005, Paraskevopoulos & Rees 2006, Marshall 2004, Knill 2001, Λαδή & Νταλάκου 2008).

Εξίσου σημαντικές είναι οι αναφορές σε άρθρα και βιβλία σχετικά με την οργάνωση των συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (Κόντης 1988, Λαδή & Νταλάκου 2008, Osborne 1993). Η εκπαιδευτική διοίκηση, η οποία αποτελεί επιστημονικό κλάδο της εκπαίδευσης, στηριζόμενο στις αρχές της επιστήμης της Διοίκησης, διαθέτει πλούσιο βιβλιογραφικό υλικό (Αθανασούλα-Ρέππα 1999, 2008, Κωτσίκης 2007, Μπρίνια 2008, Λυμπέρης 2012, Κατσαρός 2008, Σαΐτη & Σαΐτης 2012, Σαΐτης 2005, Φωτόπουλος 2012). Οι προσεγγίσεις εστιάζουν στην εφαρμογή βασικών λειτουργιών της επιστήμης της Διοίκησης στους εκπαιδευτικούς οργανισμούς, στη διάκριση των κυριότερων μοντέλων εκπαιδευτικής διοίκησης, στη μορφολογία και διακυβέρνηση των εκπαιδευτικών συστημάτων, σε ζητήματα ποιότητας και αποτελεσματικότητας, καθώς και σε πτυχές πολιτικών αποκέντρωσης και σχολικής αυτονομίας. Διαφορετικές τοποθετήσεις υποστηρίζουν την υπεροχή της διοικητικής αποκέντρωσης στην σχολική αποτελεσματικότητα, ενώ σε επιμέρους έρευνες δεν επιβεβαιώνεται η συσχέτισή της με τα μαθησιακά επιτεύγματα (Hanushek, Link & Woessmann, 2013, Panel estimates from PISA). Μάλιστα, επισημαίνονται ποικίλοι παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχή σχολική λειτουργία.

---

²² Nicolaidou, 2008, p.213.

²³ Nicolaidou, 2008, p.212.

1.5. Μεθοδολογία

Η εργασία ακολουθεί τη μέθοδο της βιβλιογραφικής έρευνας, όπου μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, θα ορισθούν οι έννοιες του εξευρωπαϊσμού, της εκπαιδευτικής πολιτικής και της εκπαιδευτικής διοίκησης. Επιπρόσθετα, μέσα από την αρχειακή έρευνα υλικού της Ε.Ε., πρωτογενών πηγών με έμφαση σε κείμενα Συνθηκών, κοινοβουλευτικών εγγράφων, αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και επίσημων νομικών κειμένων των κρατών-μελών και εκθέσεων των χωρών, θα μελετηθούν οι ευρωπαϊκές και εθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές για τη σχολική εκπαίδευση και ο βαθμός συμβατότητας τους. Η περιγραφική ανάλυση των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Σουηδίας, θα στηριχτεί σε στοιχεία που παρέχονται από το επίσημο ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφόρησης για τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη (δίκτυο EURYDICE), καθώς και από συγκριτικές μελέτες και εθνικούς φορείς πληροφόρησης. Για την αξιολόγηση της πορείας των χωρών στην επίτευξη στρατηγικών στόχων, θα αξιοποιηθούν στατιστικά δεδομένα (Eurostat, OECD), εκθέσεις και διεθνείς έρευνες (PISA 2012, 2015), σχετικά με συγκεκριμένα κριτήρια αναφοράς της Στρατηγικής «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020».

1.6. Δομή της εργασίας

Η εργασία διαρθρώνεται σε πέντε εκτενή κεφάλαια, με επιμέρους διάκριση σε υποενότητες.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο εισαγωγικό κεφάλαιο, αναδεικνύεται η σημασία του θέματος, τίθεται το ερευνητικό ερώτημα και αναπτύσσονται οι υποθέσεις εργασίας. Επιπλέον, αναλύονται ο σκοπός, η μεθοδολογία και η δομή της έρευνας. Σημαντικό μέρος της ενότητας αποτελεί η επισκόπηση της βιβλιογραφίας σε μια σύντομη διερεύνηση και εκτίμηση των προσεγγίσεων που έχουν αξιοποιηθεί στην ανάλυση του θέματος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναπτύσσεται η θεωρητική αποσαφήνιση του όρου εκπαιδευτική πολιτική, διερευνώνται οι πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παρουσιάζεται το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση. Παράλληλα αναφέρονται τα βασικά σημεία της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, με εστίαση στις εξελίξεις και τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη Σχολική Εκπαίδευση. Τέλος,

μελετάται η στρατηγική «ΕΚ2020» και εκθέτονται οι ευρωπαϊκοί στόχοι και οι προτεραιότητες της τρέχουσας περιόδου.

Στη συνέχεια, το τρίτο κεφάλαιο, εμπεριέχει το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, με εστίαση στην θεωρία της Εκπαιδευτικής Διοίκησης και του Εξευρωπαϊσμού. Κατά βάση, αναπτύσσονται οι θεμελιώδεις αρχές της Δημόσιας Διοίκησης και τα βασικά μοντέλα διοίκησης των εκπαιδευτικών συστημάτων. Σε σχέση με τον Εξευρωπαϊσμό, οι αναφορές επικεντρώνονται στον τρόπο εκδήλωσής του στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς και στα επίπεδα διακυβέρνησης.

Η ανάλυση και σύγκριση των υπό μελέτη εκπαιδευτικών συστημάτων, συγκροτείται στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας. Αρχικά, επισημαίνονται βασικά στοιχεία που αφορούν στη δομή και οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην ΕΕ. Στη συνέχεια ακολουθούν οι εκτενείς αναλύσεις ανά χώρα, και στο τέλος παρατίθενται συγκεντρωτικά επιμέρους παρατηρήσεις και συγκριτικά συμπεράσματα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, πραγματοποιείται η αξιολόγηση των τεσσάρων εκπαιδευτικών συστημάτων στην προσέγγιση συγκεκριμένων ευρωπαϊκών κριτηρίων αναφοράς. Η συγκέντρωση και επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων, βοηθούν στον έλεγχο της πορείας των χωρών, ενώ αποφέρουν σημαντικές διαπιστώσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπρόσθετα, αναλύονται οι εγχώριες πολιτικές των κρατών-μελών σε σχέση με τους επικείμενους στρατηγικούς στόχους και διερευνάται ο βαθμός εξευρωπαϊσμού τους.

Κατά την ολοκλήρωση της εργασίας, παρατίθενται τα συνολικά συμπεράσματα της έρευνας, απαντώνται τα ερευνητικά ερωτήματα και αναδεικνύονται πτυχές για περαιτέρω διερεύνηση (προεκτάσεις της έρευνας).

2. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

2.1. Ορισμός της Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις που υπάρχουν για την αποσαφήνιση του όρου «εκπαιδευτική πολιτική», συνδέονται με την αναγνώριση της εκπαίδευσης ως δημόσια πολιτική, η οποία διαμορφώνεται μέσα στο πλαίσιο ποικίλων κοινωνικό-πολιτικών και οικονομικών αλληλεπιδράσεων, σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.²⁴

Ο όρος **Εκπαιδευτική Πολιτική**, σύμφωνα με το Σαΐτη (2008), αφορά στο πλήθος των δράσεων, μεθόδων, μέτρων και στρατηγικών που αναπτύσσονται από την δημόσια κρατική αρχή για την αποτελεσματικότερη προσέγγιση των επιμέρους εκπαιδευτικών στόχων. Αποτελεί την κατευθυντήρια γραμμή για την εκπαίδευση και παράλληλα εκφράζει την κυρίαρχη ιδεολογία της εκπαιδευτικής διοίκησης.²⁵ Κατά την Αθανασούλα-Ρέππα (2008), αποτελεί μια σύνθετη και δυναμική διαδικασία που στοχεύει στην αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης, μέσω αποφάσεων και αλλαγών σε ποικίλα εκπαιδευτικά ζητήματα (όπως εκπαιδευτική δομή, χρηματοδότηση, διοικητική διάρθρωση, περιεχόμενο προγραμμάτων σπουδών, διδακτικό προσωπικό).²⁶ Η διαδικασία χάραξης ΕΚ αναπτύσσεται μέσα σε τρία αλληλοσχετιζόμενα πεδία: α) το επίσημο (κυβερνητική νομοθετική πλαισίωση), β) το ημιεπίσημο (γνωμοδοτικά όργανα, συμβουλευτικές επιτροπές Παιδείας) και γ) το ανεπίσημο (ομάδες συμφερόντων, συνδικαλιστικές οργανώσεις). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται κατά τη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής, στο ρόλο που κατέχουν οι φορείς και οι διαδικασίες.²⁷ Η ΕΚ συνδέεται με ζητήματα διανομής εξουσίας, οργάνωσης και ελέγχου των εκπαιδευτικών διαδικασιών, ενώ μελετά τις επιρροές που συμβάλλουν στην διαμόρφωσή των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Πρόκειται για ένα πεδίο έκφρασης ποικίλων συμφερόντων (με παγκόσμιο προσανατολισμό την ενίσχυση της οικονομίας), υπερεθνικών και ενδοκρατικών πιέσεων, καθώς και διαδικασιών διαμεσολάβησης των εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων.²⁸

---

²⁴ Κωτσίκης, 2007, σελ. 117.

²⁵ Σαΐτης, 2008, σελ.3. (Ανακτήθηκε στις 10/10/2018, από: https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3695/1093_02_oaed_summary_enotita05_v01.pdf).

²⁶ Αθανασούλα –Ρέππα, 2008, σελ.21.

²⁷ Αθανασούλα –Ρέππα, 2008, σελ.21-22 και Αθανασούλα –Ρέππα κ.ά., 1999, σελ.124.

²⁸ Στάμελος Γ., Βασιλόπουλος Α., Καβασακάλης Α., 2015, σελ.39. (Ανακτήθηκε στις 10/10/2018, από:

Στις σύγχρονες κοινωνίες, κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης και άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής, σημαντική αναδεικνύεται η επίδραση πολλαπλών παραγόντων (πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικό-πολιτιστικών και θρησκευτικών), οι οποίοι δρουν ρυθμιστικά στην λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων.²⁹ Επιπρόσθετα, φαίνεται να διαφοροποιείται το παραδοσιακό μοντέλο λήψης αποφάσεων, με την επίδραση υπερεθνικών φορέων που συμβάλλουν δυναμικά στη διαμόρφωση της εγχώριας εκπαιδευτικής πολιτικής (όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και Διεθνείς οργανισμοί για την Εκπαίδευση).³⁰

Τέλος, για την καλύτερη κατανόηση των εκπαιδευτικών πολιτικών σε κάθε εθνικό σύστημα εκπαίδευσης, είναι σημαντικό να αναλύεται το μοντέλο οργάνωσης που ακολουθείται, καθώς και η συμβολή των φορέων που διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πολιτική, στα αντίστοιχα διοικητικά επίπεδα (κεντρικό, περιφερειακό, τοπικό). Σε υπερεθνικό επίπεδο, εντοπίζονται τρεις μορφές πολιτικών: α) οι διεθνοποιημένες πολιτικές για την εκπαίδευση (διακρατικές ή πολυκρατικές), με τα κράτη να έχουν την κυριαρχία των πολιτικών και να διακρίνονται σε κράτη με ενεργητική ή παθητική διεθνοποίηση και περιθωριοποιημένα κράτη, και β) σε παγκοσμιοποιημένες πολιτικές (διεθνείς οργανισμοί, αφορούν κυρίως στην Ανώτατη εκπαίδευση).³¹

---

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/226/1/00_master%20document_StamelosVasilopoulosKavasakalis_Final.pdf).

²⁹ Σαΐτης, 2008, σελ.3. Διαθέσιμο στο:

https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3695/1093_02_oaed_summary_enotita05_v01.pdf

(ανακτήθηκε στις 10/10/2018).

³⁰ Αθανασούλα –Ρέππα, 2008, σελ.22-23.

³¹ Στάμελος Γ., Βασιλόπουλος Α., Καβασακάλης Α., 2015, σελ.27-28. Διαθέσιμο στο:

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/226/1/00_master%20document_StamelosVasilopoulosKavasakalis_Final.pdf (ανακτήθηκε στις 10/10/2018).

2.2. Οι πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δραστηριοποιείται σε συνολικά 35 διαφορετικούς τομείς πολιτικής. Η συνολική δράση και λειτουργία της, στηρίζεται στις Συνθήκες, οι οποίες καθορίζουν το πεδίο αρμοδιοτήτων της.³² Οι Συνθήκες αποτελούν την πρωτογενή πηγή του Ευρωπαϊκού δικαίου και κατ' επέκταση την νομική θεμελίωση των κοινών πολιτικών που αναπτύσσονται. Στην ΕΕ οι Συνθήκες εξελίσσονται προς επίτευξη μεγαλύτερων στόχων και προς ανταπόκριση στις ανάγκες και τα συμφέροντα των πολιτών. Η συχνή αναθεώρηση των Συνθηκών είναι μια ένδειξη ενίσχυσης της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.³³ Η σύζευξη υπερεθνικών και διακυβερνητικών στοιχείων καθιστούν σύνθετη την διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσα στην ΕΕ, η οποία ακολουθεί τη «συνήθη νομοθετική διαδικασία».³⁴

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, προβλέπεται η κατανομή των καθηκόντων στις αντίστοιχες πολιτικές, ανάμεσα στην ΕΕ και τα κράτη-μέλη.³⁵ Οι εξουσίες διαχωρίζονται σε 3 κατηγορίες: α) τις αποκλειστικές αρμοδιότητες (άρθρο 3 της ΣΛΕΕ), β) τις συντρέχουσες αρμοδιότητες (άρθρο 4 της ΣΛΕΕ) και γ) τις υποστηρικτικές αρμοδιότητες (άρθρο 6 της ΣΛΕΕ).³⁶ Οι βασικές αρχές που διέπουν την άσκηση των αρμοδιοτήτων μέσα στην ΕΕ, είναι η «αρχή της δοτής αρμοδιότητάς» (άρθρο 5, παρ.2 της ΣΕΕ), η «αρχή της αναλογικότητας» (άρθρο 5, παρ.4 της ΣΕΕ) και η «αρχή της επικουρικότητας» (άρθρο 5, παρ.3 της ΣΕΕ).³⁷ Η νομική ισχύ των αρχών αυτών αναγνωρίζει το δικαίωμα στα κράτη-μέλη να αναλαμβάνουν πρωτοβουλία σε τομείς που δεν έχει την αποκλειστικότητα η Ένωση, περιορίζοντας την εμπλοκή της μέσα σε συγκεκριμένο πλαίσιο αρμοδιοτήτων, για την επίτευξη των στόχων των

---

³² EUROPA, Κατανομή των αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ai0020&from=EL> (πρόσβαση στις 11/10/2018).

³³ Europedia/ Moussis/ Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες. Διαθέσιμο online σε:

http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/2/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=18&s=1&e=10 (πρόσβαση στις 11/10/2018).

³⁴ EUROPA/ Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις της ΕΕ. Διαθέσιμο online σε: https://europa.eu/european-union/eu-law/decision-making/procedures_el (πρόσβαση στις 10/10/2018).

³⁵ EUROPA, Κατανομή των αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aai0020> (πρόσβαση στις 11/10/2018).

³⁶ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 30.3.2010, C 83/47. (Ανακτήθηκε στις 11/10/2018, από:

<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW131/%CE%A3%CE%9B%CE%95%CE%95.pdf>).

³⁷ Europa, Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2012/C 326/01. Διαθέσιμο online σε:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT> (πρόσβαση στις 11/10/2018).

Συνθηκών (άρθρο 5, παρ. 2 της ΣΕΕ). Σχετικά, με την επικουρικότητα, πρόκειται για αρχή που ρυθμίζει την κατανομή των αρμοδιοτήτων ανάμεσα σε διαφορετικά ιεραρχικά επίπεδα εξουσιών,³⁸ ενώ διαθέτει έντονα στοιχεία διακυβέρνησης.³⁹

Η ευρωπαϊκή διακυβέρνηση υλοποιείται σε πολλαπλά επίπεδα, ακολουθώντας τους θεσμικούς μετασχηματισμούς και την εξέλιξη των πολιτικών, οι οποίες διαμορφώνονται σε υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό πλαίσιο. Η νέα μορφή που αποκτά η ΕΕ, με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2009), προσανατολίζεται στην ομοσπονδιακή δομή των συστημάτων και δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης προτύπων διακυβέρνησης, προς αξιοποίηση σε επιμέρους πεδία πολιτικής.⁴⁰ Σύμφωνα με τη Μενδρινού (2016), τα κυρίαρχα πρότυπα διακυβέρνησης στην ΕΕ είναι τα εξής: 1) η κοινοτική μέθοδος ή υπερεθνική συνεργασία, 2) η κεντρική ρύθμιση, 3) η διακυβερνητική συνεργασία, και 4) ο πολυμερής συντονισμός.⁴¹ Επιπρόσθετα, με τη συγκρότηση της Λευκής Βίβλου⁴² για την «ανοικοδόμηση της Ευρώπης», θέτονται στρατηγικοί στόχοι για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών και την βελτίωση της κοινοτικής δράσης, επαναπροσδιορίζονται και νομιμοποιούνται οι πολιτικές για την λειτουργία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό, ενισχύονται οι σχέσεις συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκών οργάνων, πολιτών και κοινωνικών δομών κατά την νομοθετική διαδικασία.⁴³

Για την καλύτερη προσέγγιση των στόχων της ΕΕ, εκτός από την οργάνωση του θεσμικού πλαισίου σημασία έχει και ο τρόπος διακυβέρνησης της, καθώς με το νέο μοντέλο της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης αναδεικνύεται ιδιαίτερα ο ρόλος της περιφέρειας, πάνω στις οποίες και στηρίζεται. Η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων της Ένωσης με τα κράτη-μέλη και τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, ευνοεί την αποτελεσματικότερη και δημοκρατικότερη λειτουργία της. Οι προκλήσεις συνεπώς της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης αφορούν στην «συμπληρωματικότητα» μεταξύ θεσμικής και εταιρικής διακυβέρνησης.⁴⁴ Με την ανασύνθεση των συντελεστών που συμμετέχουν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, την εμπλοκή των συμβουλευτικών

---

³⁸ Raffaelli, 2016, σελ.2.

³⁹ Μούσης, 2015, σελ. 32.

⁴⁰ Μενδρινού, 2016, σελ.117.

⁴¹ Μενδρινού, 2016, σελ.118.

⁴² Ευρωπαϊκή Ένωση/ ΕτΠ (2009) «Λευκή Βίβλος για την Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών». Διαθέσιμο online σε: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/cdr89-2009_/cdr89-2009_el.pdf (πρόσβαση στις 13/10/2018).

⁴³ Γρηγορίου, 2015, σελ.4.

⁴⁴ ΕτΠ, 2009, σελ.6.

οργάνων και των ομάδων πίεσης, καθώς και την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας γίνονται προοδευτικά βήματα προς την αποκέντρωση. Κύρια συμβουλευτικά όργανα αποτελούν η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ε.Ο.Κ.Ε) και η Επιτροπή των Περιφερειών.⁴⁵

Συνοψίζοντας, παρατηρείται ότι η ανάπτυξη πολιτικών μέσα στην ΕΕ πραγματοποιείται σε ένα πολυσύνθετο πεδίο με συνεχόμενες τροποποιήσεις και μορφές διακυβέρνησης, ωστόσο για τον κάθε τομέα πολιτικής προβλέπονται επιμέρους διαδικασίες. Στη συνέχεια, γίνεται εστίαση και ανάλυση του τομέας της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.3. Η Εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Εστιάζοντας στον τομέα της εκπαίδευσης και σύμφωνα με την κατανομή των αρμοδιοτήτων, όπως προκύπτει από τις Συνθήκες, η εκπαίδευση ανήκει στις υποστηρικτικές πολιτικές της ΕΕ (Άρθρο 6 της ΣΛΕΕ)⁴⁶. Αναλυτικότερα, στο πεδίο αυτό πολιτικής η Ένωση διαθέτει υποστηρικτικό-συντονιστικό ρόλο, ενώ το κάθε κράτος-μέλος διατηρεί την αποκλειστική εξουσία στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής και στη συγκρότηση του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος.⁴⁷ Η συμβολή της ΕΕ, προσδιορίζεται στην παροχή υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και στην ενίσχυση των εθνικών πολιτικών, με σεβασμό απέναντι στην «πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία» (άρθρο 165 ΣΛΕΕ, παρ.1, σελ.120 και άρθρο 166ΣΛΕΕ, παρ.2, σελ.121).⁴⁸

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο θεσπίζονται κοινοί στόχοι και κριτήρια αναφοράς, ενώ προωθείται η συνεργασία για την ανταλλαγή καλών πρακτικών, τη διαχείριση ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος και συνολικά την ενίσχυση των εθνικών δράσεων, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων

---

⁴⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013, σελ.7.

⁴⁶ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 30.3.2010, C 83/47, άρθρο 6,σελ.52. Διαθέσιμο online σε: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW131/%CE%A3%CE%9B%CE%95%CE%95.pdf> (ανακτήθηκε στις 11/10/2018).

⁴⁷ Europa/Ευρωπαϊκή Ένωση/Εκπαίδευση, κατάρτιση και νεολαία. Διαθέσιμο online σε: https://europa.eu/european-union/topics/education-training-youth_el (ανακτήθηκε στις 11/10/2018).

⁴⁸ Ενοποιημένη απόδοση της συνθήκης για τη λειτουργία της ευρωπαϊκής ένωσης. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=el> (ανακτήθηκε στις 11/10/2018).

εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών-μελών.⁴⁹ Η ΕΕ στηρίζει οικονομικά τις χώρες και παρέχει ποικίλα μέσα ανάπτυξης τους (όπως τεχνογνωσία, συμμετοχή σε προγράμματα),⁵⁰ ενώ η σύσταση ομάδων εργασίας και η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας, διευκολύνουν την αλληλεπίδραση, την ανταλλαγή πληροφοριών και την προώθηση των ευρωπαϊκών στόχων σε όλα τα επίπεδα.⁵¹

Κατά τη συγκρότηση και εφαρμογή των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών πολιτικών, σημαντική είναι η συμβολή Ευρωπαϊκών Οργάνων και Οργανισμών, που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό.⁵² Ενδεικτικά αναφέρονται: η Γενική Διεύθυνση «*Εκπαίδευση, Νεολαία, Αθλητισμός και Πολιτισμός*» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η «*Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας*»⁵³ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το «*Συμβούλιο Παιδείας, Νεολαίας, Πολιτισμού και Αθλητισμού*»⁵⁴ στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο**, η Επιτροπή «*Κοινωνική Πολιτική, Εκπαίδευση, Απασχόληση, Έρευνα και Πολιτισμός*» (SEDEC)⁵⁵ της Επιτροπής των Περιφερειών, η **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων**, το **Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης** (Cedefop),⁵⁶ το **Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης**,⁵⁷ το Δίκτυο πληροφοριών για την εκπαίδευση στην Ευρώπη- **EURYDICE**,⁵⁸ ο Εκτελεστικός

---

⁴⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018, Σελ.19. Διαθέσιμο online σε: <https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/715cfcc8-fa70-11e7-b8f5-01aa75ed71a1> (ανακτήθηκε στις 11/10/2018).

⁵⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018, Σελ.19. Διαθέσιμο online σε: <https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/715cfcc8-fa70-11e7-b8f5-01aa75ed71a1> (ανακτήθηκε στις 11/10/2018).

⁵¹ Ευρωπαϊκή Ένωση/Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Νεολαία. Διαθέσιμο online σε : https://europa.eu/european-union/topics/education-training-youth_el (πρόσβαση στις 11/10/2018).

⁵² Ευρωπαϊκή Ένωση/Όργανα και οργανισμοί της ΕΕ. Διαθέσιμο online σε : https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_el (πρόσβαση στις 11/10/2018).

⁵³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο/ Επιτροπές/ Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας. Διαθέσιμο online σε: <http://www.europarl.europa.eu/committees/el/CULT/home.html> (πρόσβαση στις 12/10/2018).

⁵⁴ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης/ Συμβούλιο Παιδείας, Νεολαίας, Πολιτισμού και Αθλητισμού. Διαθέσιμο online σε: <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/configurations/eycs/> (πρόσβαση στις 12/10/2018).

⁵⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών/Κοινωνική πολιτική, εκπαίδευση, απασχόληση, έρευνα και πολιτισμός» (SEDEC) . Διαθέσιμο online σε: <https://cor.europa.eu/el/our-work/Pages/sedec.aspx> (πρόσβαση στις 12/10/2018).

⁵⁶ CEDEFOP. Available at: <http://www.cedefop.europa.eu/el> (access at 12/10/2018).

⁵⁷ European Training Foundation. Available at: <https://www.etf.europa.eu/en> (access at 12/10/2018).

⁵⁸ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Available at: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/> (access at 13/12/2018).

Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Θεμάτων και Πολιτισμού (EACEA),⁵⁹ το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT)⁶⁰.

Σε διεθνές επίπεδο, η συνολική δράση και συνεργασία με Οργανισμούς, όπως το **Συμβούλιο της Ευρώπης- Council Of Europe,⁶¹ η UNESCO⁶² και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD),⁶³ επιδρούν στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού προσανατολισμού για την Εκπαίδευση.**

Η εκπαιδευτική συνεργασία μέσα στην ΕΕ , πραγματοποιείται μέσω της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ), η οποία διαμορφώνει το πλαίσιο αλληλεπίδρασης, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών-μελών στους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης, αντικαθιστώντας την παραδοσιακή κοινοτική μέθοδο.⁶⁴ Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (2000) μάλιστα, υποδεικνύεται η εκπαίδευση ως τον κύριο τομέα πολιτικής για εφαρμογή της ΑΜΣ.⁶⁵ Η ΑΜΣ, αποτελεί ήπια μορφή διακυβέρνησης, η οποία βασίζεται στο «διακυβερνητικό συντονισμό», και παρέχει δυνατότητες ευελιξίας στην συμμετοχή, καθώς και στην επιλογή στρατηγικών και δράσεων, χωρίς την υποχρεωτική εναρμόνιση των εγχώριων πολιτικών.⁶⁶ Στα πλαίσια της ΑΜΣ, προωθούνται γενικοί στόχοι, με την μορφή ψηφισμάτων και διακηρύξεων, ανακοινωθέντων, συμπερασμάτων, γνωμοδοτήσεων, συστάσεων, ενώ παράλληλα παρέχονται εργαλεία και δείκτες προς επίτευξη κοινών ευρωπαϊκών στόχων.⁶⁷ Επιπρόσθετα, τα κράτη-μέλη ενθαρρύνονται στην υλοποίηση κοινών δράσεων και παρακολουθείται η σταδιακή πρόοδος τους στην προσέγγιση των στόχων.⁶⁸

---

⁵⁹ European Commission/ EACEA. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/homepage_en (access at 13/10/2018).

⁶⁰ European Institute of Innovation & Technology. Available at: <https://eit.europa.eu/> (access at 13/10/2018).

⁶¹ Council of Europe. Available at: <https://www.coe.int/en/web/portal/home> (access at 13/10/2018).

⁶² United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Available at: <https://en.unesco.org/> (access at 13/10/2018).

⁶³ OECD. Available at: <http://www.oecd.org/> (access at 13/10/2018).

⁶⁴ Ασδεράκη, 2016, σελ.488 στο Ν. Μαραβέγιας.

⁶⁵ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Της Λισαβόνας 23-24 Μαρτίου 2000, Συμπεράσματα Της Προεδρίας, Conseil/00/900, παρ.1, 24.3.2000. Διαθέσιμο online σε: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-00-900_el.htm (πρόσβαση στις 13/10/2018).

⁶⁶ Μενδρινού, 2016, σελ.124 στο Ν. Μαραβέγιας.

⁶⁷ Ασδεράκη, 2016, σελ.488 στο Ν. Μαραβέγιας.

⁶⁸ Ο.π.

Σύμφωνα με την Ασδεράκη (2016), για την περίοδο 2010-2020, η διαδικασία αυτή στηρίζεται, α) στη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών και χρονικών πλαισίων υλοποίησης, β) στη διαμόρφωση δεικτών και σημείων αναφοράς για την διευκόλυνση πρακτικών σύγκρισης και διαδικασιών παρακολούθησης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, γ) στην ανάπτυξη εθνικών σχεδίων δράσης και στην κατάθεση εθνικών εκθέσεων αξιολόγησης, δ) στη δημιουργία συστήματος παρακολούθησης της προόδου των χωρών σε υπερεθνικό και διακρατικό επίπεδο, ε) στη διάχυση των αποτελεσμάτων και στην ενίσχυση της ανταλλαγής γνώσεων και πρακτικών, και τέλος στ) στην εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων.⁶⁹

Ολοκληρώνοντας και σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν, η εκπαιδευτική πολιτική που αναπτύσσεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν φαίνεται να αποτελεί μια ενιαία πολιτική, καθώς λαμβάνεται υπόψη η ποικιλομορφία των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων και το δικαίωμα κάθε κράτους-μέλους στη χάραξη και εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής γραμμής.⁷⁰ Η σταδιακή ανάπτυξη στρατηγικών σε επιμέρους εκπαιδευτικά πεδία, καθώς και το μεταρρυθμιστικό πλαίσιο που σταδιακά διαμορφώνεται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αναδεικνύουν τον ισχυρό αντίκτυπο των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών εξελίξεων στον τομέα της εκπαίδευσης. Τέλος, οι σύγχρονες τάσεις φαίνεται να επικεντρώνονται στην ενίσχυση πολιτικών για την εκπαίδευση, ενώ σε ευρωπαϊκό πλαίσιο ενισχύονται οι προσπάθειες συντονισμού και συνεργασίας της εκπαιδευτικής δράσης.⁷¹

---

⁶⁹ Ο.π., σελ.489.

⁷⁰ Cankaya, Kutlu & Cebeci, 2015, p.887.

⁷¹ Cankaya, Kutlu & Cebeci, 2015, p.886.

2.4. Η Εκπαίδευση στις Συνθήκες της ΕΕ- Θεσμικό πλαίσιο για την Εκπαίδευση

Διαχρονικά η εξέλιξη της Εκπαιδευτικής Πολιτικής μέσα στην ΕΕ, ακολουθεί σχετικά αργούς ρυθμούς και διαβαθμίζεται στα επιμέρους επίπεδα και στις μορφές εκπαίδευσης. Παρόλο που αρχικά ελάχιστες είναι οι αναφορές στο θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση, σταδιακά αναδεικνύεται ως καθοριστικός τομέας ανάπτυξης εντός της ΕΕ. Κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες συμβάλλουν στη διαμόρφωση ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών πολιτικών, καθώς και στον επαναπροσδιορισμό του ρόλου της εκπαίδευσης, ως μέσο εξασφάλισης της κοινωνικής δικαιοσύνης και της οικονομικής ανάπτυξης.⁷² Η σύγχρονη μορφή της φαίνεται να είναι το αποτέλεσμα αλληπάλληλων συγκρούσεων, συναινέσεων, επιταχύνσεων και επιβραδύνσεων. Συνολικά, η συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο φαίνεται να προωθείται σημαντικά στους τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την εφαρμογή κοινών πολιτικών (Διαδικασία Κοπεγχάγης και Διαδικασία της Μπολόνια, αντίστοιχα), ενώ οι πολιτικές για τον σχολικό τομέα και τη γενική εκπαίδευσή διατηρούν τον εθνικό τους χαρακτήρα.⁷³

Με βάση τον Πασιά (2006), οι πολιτικές για την εκπαίδευση στο ευρωπαϊκό πλαίσιο μπορούν να ενταχθούν σε χρονικές περιόδους: α) από το 1957-1992, στα πλαίσια των Κοινοτήτων, όπου η εκπαίδευση συναντάται σε συμπληρωματική συσχέτιση με τις άλλες πολιτικές, β) από το 1993-1999, όπου αναπτύσσεται ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, γ) μετά από το 2000, με εστίαση στις πολιτικές της γνώσης για την ανοικοδόμηση της ΕΕ.⁷⁴

Αναλυτικότερα, η εκπαίδευση δεν φαίνεται να αποτελεί, αρχικά πεδίο κοινοτικού ενδιαφέροντος, καθώς οι **Ιδρυτικές Συνθήκες** (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΚΑΕ) δεν συμπεριλαμβάνουν ζητήματα γενικής παιδείας, τα οποία έγκεινται αποκλειστικά στην εθνική αρμοδιότητα. Η συνεργασία, ωστόσο φαίνεται να ευδοκιμεί στις ευρωπαϊκές πολιτικές για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, προς ενίσχυση των αναγκών της κοινής αγοράς και της οικονομίας των κρατών-μελών (άρθρα 118 & 128

⁷² Cankaya, Kutlu & Cebeci, 2015, p.886.

⁷³ Cankaya, Kutlu & Cebeci, 2015, p.888.

⁷⁴ Πασιάς, 2006, σελ. 77-78.

της ΣυνθεΟΟΚ)⁷⁵. Με την **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1987)**⁷⁶, η συνεργασία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αναδεικνύεται ως καθοριστικός παράγοντας στην προσέγγιση των στόχων (άρθρο 130Ζ), ενώ τονίζεται η εθνική ευθύνη στον συντονισμό και την διαχείρισή των προγραμμάτων (άρθρο 130Η).⁷⁷

Με τη **Συνθήκη του Μάαστριχ**⁷⁸ το 1993, αρχίζει ουσιαστικά να διαμορφώνεται το νομικό πλαίσιο για τις πολιτικές της Εκπαίδευσης στην Κοινότητα, ενώ παράλληλα η γενική εκπαίδευση εντάσσεται στο νομοθετικό πλαίσιο της Ένωσης και συμπεριλαμβάνεται στις νέες πολιτικές για την Κατάρτιση και τη Νεολαία, στα πλαίσια της Κοινωνικής Πολιτικής, Παιδείας, Επαγγελματικής Κατάρτισης⁷⁹. Με σχετικές αναφορές στα άρθρα 126 και 127, βασική επιδίωξη αποτελεί η προώθηση της παιδείας «υψηλού επιπέδου», μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών και της υποστήριξης αυτών από την Κοινότητα, τα οποία φέρουν την αποκλειστική ευθύνη στην διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής, διατηρώντας την εθνική κυριαρχία και αυτονομία τους, καθώς και τα ιδιαίτερα γλωσσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους (άρθρο 126, παρ.1).⁸⁰ Παρομοίως το ίδιο προβλέπεται και στη διαχείριση των συστημάτων της επαγγελματικής κατάρτισης (άρθρο 127, παρ.1).⁸¹ Κεντρικοί τομείς δράσης αποτελούν: η διάδοση γλωσσών και η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση, η προώθηση της κινητικότητας και η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων, η διευκόλυνση στην ανταλλαγή πληροφοριών και στην από κοινού διαχείριση ζητημάτων, η υποστήριξη των νέων, η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.⁸²

Με την Συνθήκη του Μάαστριχ, η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική φαίνεται να αποκτά νομική υπόσταση, ως απόρροια των διατάξεων των Συνθηκών, διατηρώντας το σύνθετο χαρακτήρα της.⁸³ Σημαντική επιρροή μάλιστα στην διαμόρφωση του

---

⁷⁵ Συνθήκη της Ρώμης (Συνθήκη ΕΟΚ), Τίτλος ΙΙ, Κοινωνική πολιτική, Άρθρα 118 σελ.99 & 128, σελ.104. Διαθέσιμο στα Ιταλικά σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT&from=EL> (access at 15/10/2018).

⁷⁶ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, 29.6.87. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EL> (access at 15/10/2018).

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 92/С 191/01, 29.7.92. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL> (πρόσβαση στις 15/10/2018).

⁷⁹ Ο.π., τίτλος VIII, Κεφ.3 «Παιδεία, Επαγγελματική Εκπαίδευση και Νεολαία», σελ.23.

⁸⁰ Ο.π., Άρθρο 126, παρ.1, σελ.23.

⁸¹ Ο.π., Άρθρο 127, παρ. 1, σελ.23.

⁸² Ο.π., Άρθρο 126, παρ.2, σελ.23.

⁸³ Ασδεράκη, 2008, σελ.221.

ευρωπαϊκού πλαισίου για την εκπαίδευση την περίοδο αυτή, ασκούν τα Λευκά και τα Πράσινα Βιβλία της Επιτροπής. Η αναγνώριση της εκπαίδευσης ως βασικού τομέα οικονομικής ενίσχυσης της Ένωσης, σκιαγραφούν το νέο αναπτυξιακό πλαίσιο, ενώ επιβεβαιώνουν την κοινοτική εμπλοκή στον τομέα αυτό.⁸⁴

Όσον αφορά στην σχολική εκπαίδευση, και την καθοριστική θέση του σχολείου στην κοινωνία, η ποιοτική αναβάθμιση του αποτελεί την βασική επιδίωξη, με κύριες κατευθύνσεις την απόκτηση θεμελιωδών γνώσεων, την εκμάθηση ξένων γλωσσών, την αξιοποίηση καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων, την διδασκαλία τεχνολογιών της πληροφορίας.⁸⁵ Επιπλέον, σημαντικό σημείο είναι η ανάδειξη της αποτελεσματικότητας των αποκεντρωμένων συστημάτων εκπαίδευσης, ως απόρροια της αυτονομίας, της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας αυτών στις νέες εξελίξεις.⁸⁶ Παράλληλα, η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων κοινωνικού χαρακτήρα, αποτελούν τη νέα προσέγγιση του σχολείου με επιχειρηματικούς όρους⁸⁷.

Το Πράσινο Βιβλίο για την «Ευρωπαϊκή διάσταση στην Εκπαίδευση»⁸⁸, αναφέρεται σε ζητήματα ποιότητας στην σχολική εκπαίδευση, στις προοπτικές εξωστρέφειας των σχολείων, καθώς και στην υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων προς μια πολυπολιτισμική διάστασή του.⁸⁹ Σύμφωνα επίσης με το κείμενο, η δυναμική συμβολή του σχολείου σε κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα, το καθιστούν κεντρικό πεδίο εθνικής και κοινοτικής δράσης, ένα σύστημα αποτελούμενο από μέλη που αλληλοεπιδρούν και δημιουργούν αλληλεξαρτώμενους και ισχυρούς δεσμούς.⁹⁰

Η σύγχρονη μορφή και το πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαμορφώνονται με τη **Συνθήκη της Λισσαβόνας**⁹¹, η οποία τίθεται σε ισχύ το 2009. Η νέα συνθήκη αποτελείται από δύο Συνθήκες: τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).⁹² Η

---

⁸⁴ Ο.π., σελ.222.

⁸⁵ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 92/C 191/01, 29.7.92, σελ.28. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL> (πρόσβαση στις 15/10/2018).

⁸⁶ Ο.π. σελ.30.

⁸⁷ Ο.π., σελ.42.

⁸⁸ Commission of the European Communities (1993b), Green Paper on the European Dimension of Education, COM (93)457 final, 29 September. (Retrieved at 16/10/2018, from: http://aei.pitt.edu/936/1/education_gp_COM_93_457.pdf).

⁸⁹ Ibid, p.12.

⁹⁰ Ibid, p.7.

⁹¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συνθήκη της Λισσαβόνας, Για την Τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, 2007/C 306/01, Λισσαβόνα, 13.12.2007. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL> (πρόσβαση στις 10/11/2018).

⁹² EUROPEA/ Η Συνθήκη της Λισσαβόνας: ένα σύνταγμα χωρίς τίτλο. Διαθέσιμο online σε:

εκπαίδευση εντασσόμενη στους τομείς για την Παιδεία, την Επαγγελματική εκπαίδευση, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό, ορίζεται στις υποστηρικτικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δράση της οποίας αφορά στον συντονισμό και την ενίσχυση των εθνικών πολιτικών.⁹³ Με βάση την ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)⁹⁴, ορίζονται οι αρμοδιότητες υποστηρικτικού χαρακτήρα της Ένωσης (άρθρο 6), ανάμεσα στις οποίες ανήκει και η εκπαίδευση.⁹⁵ Αναλυτικότερα, το άρθρο 165 (πρώην άρθρο 149 της ΣΕΚ), αναφέρεται στην αποστολή της ΕΕ για εξασφάλιση παιδείας υψηλού επιπέδου, προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ, ενισχύοντας και συμπληρώνοντας τις εκπαιδευτικές πολιτικές των κρατών μελών, με σεβασμό στην εθνική ποικιλομορφία και αυτονομία τους.⁹⁶

---

http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/2/5/?lang=gr&all=1&s=1&e=10 (πρόσβαση στις 15/10/2018).

⁹³ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνθήκη της Λισαβόνας, Για την Τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, 2007/C 306/01, Λισαβόνα, Άρθρο 2Ε, σελ.48, 13.12.2007. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL> (πρόσβαση στις 10/11/2018).

⁹⁴ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 326/47, 26.10.2012. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=el> (πρόσβαση στις 10/11/2018).

⁹⁵ Ο.π., ΤΙΤΛΟΣ Ι, Κατηγορίες και Τομείς Αρμοδιοτήτων Της Ένωσης, Άρθρο 6, σελ.52.

⁹⁶ Ο.π., Τίτλος ΧΙΙ, Παιδεία, Επαγγελματική Εκπαίδευση, Νεολαία και Αθλητισμός, Άρθρο 165, παρ.1, σελ.120 και άρθρα 165-166 ΣΛΕΕ).

2.5. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για τη Σχολική Εκπαίδευση

2.5.1. Εκκίνηση της Συνεργασίας για το σχολικό τομέα

Η έλλειψη αναφοράς σε θέματα γενικής εκπαίδευσης στις Ιδρυτικές Συνθήκες, δεν θα εμποδίσει τις προσπάθειες για συνεργασία στον τομέα αυτό και τη συγκρότηση ομάδων εργασίας για τη Διδασκαλία και την Εκπαίδευση.⁹⁷ Στην πρώτη συνάντηση των Υπουργών το **1971**, δεν αναδύονται στην πολιτική ατζέντα ζητήματα σχολικής εκπαίδευσης, ωστόσο διαφαίνεται η πρόθεση για ενίσχυση συνεργασίας στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.⁹⁸ Καθοριστικής σημασίας φαίνεται να είναι το Ψήφισμα της 6^{ης} Ιουνίου του **1974** για την ευρωπαϊκή συνεργασία, σύμφωνα με το οποίο η εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως τομέας πολιτικής με ειδικές ανάγκες και στόχους, και όχι μόνο ως πεδίο οικονομικής ανάπτυξης. Επισημαίνεται, η αποδοχή της διαφορετικότητας των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων και πολιτικών, ενώ συντάσσονται οι προτεραιότητες αυτής της περιόδου. Τέλος, προβλέπεται η δημιουργία της Επιτροπής Παιδείας.⁹⁹

Πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό, ότι οι συναντήσεις των Υπουργών Παιδείας, που θα ακολουθήσουν αυτή την περίοδο πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του Συμβουλίου (Υπουργοί Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων), ενώ οι αποφάσεις που λαμβάνονται με την μορφή ψηφισμάτων, δεν έχουν νομικά υποχρεωτική ισχύ.¹⁰⁰ Το **1976**, με σχετικό ψήφισμα παρουσιάζεται το Πρόγραμμα Δράσης,¹⁰¹ το οποίο εμπεριέχει έξι τομείς προτεραιότητας, στους οποίους εκδηλώνεται η πρόθεση για σύνδεση της επαγγελματικής και σχολικής εκπαίδευσης, και για ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης. Η ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών, η συλλογή και αξιοποίηση συγκρίσιμων στοιχείων, η διδασκαλία ξένων γλωσσών και η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, συνδέονται κυρίως με τη σχολική εκπαίδευση.¹⁰²

---

⁹⁷ Ασδεράκη, 2008, σελ.174- 175.

⁹⁸ Ασδεράκη, 2008, σελ.177.

⁹⁹ Resolution of the ministers of education, meeting within the Council, of 6 June 1974 on cooperation in the field of education C 098, 20.08.1974, p.1-2. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41974X0820&from=EN> (access at: 13/10/2018).

¹⁰⁰ Ασδεράκη, 2008, σελ. 182.

¹⁰¹ Resolution of the Council and of the Ministers of Education, meeting within the Council of 9 February 1976 comprising an action programme in the field of education. Official Journal C 038, 19/02/1976 P. 0001 – 0005. No C 38/5. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41976X0219&from=EN> (access at 13/10/2018).

¹⁰² Ibid,IV/3&4, p.2-3.

Για την επόμενη πενταετία (1976-1980) οι συναντήσεις των Υπουργών Παιδείας διακόπτονται, ενώ με την επανέναρξη τους από το 1980 δημιουργείται το Δίκτυο «Ευρυδίκη»¹⁰³, το οποίο αποτελεί μέχρι σήμερα το πληρέστερο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφόρησης για την εκπαίδευση, παρέχοντας πληροφορίες και αναλύσεις για τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα και τις εθνικές πολιτικές. Στην δεκαετία που ακολουθεί (δεκαετία του '80) προτεραιότητα δίνεται στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ενώ ενισχύεται σημαντικά η πανεπιστημιακή συνεργασία.¹⁰⁴

Από το 2000, με τη **Στρατηγική της Λισαβόνας**¹⁰⁵ υιοθετείται ο νέος στρατηγικός στόχος για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομίας, με γνώμονα την γνώση, και παρέχονται οι κατευθύνσεις για τις μελλοντικές δράσεις της επερχόμενης δεκαετίας (2000-2010). Η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί βασική παράμετρο στην συνολική ενδυνάμωση και στον εκσυγχρονισμό της Ένωσης.¹⁰⁶ Η προβλεπόμενη δράση στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, εστιάζει στον ποιοτικό ανασχηματισμό των συστημάτων προς απόκτηση νέων δεξιοτήτων σε όλες τις ομάδες πολιτών στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης (παρ.25), στην ενίσχυση των δαπανών για την εκπαίδευση, στη διασύνδεση και συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων εκπαίδευσης, στην εξασφάλιση της διαφάνειας των προσόντων, καθώς και στην διευκόλυνση της κινητικότητας (παρ.26). Επιπλέον, προβλέπεται η ενίσχυση πολιτικών για την καινοτομία και την έρευνα (παρ.12) και η υποστήριξη των ενεργειών για την διαμόρφωση των μελλοντικών εκπαιδευτικών στόχων (παρ.27). Την περίοδο αυτή, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη πολιτικών για την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, ενώ σημαντική είναι η ανάπτυξη ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τη σχολική εκπαίδευση όπως το πρόγραμμα “Tempus plus Comenius” (Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης 2007-2013), και το πρόγραμμα «Σωκράτης» για τη γενική παιδεία (2000-2006).¹⁰⁷

---

¹⁰³ Eurydice, «Ευρωπαϊκό δίκτυο πληροφοριών για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές». Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=legissum:c11061> (πρόσβαση στις 13/10/2018).

¹⁰⁴ Ασδεράκη, 2008, σελ.194-195.

¹⁰⁵ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Της Λισαβόνας 23-24 Μαρτίου 2000, Συμπεράσματα Της Προεδρίας, Conseil/00/900, παρ.1, 24.3.2000. Διαθέσιμο online σε: http://europa.eu/rapid/press-release PRES-00-900_el.htm (πρόσβαση στις 13/10/2018).

¹⁰⁶ Ο.π., παρ.24.

¹⁰⁷ Ασδεράκη, 2008, σελ. 228.

Το πρώτο επίσημο έγγραφο για τα συστήματα σχολικής εκπαίδευσης, αποτελεί η «**Ευρωπαϊκή έκθεση για την ποιότητα στην σχολική εκπαίδευση**»¹⁰⁸, στην οποία εμπεριέχονται 16 δείκτες ποιότητας για την αναβάθμιση των ευρωπαϊκών σχολικών συστημάτων και την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων (όπως η γνώση, η αποκέντρωση, η διαθεσιμότητα πόρων, η κοινωνική ένταξης, η συλλογή στοιχείων και η συγκρισιμότητα). Η ευρωπαϊκή συνεργασία φαίνεται να εστιάζει στον έλεγχο της ποιότητας για τη σχολική εκπαίδευση, μέσα από τη συλλογή στοιχείων. Οι ενδεικτικοί δείκτες ποιότητας επικεντρώνονται σε 4 βασικούς τομείς:

- Στις μαθησιακές επιδόσεις στα μαθηματικά, την ανάγνωση, τις θετικές επιστήμες, τις νέες τεχνολογίες, τις ξένες γλώσσες.
- Στην επιτυχημένη μετάβαση στις εκπαιδευτικές βαθμίδες και στην ολοκλήρωση των σπουδών.
- Στην παρακολούθηση και αξιολόγησης της σχολικής εκπαίδευσης, με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών.
- Στην διαθεσιμότητα πόρων και δαπανών για την σχολική εκπαίδευση.

Με βάση τα αποτελέσματα των προηγούμενων περιόδων, και για την αποτελεσματικότερη προσέγγιση των στόχων της Λισαβώνας, διαμορφώνεται το πρόγραμμα δράσης «**Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010**», με συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους και δέσμευση σε αντίστοιχα κριτήρια αναφοράς για τη δεκαετία (2000-2010).¹⁰⁹ Το προτεινόμενο πλαίσιο μεταρρυθμίσεων δίνει έμφαση σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η μείωση του ποσοστού της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, την αύξηση των δαπανών για την έρευνα και την καινοτομία, την ενίσχυση των θετικών και τεχνολογικών σπουδών, την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την βελτίωση απόκτησης βασικών δεξιοτήτων και την προώθηση της δια βίου μάθησης.¹¹⁰ Σημαντική επίσης, είναι η ατζέντα που παρουσιάζεται το 2008, με σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στο σχολικό τομέα. Σκιαγραφώντας τις απαραίτητες δεξιότητες για τον μαθητή του

---

¹⁰⁸EUROPA. Δείκτες για την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c11063&from=EL> (πρόσβαση στις 13/10/2018).

¹⁰⁹ Κοινή ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 30ης Απριλίου 2004, για την εφαρμογή του λεπτομερούς προγράμματος των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2004/C 104/01, 30.04.2004. Διαθέσιμο online σε: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XG0430\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XG0430(01)&from=EL) (πρόσβαση στις 14/9/2018).

¹¹⁰ Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Μαΐου 2003 σχετικά με τα επίπεδα αναφοράς μέσω των ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Benchmarks). Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 134 της 07/06/2003 σ. 0003 – 0004. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52003XG0607%2801%29> (πρόσβαση στις 14/9/2018).

21^{ου} αιώνα προς ανταπόκριση στις σύγχρονες προκλήσεις, αναδεικνύεται η σπουδαιότητα του σχολείου και υποστηρίζεται η μεταρρυθμιστική πολιτική των κρατών-μελών για την σχολική εκπαίδευση, προς βέλτιστη αξιοποίηση του δυναμικού της.¹¹¹

Συνοψίζοντας, μέσα από τη σύντομη επισκόπηση για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, φαίνεται να αναπτύσσονται σταδιακά οι τομείς προτεραιότητας, με βασικό γνώμονα την ποιοτική αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και την ενίσχυση της συνεργασίας σε υπερεθνικό και διακρατικό επίπεδο. Κι ενώ σημαντική είναι η πρόοδος στην Ανώτατη και την Επαγγελματική Εκπαίδευση, στη γενική και κατ' επέκταση στη σχολική εκπαίδευση, οι δυσκολίες στη συνεργασία σχετίζονται με παράγοντες όπως η ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων, το εθνικό πολιτικό πλαίσιο, η εθνική κουλτούρα, καθώς και το μοντέλο οργάνωσης και διοίκησης των συστημάτων (σύστημα κατανομής εξουσιών).¹¹²

2.5.2. Οι σύγχρονες κατευθύνσεις για τη Σχολική Πολιτική στην ΕΕ

Η σχολική πολιτική στην ΕΕ, αναπτύσσεται με βασικό προσανατολισμό την ποιοτική αναβάθμιση των σχολικών ευρωπαϊκών συστημάτων και την κοινή αντιμετώπιση σύγχρονων προκλήσεων. Οι εθνικές κυβερνήσεις διαθέτουν την αποκλειστική ευθύνη οργάνωσης και λειτουργίας της σχολικής εκπαίδευσης, η οποία χαρακτηρίζεται από πολυμορφία και ποικιλία μεταρρυθμιστικών πολιτικών, με βάση το εθνικό πλαίσιο διακυβέρνησης.¹¹³ Οι εθνικές προσπάθειες υποστηρίζονται σημαντικά από την ΕΕ με ποικίλα μέσα και τρόπους, καθώς συνεργάζεται συστηματικά με τους αρμοδίους εθνικούς φορείς εκπαιδευτικής πολιτικής, διευκολύνοντας παράλληλα τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών. Οι διαδικασίες αυτές προωθούνται μέσα από την σύσταση ομάδων εργασίας, την ανάπτυξη στρατηγικών, την πραγματοποίηση μελετών και την παρακολούθηση της πρόοδου των χωρών. Επιπλέον, η αξιοποίηση εργαλείων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο (όπως το

---

¹¹¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 3.7. 2008, Βελτίωση των ικανοτήτων για τον 21ο αιώνα: ατζέντα για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο σχολικό τομέα. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης COM(2008) 425 τελικό, σελ.4. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0425&from=EL> (πρόσβαση στις 15/9/2018).

¹¹² Ασδεράκη, 2008, σελ.193.

¹¹³ European Commission/Education & Training/About school policy. Διαθέσιμο online σε: https://ec.europa.eu/education/policies/school/about-school-policy_el (πρόσβαση στις 16/10/2018).

ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+), συμβάλλει στην ενίσχυση της συνεργασίας και στην προώθησή των ευρωπαϊκών πολιτικών για τη σχολική εκπαίδευση.¹¹⁴

Με βάση το νέο θεματολόγιο της ΕΕ για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομίας και της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ, στη Στρατηγική «**Ευρώπη 2020**» καθορίζονται οι τομείς προτεραιότητας για την χρονική περίοδο 2010-2020, με κεντρικό γνώμονα «*την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη*».¹¹⁵ Σε εθνικό επίπεδο, οι χώρες διαμορφώνουν το εγχώριο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για την καλύτερη προσέγγιση αυτών των στόχων και παρουσιάζουν ετησίως εκθέσεις προόδου.¹¹⁶

Στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, η συνεργασία για την επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων, προωθείται με το στρατηγικό πλαίσιο «**Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020**».¹¹⁷ Σύμφωνα με τα **Συμπεράσματα του Συμβουλίου (2009)**¹¹⁸, ως κεντρικός στόχος ορίζεται η βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των χωρών, εξασφαλίζοντας την ολόπλευρη ανάπτυξη των πολιτών, την ενίσχυση της απασχολησιμότητας (παρ.1), την προώθηση της δια βίου μάθησης (παρ.3) και την εδραίωση της ευρωπαϊκής οικονομίας στον διεθνή ανταγωνισμό. (παρ.2). Στο πλαίσιο αυτό, θεσπίζονται από κοινού στρατηγικοί στόχοι, με συγκεκριμένα πεδία εστίασης και ενδεικτικούς δείκτες αναφοράς.

Οι κοινοί στρατηγικοί στόχοι όπως προβλέπονται στο πλαίσιο αυτό διαμορφώνονται ως εξής:¹¹⁹

1. Στην εφαρμογή της δια βίου μάθησης και της κινητικότητας.
2. Στην αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
3. Στην ενίσχυση της ισότητας, της κοινωνικής συνοχής, της εκπαιδευτικής προσβασιμότητας και της πολιτειότητας.
4. Στην προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα.

---

¹¹⁴ European Commission/Education & Training/About school policy. Διαθέσιμο online σε: https://ec.europa.eu/education/policies/school/about-school-policy_el (πρόσβαση στις 16/10/2018).

¹¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Διαθέσιμο online σε: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_el (πρόσβαση στις 15/10/2018).

¹¹⁶ Ο.π.

¹¹⁷ EUROPA.Συνεργασία της ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»). Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aef0016> (πρόσβαση στις 16/10/2018).

¹¹⁸ Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ/ Συμπεράσματα του συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»), 2009/C 119/02/ 28.5.2009. Διαθέσιμο online σε: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EL) (ανακτήθηκε στις 16/10/2018).

¹¹⁹ Ο.π., παρ.3, σελ 3.

Για την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων, απαραίτητος κρίνεται ο καθορισμός δεικτών και κριτηρίων αναφοράς για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των ευρωπαϊκών επιδόσεων, καθώς και για τη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων («Ευρωπαϊκά κριτήρια αξιολόγησης»)¹²⁰ Αναλυτικότερα τα **κριτήρια αναφοράς**¹²¹ που ορίζονται μέχρι το 2020 είναι τα εξής:

- Η αύξηση της συμμετοχής στη **δια βίου μάθηση**, με ποσοστό τουλάχιστον 15%.
- Η ενίσχυση των **μαθητικών επιδόσεων** στις ηλικίες 15 ετών, κυρίως στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες, με ποσοστό χαμηλής επίδοσης μικρότερο από 15%.
- Η ολοκλήρωση επιπέδου **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, σε ποσοστό τουλάχιστον 40% για τις ηλικίες 30-34 χρονών.
- Η αντιμετώπιση της **εκπαιδευτικής διαρροής**, με ποσοστό φαινομένων πρόωρης εγκατάλειψης μικρότερο από το 10%, για τις ηλικίες 18-24 ετών.
- Η προώθηση της συμμετοχής στην **προσχολική εκπαίδευση**, σε ποσοστό τουλάχιστον 95% των παιδιών ηλικίας άνω των 4 ετών.
- Η ενίσχυση της **απασχολησιμότητας**, με ποσοστό τουλάχιστον 82% των εργαζόμενων πρόσφατα αποφοίτων, ηλικίας 20-34 ετών.
- Τη συμμετοχή σε **προγράμματα σπουδών ή κατάρτισης στο εξωτερικό**, για τουλάχιστον 20% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για το 6% ατόμων με αρχική επαγγελματική κατάρτιση, ηλικίας 18-34 ετών.

Με σκοπό την καλύτερη διαχείριση της ευρωπαϊκής ατζέντας για την εκπαίδευση και κατάρτιση, προβλέπεται ο διαχωρισμός της προβλεπόμενης περιόδου (2010-2020) σε επιμέρους κύκλους εργασίας. Οι τρέχουσες κατευθύνσεις για την περίοδο **2016-2020**, εκφράζονται μέσω Κοινής Έκθεσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής.¹²² Οι νέοι τομείς προτεραιότητας για την περίοδο 2016-2020, που αφορούν στη σχολική

---

¹²⁰ Ο.π., παρ.4, σελ.3.

¹²¹ European Commission. Education & Training/Et monitor. Διαθέσιμο online σε:

https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_el (πρόσβαση στις 16/10/2018).

¹²² Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης .Κοινή έκθεση για το 2015 του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020).Νέες προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης C 417/25, 15.12.2015. Διαθέσιμο online σε:[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG1215\(02\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG1215(02)&from=EL) (πρόσβαση στις 16/10/2018).

εκπαίδευση, εστιάζουν: α) στην παροχή γνώσεων και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων υψηλής ποιότητας, με σκοπό την ενίσχυση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, β) στην διαμόρφωση ποιοτικής και πρόσβασιμης εκπαίδευσης, γ) στην εισαγωγή καινοτομιών και ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση, δ) στην υποστήριξη και προώθηση της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού του σχολείου, ε) στην ανάπτυξη της διαφάνειας και της αναγνώρισης προσόντων, για διευκόλυνση της κινητικότητας και της μάθησης, και στ) στην αύξηση των χρηματοδοτήσεων για την εκπαίδευση και την βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων.¹²³

Επιπρόσθετα, το 2017 με ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την άριστη διδασκαλία, τονίζεται ο σημαντικός ρόλος του σχολείου και η αναγκαιότητα αναβάθμισης του για καλύτερα αποτελέσματα.¹²⁴ Παράλληλα, προσδιορίζονται 3 βασικοί άξονες εστίασης και προτείνονται δράσεις για κάθε τομέα, σχετικά με τη βελτίωση των σχολείων και την ευρύτερη προσβασιμότητα, την ενίσχυση των εκπαιδευτικών και των στελεχών των σχολείων, την αναβάθμιση της διοικητικής λειτουργίας των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των βασικών κατευθύνσεων πολιτικής για τη σχολική εκπαίδευση στην ΕΕ, και τις σύγχρονες τάσεις για τον 21^ο αιώνα, φαίνεται να προκύπτει διαχρονικά ένα κοινό πεδίο δράσης με εστίαση στον ποιοτικό ανασχηματισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων προς ανταπόκριση στις προκλήσεις κάθε περιόδου. Η νέα εποχή βασισμένη στη Γνώση, αποτελεί τη νέα πραγματικότητα για τα σχολικά συστήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προϋποθέτει την ανασύνταξη και βελτίωση της εκπαιδευτικής λειτουργίας, προς ενδυνάμωση των δεξιοτήτων των μαθητών του 21^{ου} αιώνα.

Στη συνέχεια, θα μελετηθούν τέσσερα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα με βάση την οργανωτική και διοικητική δομή τους. Σύμφωνα με την τρέχουσα Στρατηγική «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020», θα διερευνηθεί η συμβατότητα της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής τους με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη σχολική εκπαίδευση, καθώς και ο βαθμός επίτευξης συγκεκριμένων ευρωπαϊκών κριτηρίων αναφοράς.

---

¹²³ Ο.π., σελ.26-27.

¹²⁴ Ανακοίνωση Της Επιτροπής Προς Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Το Συμβούλιο, Την Ευρωπαϊκή Οικονομική Και Κοινωνική Επιτροπή Και Την Επιτροπή Των Περιφερειών. Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή Βρυξέλλες, 30.5.2017 COM(2017) 248 final. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0248&from=ENN> (πρόσβαση στις 16/10/2018).

3. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: Εκπαιδευτική Διοίκηση & Εξευρωπαϊσμός

3.1. Συστήματα Οργάνωσης στη Δημόσια Διοίκηση

Η έννοια της Δημόσιας Διοίκησης, προσεγγίζεται από δύο επιστημονικά πεδία, λαμβάνοντας νομική και διοικητική υπόσταση. Το πεδίο της Δημόσιας Διοίκησης καλύπτει την εκτελεστική-διοικητική λειτουργία, μια εκ των τριών βασικών λειτουργιών του κράτους (νομοθετική, δικαστική, διοικητική/εκτελεστική). Στο πλαίσιο αυτό, αφορά στη λήψη αποφάσεων, τον καθορισμό στόχων, τη διαμόρφωση προγραμμάτων, την εποπτεία και τον έλεγχο των διοικητικών στελεχών, συμβάλλοντας τόσο στην προώθηση του δημοσίου συμφέροντος, όσο και στην αποτελεσματική επίτευξη πολιτικών στόχων.¹²⁵

Η διοικητική και οργανωτική διάρθρωση των συστημάτων ποικίλουν μεταξύ των χωρών, ενώ σημαντική είναι η επίδραση κοινωνικό-πολιτικών και οικονομικών παραγόντων κατά τη συγκρότησή τους.¹²⁶ Σύμφωνα με τον Κόντη¹²⁷, τα βασικά οργανωτικά συστήματα που διακρίνονται στη Δημόσια Διοίκηση, κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Συγκεντρωτικό Σύστημα.
- Αποκεντρωτικό Σύστημα.
- Σύστημα Αυτοδιοικήσεως.
- Ομοσπονδιακό Σύστημα.
- Το Σύστημα της Περιφέρειας.
- Επιτροπικό ή Συλλογικό Σύστημα.
- Το Σύστημα του Λαϊκού κράτους.
- Το Υπαλληλικό ή Γραφειοκρατικό Σύστημα.
- Το Σύστημα παραχωρήσεως Δημόσιας Υπηρεσίας.

Η αποκέντρωση αποτελεί μια σύγχρονη τάση διοικητικής μεταρρύθμισης παγκοσμίως, ενώ αναδεικνύονται οι πολλαπλές διαστάσεις της.¹²⁸ Οι προσπάθειες αποκέντρωσης συνδέθηκαν εξ' αρχής με την αναγκαιότητα για εστίαση στα ζητήματα των πολιτών και γενικότερα με την αποδοτικότερη διοικητική λειτουργία.¹²⁹

Ουσιαστικά, πρόκειται για την μεταβίβαση των εξουσιών από την κεντρική εξουσία σε επιμέρους διοικητικούς φορείς, που βρίσκονται σε ιεραρχική σχέση. Οι μορφές

---

¹²⁵ Κόντης, 1988, σελ. 15-16.

¹²⁶ Κόντης, 1998, σελ. 23 και Κωτσίκης, 2007, σελ.117.

¹²⁷ Κόντης, 1998, σελ. 24-27.

¹²⁸ Λαδή, Νταλάκου, 2008, σελ.114. Ανακτήθηκε στις 15/11/2018, από:

https://eclass.unipi.gr/modules/document/file.php/NAS281/deo24_A.pdf

¹²⁹ Κόντης, 1988, σελ. 23.

αποκέντρωσης που εντοπίζονται είναι: α) η Πολιτική/Διοικητική Αποκέντρωση, β) η Εδαφική Αποκέντρωση, γ) η Ανταγωνιστική και μη Ανταγωνιστική αποκέντρωση, δ) η Εσωτερική ή Εξωτερική Αποκέντρωση και ε) η Κάθετη και Οριζόντια Αποκέντρωση.¹³⁰ Τα πολλαπλά οφέλη της αποκέντρωσης αναδεικνύονται σε σύγκριση με τα συγκεντρωτικά μοντέλα, και αφορούν στην ευελιξία και προσαρμοστικότητα των θεσμών απέναντι στις νέες εξελίξεις και τις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των πολιτών, στην αποτελεσματικότητά και δεκτικότητα των συστημάτων κατά την εισαγωγή καινοτομιών και στην βελτίωση της απόδοσης του εργατικού δυναμικού.¹³¹

3.2. Εκπαιδευτική διοίκηση: Οργάνωση και Διοίκηση των εκπαιδευτικών συστημάτων

Με τον όρο «Εκπαιδευτική Διοίκηση», νοείται η εφαρμογή βασικών αρχών και λειτουργιών της επιστήμης της Διοίκησης σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Οι περισσότερες εννοιολογικές προσεγγίσεις, εστιάζουν στην αποτελεσματική επίτευξη των σκοπών και επιδιώξεων της εκπαίδευσης.¹³² Η οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, αποτελούν τομέα του δημοσίου διοικητικού πεδίου, ο οποίος εστιάζει στην αποτελεσματικότερη λειτουργία των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας και στην επίτευξη της θεσπιζόμενης νομοθεσίας, σε όλα τα επίπεδα και μορφές εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό ακολουθούνται οι βασικές αρχές και οι μέθοδοι της επιστήμης της Οργάνωσης και Διοίκησης.¹³³

Η διοίκηση της εκπαίδευσης αποτελεί μια σύνθετη και συστηματική διαδικασία που αφορά στον προγραμματισμό (planning), την οργάνωση (organizing), τη διεύθυνση (directing) και την αξιολόγηση (controlling) της εκπαιδευτικής λειτουργίας, με σκοπό την επιτυχημένη προσέγγιση των εκπαιδευτικών στόχων, μέσω της βέλτιστης αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων.¹³⁴ Η διοίκηση των εκπαιδευτικών συστημάτων εξελίσσεται και δίνει έμφαση στην εσωτερική λειτουργία των συστημάτων, ξεφεύγοντας από τις προσεγγίσεις γραφειοκρατικού χαρακτήρα. Σύμφωνα με τη συστημική προσέγγισή, το σχολείο προσδιορίζεται ως ανοικτό σύστημα, το οποίο βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση με περιβάλλον. Συνεπώς, πολλαπλοί εξωτερικοί

---

¹³⁰ Λαδή, Νταλάκου, 2008, σελ.114.

¹³¹ Osborne, 1993, p.3.

¹³² Αθανασούλα-Ρέππα, 2008, σελ. 14-15 και Αθανασούλα-Ρέππα κ.ά., 1999, σελ.26.

¹³³ Κωτσίκης, 2007, σελ.29.

¹³⁴ Μπρίνια, 2008, σελ.93.

και εσωτερικοί παράγοντες φαίνεται να επιδρούν στην λειτουργία των εκπαιδευτικών μονάδων.¹³⁵

Η εκπαίδευση ως δημόσια πολιτική διαμορφώνεται με βάση τα δομικά χαρακτηριστικά των συστημάτων δημόσιας διοίκησης, που αφορούν στην κατανομή και την ιεράρχηση των αρμοδιοτήτων.¹³⁶ Τα επικρατέστερα συστήματα στη διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι τα εξής:¹³⁷

- Το Συγκεντρωτικό Σύστημα.
- Το Αποκεντρωτικό Σύστημα.
- Το Σύστημα Αυτοδιοίκησης.
- Το Ομοσπονδιακό Σύστημα.

Με βάση την εννοιολογική αποσαφήνιση των μοντέλων συγκεντρωτισμού και αποκέντρωσης, όπως προκύπτουν από την μελέτη των συστημάτων, το **συγκεντρωτικό μοντέλο** φαίνεται να αφορά στη συγκέντρωση των εξουσιών σε μια κεντρική αρχή, όπου η λήψη αποφάσεων και η εφαρμογή της πολιτικής πηγάζει αποκλειστικά από αυτή.¹³⁸ Τα κεντρικά όργανα επιτελούν όλες τις κρατικές λειτουργίες, ενώ τα περιφερειακά όργανα είναι σε άμεση ιεραρχική σχέση και εξάρτηση από την κεντρική εξουσία, χωρίς δυνατότητα λήψης αποφάσεων.¹³⁹

Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικός είναι ο προσδιορισμός των συγκεντρωτικών συστημάτων με όρους **συμπύκνωσης** και **αποσυμπύκνωσης**, οι οποίοι αφορούν στο βαθμό συμβολής της κεντρικής εξουσίας στην χάραξη της πολιτικής και χρησιμοποιούνται για την προσέγγιση των σταδίων αποκέντρωσης.¹⁴⁰ Τέλος, η επικρατέστερη δομή των συστημάτων φαίνεται να είναι συγκεντρωτικού τύπου με τη μορφή αποσυμπύκνωσης.¹⁴¹

Όσον αφορά στα πλεονεκτήματα του συγκεντρωτικού συστήματος, φαίνεται να διασφαλίζεται η πολιτική ενότητα, η διοικητική ομοιομορφία, η εξοικονόμηση πόρων, η αμεσότητα στην αξιολόγηση των διαδικασιών και η αξιοποίηση των κατάλληλων στελεχών. Εντούτοις, παρατηρείται δυσλειτουργία των κεντρικών υπηρεσιών λόγω υπερφόρτωσης αρμοδιοτήτων, ενισχύεται το γραφειοκρατικό μοντέλο και προκύπτει

---

¹³⁵ Μπρίνια, 2008, σελ.68.

¹³⁶ Λυμπέρης, 2012, σελ.134.

¹³⁷ Κωτσίκης, 1998, σελ.49 και Κωτσίκης, 2007, σελ.58.

¹³⁸ Κατσαρός, 2008, σελ.67.

¹³⁹ Κωτσίκης, 2007, σελ.58.

¹⁴⁰ Κατσαρός, 2008, σελ.67.

¹⁴¹ Κατσαρός, 2008, σελ.67 και Λυμπέρης, σελ.135.

μια ανεπαρκής διαχείριση τοπικών ζητημάτων.¹⁴² Η τεχνολογική εξέλιξη φαίνεται να συνέβαλλε στην διευκόλυνση της πληροφόρησης της κεντρικής εξουσίας για τα περιφερειακά ζητήματα, ενώ στο πλαίσιο αυτό η εφαρμογή του συγκεντρωτικού συστήματος ενδείκνυται για τον στρατηγικό προγραμματισμό και τη λήψη σημαντικών αποφάσεων, στο εύρος που τα περιφερειακά όργανα δεν διαθέτουν.¹⁴³

Το **αποκεντρωτικό σύστημα** οργάνωσης, αφορά στην μεταφορά αρμοδιοτήτων και εξουσιών από το κεντρικό επίπεδο σε περιφερειακά ή τοπικά διοικητικά όργανα.¹⁴⁴ Οι μορφές αποκέντρωσης που εντοπίζονται είναι οι εξής: η αποσυγκέντρωση (deconcentration), η αντιπροσώπευση (delegation) και η μεταβίβαση εξουσίας (devolution).¹⁴⁵ Σχετίζεται, με την ανάπτυξη των περιφερειακών δομών, την συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων και την ενίσχυση των τοπικών αρχών για αυτόνομη δράση.¹⁴⁶ Σημαντική είναι η διάκριση αυτού του μοντέλου σε μορφές **διοικητικής** (μεταβίβαση μόνο διοικητικών ευθυνών και όχι συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων) και **πολιτικής** αποκέντρωσης- αποσυγκέντρωση (παραχώρηση αυτοδιάθεσης σε οργανισμούς για διαμόρφωση πολιτικής σε τοπικά ή εξειδικευμένα ζητήματα, με κρατική εποπτεία).¹⁴⁷

Η αποκέντρωση συμβάλλει στην ταχύτερη λήψη αποφάσεων, στην αποτελεσματικότερη επίλυση ζητημάτων και στην αναβάθμιση της περιφέρειας, ενώ καθιστά τα συστήματα πιο ευέλικτα, με προσαρμοστικότητα στις αλλαγές. Ωστόσο, οι δαπάνες είναι αυξημένες, κινδυνεύει η ενότητα και η διοικητική ομοιομορφία, ενώ προκύπτουν δυσκολίες συντονισμού και ελέγχου, καθώς και φαινόμενα κατάχρησης εξουσίας.¹⁴⁸

Τα **συστήματα αυτοδιοίκησης**, συνδέονται με την ανάληψη μέρους ευθυνών και κρατικών αρμοδιοτήτων από περιφερειακά ή εξειδικευμένα όργανα, με αυτοτελή λειτουργία. Τα όργανα αυτά είναι αρμόδια για την αυτόνομη διαχείριση ζητημάτων και τελούν υπό την εποπτεία του κράτους, χωρίς άμεση εξάρτηση από αυτό. Η έννοια της αυτοδιοίκησης διαμορφώνεται με την δημιουργία αυτοτελών οργανισμών, οι οποίοι αναλαμβάνουν την διοικητική λειτουργία του χώρου ή τομέα που εφαρμόζεται.

---

¹⁴² Σαΐτη & Σαΐτης, 2012, σελ.189.

¹⁴³ Σαΐτης, 2005, σελ. 28.

¹⁴⁴ Κωτσίκης, 2007, σελ.59.

¹⁴⁵ Σαΐτη & Σαΐτης, 2012, σελ.188.

¹⁴⁶ Λυμπέρης, σελ.134.

¹⁴⁷ Κατσαρός,2008, σελ.67.

¹⁴⁸ Σαΐτη & Σαΐτης, 2012, σελ.190.

Διακρίνεται μάλιστα σε τοπική (όπως δήμος ή κοινότητα) και καθ' ύλη (όπως στο Πανεπιστήμιο).¹⁴⁹

Τέλος, στο **ομοσπονδιακό σύστημα**, η εξουσία και οι κρατικές λειτουργίες ασκούνται από το κράτη-μέλη του ομοσπονδιακού κράτους. Το μοντέλο αυτό αφορά σε μια «δυναδική μορφή διακυβέρνησης», με την ύπαρξη μιας κεντρικής κυβέρνησης η οποία διανέμει την εξουσία ανάμεσα στα δύο επίπεδα (κεντρική και περιφερειακή κυβέρνηση). Τα ομόσπονδα κράτη διαθέτουν νομοθετικό δικαίωμα και αυτόνομη άσκηση εξουσίας στο πεδίο ευθύνης τους.¹⁵⁰

Πρέπει να επισημανθεί στο σημείο αυτό, ότι η διαμόρφωση της διοικητικής δομής ενός εκπαιδευτικού συστήματος σχετίζεται με το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο, καθώς και τα ιδιαίτερα εθνικά χαρακτηριστικά του,¹⁵¹ ενώ παράλληλα εκφράζει τις πολιτικές επιλογές και το αξιακό/ ιδεολογικό σύστημα του κάθε κράτους.¹⁵²

Τα δύο κυρίαρχα μοντέλα που διακρίνονται και χαρακτηρίζουν την διοικητική δομή των εκπαιδευτικών συστημάτων, αναλύονται κατά βάση υπό το πρίσμα του **συγκεντρωτισμού** και της **αποκεντρώσης**. Οι εκπαιδευτικές δομές διακρίνονται σε συγκεντρωτικού και αποκεντρωτικού τύπου, με κεντρικό γνώμονα την κατανομή εξουσίας μεταξύ των αρχών, σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και το βαθμό συμμετοχής των βασικών συντελεστών εκπαίδευσης στη λήψη αποφάσεων και εξάρτησης των τοπικών ή περιφερειακών δομών από την κεντρική αρχή.¹⁵³

Υποστηρίζεται μάλιστα, ότι στα φιλελεύθερα κράτη ακολουθούνται πιο αποκεντρωμένες διοικητικές πρακτικές, με τη σχολική μονάδα να φέρει την βασική ευθύνη οργάνωσης και διοίκησης της.¹⁵⁴ Στην περίπτωση αυτή, σε κεντρικό επίπεδο παρέχεται ένα γενικό πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής, ενώ σε επίπεδο περιφερειακό, τοπικό και σχολικό λαμβάνονται αυτόνομα οι αποφάσεις και τίθεται οι επιμέρους στόχοι.¹⁵⁵ Από την άλλη μεριά, στα συγκεντρωτικού τύπου εκπαιδευτικά συστήματα, οι σχολικές μονάδες δεσμεύονται στην εφαρμογή νόμων, κανονισμών, οδηγιών εκπαιδευτικής πολιτικής, προερχόμενων αποκλειστικά από την κεντρική εξουσία (συνήθως από το αρμόδιο Υπουργείο Παιδείας).¹⁵⁶

---

¹⁴⁹ Κωτσίκης, 1998, σελ.50-51 και Κωτσίκης, 2007, σελ.59-60.

¹⁵⁰ Κωτσίκης, 1998, σελ.52 και Κωτσίκης, 2007, σελ. 60.

¹⁵¹ Λυμπέρης, 2012, σελ.134.

¹⁵² Κατσαρός, 2008, σελ. 93.

¹⁵³ Κατσαρός, 2008, σελ. 67.

¹⁵⁴ Λυμπέρης, σελ. 135.

¹⁵⁵ Λυμπέρης, σελ.136.

¹⁵⁶ Λυμπέρης, σελ.136.

Συνοψίζοντας, η κριτική θεώρηση των μοντέλων οργάνωσης και διοίκησης παρέχει ένα πλαίσιο κατανόησης των επιμέρους μορφών που προκύπτουν, και ερμηνείας των σύγχρονων τάσεων για αποκεντρωμένες δράσεις.¹⁵⁷ Εντούτοις, δεν αναδεικνύεται η υπεροχή του ενός έναντι του άλλου μοντέλου, καθώς θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ποικίλοι παράγοντες κατά την ανάλυση της διοικητικής λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του κάθε εκπαιδευτικού συστήματος.¹⁵⁸ Άλλωστε, η λειτουργία μιας διοικητικής υπερσυγκέντρωσης αρμοδιοτήτων σε ένα όργανο, μπορεί να καταστεί εξίσου προβληματική με την αδόμητη και βεβιασμένη μεταρρύθμιση διοικητικής αποκέντρωσης.¹⁵⁹ Η αρμονική συνύπαρξη των δύο μοντέλων, με μεθοδικότητα και προγραμματισμό κατά τη διαδικασία κατανομής των εξουσιών στα κατώτερα διοικητικά επίπεδα, αποτελούν ενδεχομένως την καλύτερη επιλογή εκπαιδευτικής διοίκησης.¹⁶⁰

---

¹⁵⁷ Κατσαρός, 2008, σελ. 68.

¹⁵⁸ Λυμπέρης, σελ.136.

¹⁵⁹ Φωτόπουλος στο Καρακατσάνη Δ. & Παπαδιαμαντάκη Γ., 2012, σελ.85.

¹⁶⁰ Σαΐτη & Σαΐτης, 2012, σελ.191.

3.3. Η προσέγγιση του Εξευρωπαϊσμού

Το φαινόμενο του Εξευρωπαϊσμού αρχίζει να αποκτά μεγάλες διαστάσεις και να βρίσκεται στο επίκεντρο των μελετών κυρίως στα τέλη του 1990, στο πλαίσιο ερμηνείας της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αποτρέποντας ωστόσο την ταύτιση αυτών των δύο.¹⁶¹ Κατά τη διαδικασία ανάλυσης και κατανόησής του, αναπτύχθηκαν πεδία ερμηνείας και δόθηκαν ορισμοί σε μια προσπάθεια πολύπλευρης προσέγγισής του, αναδεικνύοντας παράλληλα την πολυπλοκότητα του, μέσα σε ένα ήδη διαμορφωμένο και πολυσύνθετο πολιτικό σύστημα, όπως αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁶²

Οι πολιτικές που παράγονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο φαίνεται να επηρεάζουν καταλυτικά την εσωτερική πολιτική των κρατών-μελών, ενώ εντοπίζεται μια σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ των διαδικασιών του Εξευρωπαϊσμού και της χάραξης πολιτικής στην ΕΕ. Η διαμόρφωση πολιτικών στην ΕΕ άλλωστε αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία μακροχρόνιων διαπραγματεύσεων, πιέσεων και αντικρουόμενων συμφερόντων μεταξύ ευρωπαϊκών θεσμών, εθνικών κυβερνήσεων και ομάδων συμφερόντων (lobbies).¹⁶³ Η επίδραση του Εξευρωπαϊσμού στην εγχώρια πολιτική είναι εμφανής σε όλα τα κράτη της ΕΕ, ενώ ποικίλει ο τρόπος εκδήλωσής του, εντούτοις με παρόμοιες δυσκολίες εφαρμογής και έντονη παρουσία ενδιάμεσων ρυθμιστικών παραγόντων.¹⁶⁴ Οι εγχώριες αλλαγές που επέρχονται αποτελούν το μετασχηματιστικό αποτέλεσμα των πολιτικών της ΕΕ, κυρίως σε τομείς όπου η ένωση έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα άσκησης πολιτικής.¹⁶⁵ Καθώς λοιπόν η Ευρωπαϊκή πολιτική δύναται να επηρεάσει ποικιλοτρόπως την εσωτερική πολιτική των κρατών, εντούτοις ο προσδιορισμός των μηχανισμών λειτουργίας και των ορίων εκδήλωσης του Εξευρωπαϊσμού φαίνεται να είναι δύσκολος.¹⁶⁶

Ο Ladrech (1994) σε μία πρώτη προσπάθεια ορισμού του Εξευρωπαϊσμού αναφέρεται σε μια σταδιακά αυξανόμενη διαδικασία ανασχηματισμού και αναδιαμόρφωσης της πολιτικής, ανάλογης με το επίπεδο εμπλοκής της ευρωπαϊκής δυναμικής (πολιτική και οικονομική) στην διαδικασία διαμόρφωσης της εθνικής

---

¹⁶¹ Börzel & Risse, 2007, p.484.

¹⁶² Φερόνας, 2013, σελ.27.

¹⁶³ Ο.π.

¹⁶⁴ Börzel & Risse, 2007, p.497.

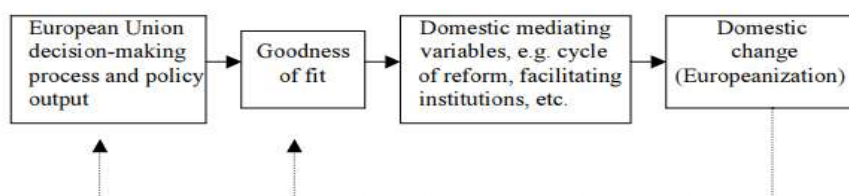
¹⁶⁵ Radaelli, 2012, p.1.

¹⁶⁶ Ibid.p.2.

πολιτικής.¹⁶⁷ Η προσέγγιση αυτή φαίνεται να εστιάζει σε διαδικασίες εθνικής ενσωμάτωσης και μορφές “bottom-up”.¹⁶⁸ Επιπρόσθετα, προσδιορίζει τρία βασικά πεδία για την διερεύνηση της εγχώριας αλλαγής, την πολιτική (politics), τα εθνικά θεσμικά όργανα (institutions) και τις πολιτικές (policies).¹⁶⁹

Στην ίδια λογική, οι Cowles, Caporaso & Risse (2001)¹⁷⁰ συνδέουν την ανάπτυξη πολλαπλών μορφών διακυβέρνησης στο ευρωπαϊκό πεδίο, με τη διαχείριση πολιτικών ζητημάτων και την επισημοποίηση της επικοινωνίας μεταξύ των βασικών φορέων πολιτικής και των εξειδικευμένων δικτύων διαμόρφωσης του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου. Σημαντική στην παρούσα προσέγγιση, είναι η έννοια της «προσαρμογής» των εθνικών πρακτικών στις ευρωπαϊκές μεταρρυθμιστικές πολιτικές, διακρίνοντας τις μεταβλητές υψηλής και χαμηλής πίεσης σε συνάρτηση με την ασθενή και ισχυρή προσαρμογή αντίστοιχα, χωρίς απαραίτητη εθνική αλλαγή σε κάθε περίπτωση προσαρμοστικής πίεσης.¹⁷¹ Η έννοια της «καλής προσαρμογής», ως ένδειξη συμβατότητας ανάμεσα στο ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, προσδιορίζει τον βαθμό προσαρμοστικής πίεσης που δέχονται τα κράτη-μέλη στα πλαίσια του εξευρωπαϊσμού.¹⁷²

Πίνακας 1: Εξευρωπαϊσμός και εγχώρια πολιτική.

Πηγή: Ladrech R., 2010, p.42.

¹⁶⁷ Ladrech, 1994, p.69.

¹⁶⁸ Ladrech, 1994, p.84.

¹⁶⁹ Ladrech, 2010, p.23.

¹⁷⁰ Cowles et al, 2001, p.3.

¹⁷¹ Ibid, p.2.

¹⁷² Börzel, Risse, 2000, p.5.

Το ζήτημα της εγχώριας προσαρμογής φαίνεται να αναπτύσσεται εκτενέστερα από τον Olsen (2002), σε σχέση με τις πιέσεις που ασκούνται από την διαδικασία του Εξευρωπαϊσμού. Στο πλαίσιο αυτό, ερμηνεύεται ως διαδικασία «διάχυσης της ευρωπαϊκής πολιτικής και παράλληλης θεσμικής προσαρμογής».¹⁷³ Εντούτοις αναδεικνύεται και μια άλλη διάσταση του φαινομένου, που αφορά στην διάδοση ευρωπαϊκών αξιών και πεποιθήσεων, στην καλλιέργεια ιδεών και στην αλλαγή νοοτροπίας.¹⁷⁴

Με βάση τον ορισμό που δίνεται από τον Radaelli (2008), ο Εξευρωπαϊσμός αποτελεί μια διαδικασία διαμόρφωσης, διάχυσης και θεσμοποίησης κανόνων, μεθόδων και πολιτικών που διαμορφώνονται σε ευρωπαϊκό πλαίσιο και έπειτα εντάσσονται στο εθνικό πεδίο, επιδρώντας ποικιλοτρόπως στην δημόσια σφαίρα πολιτικής.¹⁷⁵

Παρόλα αυτά, η προσέγγιση του Εξευρωπαϊσμού στο πλαίσιο αποκλειστικής επιρροής της ΕΕ στις πολιτικές και τους θεσμούς των κρατών-μελών κατά την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μοιάζει περιοριστική, καθώς δεν συμπεριλαμβάνει την αμφίδρομη αλληλεπίδραση μεταξύ ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου, αλλά και την δυναμική που ασκούν τα κράτη-μέλη στην συνδιαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών.¹⁷⁶

Σύμφωνα με τον Saurugger (2006), πρόκειται για μια κυκλική διαδικασία και όχι γραμμική, κατά την οποία εθνικοί παράγοντες (ομάδες συμφερόντων, πολιτικές ιδέες, θεσμοί) συμβάλλουν στην διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και έπειτα αντανακλώνται οι αλλαγές στο εθνικό επίπεδο.¹⁷⁷ Αναγκαία λοιπόν, μοιάζει η εξέταση των πολλαπλών διαστάσεων του Εξευρωπαϊσμού, οι οποίες προσδιορίζονται στις εξής προσεγγίσεις: η διαδικασία από πάνω προς τα κάτω (top down), η διαδικασία από κάτω προς τα πάνω (bottom up) και η οριζόντια μορφή αλληλεπίδρασης (horizontal approach).¹⁷⁸ Αναλυτικότερα, η πρώτη προσέγγιση αφορά στο «κατέβασμα» πολιτικών από το ευρωπαϊκό στο εθνικό επίπεδο, η δεύτερη στην «μεταφόρτωση/ανέβασμα» προτιμήσεων, ιδεών, πολιτικών των κρατών -μελών προς

---

¹⁷³ Olsen, 2002, p.930.

¹⁷⁴ Ibid, p.931.

¹⁷⁵ Όπως αναφέρεται στο Radaelli, Saurugger, 2008, p. 213 και στο Φερόνας, 2013, σελ. 29 και στο Saurugger, 2006, σελ.294.

¹⁷⁶ Hang, 2011, p. 136.

¹⁷⁷ Saurugger, 2006, p. 292.

¹⁷⁸ Hang, 2011, p. 136-137.

την ΕΕ, συμβάλλοντας στην ενίσχυση και διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η τελευταία στην ανταλλαγή ιδεών, πολιτικών, αξιών ανάμεσα στα κράτη-μέλη και στην ΕΕ. Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τις οριζόντιες μεταφορές, η εναρμόνιση ιδεών και πολιτικών ανάμεσα στα κράτη-μέλη μπορούν να ασκήσουν πίεση στους εθνικούς θεσμούς, χωρίς την ανάμειξη των υπερεθνικών οργάνων.¹⁷⁹

Σημαντικό ρόλο στην κατανόηση της μετασχηματιστικής αυτής επίδρασης κατέχει το ζήτημα της αιτιότητας (σχέση μεταξύ ΕΕ και εθνικών πολιτικών αλλαγών), το οποίο μάλιστα δρα καθοριστικά στην διαδικασία του Εξευρωπαϊσμού.¹⁸⁰ Η παρουσία ενδιάμεσων μεταβλητών αναδεικνύει την πολυπλοκότητα εκτίμησης της, καθώς και την αναγκαιότητα μελέτης περιπτώσεων εντός και εκτός της ΕΕ.¹⁸¹

Απαραίτητη είναι η εξέταση των παραγόντων που επιδρούν σε εγχώριο επίπεδο και ασκούν παράλληλα ισχυρή δυναμική στο ευρωπαϊκό πλαίσιο διαμόρφωσης πολιτικής.¹⁸² Ο Εξευρωπαϊσμός αποτελεί διαδικασία παραγωγής ισχύος, η οποία ερευνάται ανεξάρτητα από την πολυπλοκότητα της αιτιώδους συσχέτιση.¹⁸³

Τέλος, βασικό ζήτημα προς περαιτέρω διερεύνηση, αποτελεί το εάν οι αλλαγές που προκύπτουν σε εθνικό επίπεδο είναι αποτέλεσμα αποκλειστικά εξωτερικών επιδράσεων (μεταβλητών), καθώς αναδεικνύονται παράγοντες (ενδιάμεσες μεταβλητές) που συμβάλλουν στην εγχώρια αλλαγή μέσω του Εξευρωπαϊσμού.¹⁸⁴ Σημαντικές παράμετροι που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αποτελούν τόσο ο βαθμός πίεσης για προσαρμογή των εθνικών θεσμών, όσο και η δεκτικότητα ή μη του το ευρύτερο εθνικού πλαισίου σε αυτή.¹⁸⁵ Ο Εξευρωπαϊσμός ποικίλει με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε κράτους και επιδρά σε όλα τα επίπεδα του (πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό).¹⁸⁶ Μάλιστα σε μικρά κράτη όπως για παράδειγμα η Ελλάδα φαίνεται να αποτελεί μια ευκαιρία εκσυγχρονισμού και βελτίωσης των θεσμών και των λειτουργιών του.¹⁸⁷

---

¹⁷⁹ Ibid, p.144.

¹⁸⁰ Radaelli, 2012,p.3.

¹⁸¹ Ibid, p. 9.

¹⁸² Radaelli, Saurugger, 2008, p.214.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Φερόνας, 2013, σελ. 39.

¹⁸⁵ Φερόνας, 2013, σελ. 41.

¹⁸⁶ Larsen & Olsen, 2010, p.6.

¹⁸⁷ Ibid, p.7.

3.4. Ο Εξευρωπαϊσμός στην Εκπαίδευση

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η εκπαίδευση ανήκει στις πολιτικές υποστηρικτικής αρμοδιότητάς της (άρθρο 6 της ΣΛΕΕ)¹⁸⁸ και ρόλος της είναι να συντονίζει και να συμπληρώνει την δράση των κρατών-μελών. Ως εκ τούτου τα κράτη της ΕΕ έχουν την βασική ευθύνη στην χάραξη της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, δρώντας ωστόσο σε ένα πλαίσιο συνδιαλλαγής, αλληλεπίδρασης και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, προς επίτευξη κοινών στόχων¹⁸⁹.

Η εκπαίδευση αποτελεί ένα πολυσύνθετο πεδίο με κεντρικό ρόλο στον χώρο της δημόσιας πολιτικής. Η διακυβέρνηση της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ΕΕ φαίνεται να υλοποιείται μέσα από την δημιουργία δικτύων επικοινωνίας και κοινοτήτων.¹⁹⁰ Με την εισαγωγή της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού, η οποία αποτελεί μια ήπια μορφή διακυβέρνησης, δημιουργείται ένας χώρος μάθησης μέσα στον οποίο ενισχύεται η ανάπτυξη κοινών εργαλείων, η ανταλλαγή πρακτικών και μεθόδων προς συντονισμό και εναρμόνιση των κρατών-μελών για την επίτευξη κοινών στόχων.¹⁹¹ Σημαντικό μέρος των στρατηγικών για την εκπαίδευση στα πλαίσια τη ΑΜΣ, είναι η διαμόρφωση δεικτών και η δημοσίευση εκθέσεων προόδου των κρατών-μελών, που ευνοούν τη συλλογή συγκριτικών στοιχείων για την εκπαιδευτική πολιτική των χωρών και την σταδιακή προσέγγιση των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων πολιτικής για την εκπαίδευση.¹⁹² Η έρευνα της μεθόδου της ΑΜΣ για την εκπαίδευση, καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ανάλυσης μεταξύ διαφορετικών επιπέδων διαμόρφωσης πολιτικής, τόσο σε σχέση με την ανάπτυξή της εντός των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, όσο και με την εξάπλωσή της στα κράτη-μέλη.¹⁹³ Οι χώρες φαίνεται να είναι ενεργοί και ορθολογικοί παίκτες στην διαδικασία υιοθέτησης ευρωπαϊκών πολιτικών, επιλέγοντας πρακτικές με βάση τις εθνικές προτεραιότητες.¹⁹⁴

Εστιάζοντας στο φαινόμενο του Εξευρωπαϊσμού και στην προσπάθεια κατανόησης του τρόπου με τον οποίο τα κράτη-μέλη ανταποκρίνονται, ενσωματώνουν, διαμορφώνουν ή απορρίπτουν, ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές μέσω της ΑΜΣ,

---

¹⁸⁸ Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε στις 10/11/2018, από: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW134/%CE%A3%CE%9B%CE%95%CE%95.pdf>

¹⁸⁹ Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Νεολαία. Διαθέσιμο online σε: https://europa.eu/european-union/topics/education-training-youth_el (πρόσβαση στις 10/11/2018).

¹⁹⁰ Grek & Law, 2012, p.9.

¹⁹¹ Grek & Law, 2012, p.11.

¹⁹² Alexiadou, 2007, p. 105.

¹⁹³ Alexiadou, 2007,p.107.

¹⁹⁴ Alexiadou, 2007,p.102.

φαίνεται να αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία, με έντονα πολιτικό χαρακτήρα και σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά εκπαιδευτικό σύστημα.¹⁹⁵ Οι επιμέρους διαφορές σχετίζονται με τον τρόπο κατανομής της εξουσίας, τους διαθέσιμους πόρους, καθώς και την πυκνότητα των εθνικών θεσμικών δομών και πρακτικών. Ωστόσο, για την καλύτερη κατανόηση των διαστάσεων του Εξευρωπαϊσμού, των οργανωτικών αλλαγών και της συμβολής των συστημάτων στη χάραξη πολιτικής, προτείνεται η μελέτη της θεωρίας των συστημάτων (institutional theory).¹⁹⁶

Επιπρόσθετα, ο Εξευρωπαϊσμός αναπτύσσεται στο πλαίσιο δημιουργίας διακρατικών συνεργασιών και ανθρώπινων δικτύων, ανταλλαγής μεθόδων, πρακτικών και ιδεών, στον αντίκτυπο της ευρωπαϊκής πολιτικής και στις διαδικασίες διεθνοποίησης των ιδρυμάτων.¹⁹⁷ Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Εξευρωπαϊσμού και οι επιδράσεις που ασκεί στα κράτη-μέλη, θα πρέπει να εξετάζονται σε σχέση με τις σύγχρονες τάσεις και προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, καθώς και με την αλληλεπίδραση του με τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα. Ωστόσο, η λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων, φαίνεται να επηρεάζεται τόσο από τον Εξευρωπαϊσμό, όσο και από την Παγκοσμιοποίηση.¹⁹⁸

Συνολικά, η ανταπόκριση των εκπαιδευτικών συστημάτων στις πρακτικές της ΑΜΣ, αναλύεται σε ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο διακυβέρνησης που διαμορφώνει τη νέα μορφή ευρωπαϊκού συντονισμού, ενώ το επίπεδο «δεκτικότητας» των κρατών-μελών στη διαδικασία του εξευρωπαϊσμού προσδιορίζεται από: α) την συσχέτιση μεταξύ ευρωπαϊκών και εθνικών πρακτικών για την εκπαίδευση, β) την ανάπτυξη κοινών προτεραιοτήτων σε ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο και την ενσωμάτωσή τους στην εγχώρια εκπαιδευτική πολιτική, γ) τα βασικά χαρακτηριστικά εφαρμογής των ευρωπαϊκών πολιτικών στα κράτη-μέλη και τον τρόπο εξαγωγής συγκριτικών δεδομένων και δ) την υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού μοντέλου εφαρμογής της ΑΜΣ στο εθνικό πλαίσιο πολιτικής.¹⁹⁹

Τέλος, η εκπαιδευτική πολιτική μέσα στην ΕΕ αναπτύσσεται γύρω από τον κεντρικό άξονα της ποιότητα και της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων.

---

¹⁹⁵ Alexiadou, 2007, p.107.

¹⁹⁶ Alexiadou, 2007, p.108.

¹⁹⁷ Grek & Law, 2012, p.8.

¹⁹⁸ Dale & Robertson, 2009, p.9.

¹⁹⁹ Alexiadou, 2007, p.111.

Ζητήματα σχολικής αποκέντρωσης και αυτονομίας αποτελούν μια ενδεικτική μορφή πολιτικού μέσου κατά την εξάπλωση της διαδικασίας του Εξευρωπαϊσμού.²⁰⁰

3.5. Ο Εξευρωπαϊσμός στα επίπεδα διοίκησης και διακυβέρνησης

Η εμφάνιση των διαδικασιών του Εξευρωπαϊσμού μέσα στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης της ΕΕ, συνεπάγουν τη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.²⁰¹ Με την ανασύνθεση των συντελεστών που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην ΕΕ, την εμπλοκή των συμβουλευτικών οργάνων και των ομάδων πίεσης, καθώς και την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας γίνονται προοδευτικά βήματα προς την αποκέντρωση, ενώ διαφαίνεται η πρόθεση για ευρύτερη ενσωμάτωσή της στα πολιτικά ευρωπαϊκά δρώμενα. Σε μια ευρωπαϊκή και παγκόσμια προοπτική, η ενίσχυση της οικονομίας συνδέεται με την αποκέντρωση των πολιτικών θεσμών και την περιφερειακή ανάπτυξη των κοινωνικών δομών.²⁰²

Οι εθνικές πολιτικές αποκέντρωσης ποικίλουν ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ, καθώς εντοπίζονται πολιτικές επικεντρωμένες στην τοπική διαχείριση και πολιτικές που ενισχύουν τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων στην εκπαιδευτική διαδικασία (όπως στη Σουηδία και τη Γερμανία). Αναδεικνύεται έτσι η αναγκαιότητα ανάλυσης της αλληλεπίδρασής μεταξύ κρατικής αρχής, εκπαιδευτικών και γονέων, καθώς και η μετάβαση εκπαιδευτικών θεμάτων σε τοπικό επίπεδο.²⁰³

Ενδιαφέρον σημείο μελέτης αποτελεί η σχέση του Εξευρωπαϊσμού με την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση εντός του εθνικού πλαισίου, η οποία σχετίζεται με τις σχέσεις μεταξύ φορέων στα διαφορετικά διοικητικά επίπεδα. Η ευρωπαϊκή πολιτική γραμμή, φαίνεται να προωθεί σημαντικά την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και να ενισχύει τις δυνατότητες συμμετοχής περιφερειακών και τοπικών αρχών σε διατομεακά ζητήματα, χωρίς την διαμεσολάβηση της εθνικής κεντρικής κυβερνήσεως. Στο πλαίσιο αυτό προκύπτει η οριζόντια διάσταση του Εξευρωπαϊσμού, ενώ εγείρονται ζητήματα σχετικά με την θέση και εξουσία των εθνικών κυβερνήσεων.²⁰⁴

Επιπρόσθετα, εξετάζεται η συμβολή του Εξευρωπαϊσμού στην περιφερειακή ανάπτυξη των εθνικών συστημάτων διακυβέρνησης, με κεντρικό γνώμονα τη

---

²⁰⁰ Bénédicte, 2010, p. 521.

²⁰¹ Moreno, Palier, 2004, p.1.

²⁰² Moreno, 2005, p.2.

²⁰³ Bénédicte, 2010, p. 521- 522.

²⁰⁴ Bache, 2005, p.9.

διοικητική τους αναδιάρθρωση. Οι προσαρμοστικές πιέσεις και η συγκριτική αξιολόγηση των εθνικών συστημάτων, αποτελούν βασικούς άξονες μελέτης. Ο συγκεντρωτισμός στην διακυβέρνηση των συστημάτων με την έντονη κυριαρχία του κράτους, φαίνεται να εμποδίζει τις διαδικασίες του Εξευρωπαϊσμού και την ανάπτυξη της περιφερειακή πολιτικής, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας (περιορισμένη συμμετοχή κοινωνικών φορέων).²⁰⁵ Συνολικά ωστόσο, ο Εξευρωπαϊσμός φαίνεται να συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμιση της διοικητικής δομής των κρατών, σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, συμπεριλαμβάνοντας σταδιακές προσπάθειες αποκεντρωμένης δράσης, δημιουργίας δικτύων, αλλά και θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Σε περιπτώσεις χωρών μάλιστα με αναπτυγμένες δυνατότητες συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων, μη κρατικών και περιφερειακών φορέων, ευνοείται η ανταλλαγή γνώσεων, αναβαθμίζεται η περιφερειακή ικανότητα μάθησης και προωθείται η συνεργασία σε όλα τα στρώματα διακυβέρνησης.²⁰⁶

Ακολούθως, ο αντίκτυπος του Εξευρωπαϊσμού σε αστικό επίπεδο, φαίνεται να σχετίζεται με τη μεταφορά ευρωπαϊκών πρακτικών ανάμεσα στο υπερεθνικό και το τοπικό πλαίσιο. Οι μορφές που προκύπτουν εστιάζουν σε δύο μοντέλα Εξευρωπαϊσμού και αφορούν «στο κατέβασμα» ευρωπαϊκών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο και στο «ανέβασμα» αστικών πολιτικών ή προγραμμάτων, σε ευρωπαϊκό επίπεδο ('Download & Upload Europeanisation'). Στο πεδίο αυτό, σημαντικός κρίνεται ο ρόλος των εμπλεκόμενων στην αστική διακυβέρνηση, όπως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι εκπρόσωποι της κοινότητας, οι εθελοντικές οργανώσεις, οι ηγέτες επιχειρήσεων και άλλοι κοινωνικοί φορείς.²⁰⁷ Οι ευρωπαϊκές πολιτικές σε αστικό επίπεδο ακολουθούν τέσσερα βασικά στάδια αλληλεπίδρασης και προσαρμογής: 1.Εξευρωπαϊσμός (διαρθρωτικά ταμεία/ κοινοτικές πρωτοβουλίες / αστικά πιλοτικά έργα), 2.Πίεση προσαρμογής («βαθμός προσαρμογής» μεταξύ ευρωπαϊκών και εθνικών κανόνων), 3.Θεσμικά όργανα διαμεσολάβησης (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό θεσμικό πλαίσιο) και 4.Αστική Διαρθρωτική Μεταβολή (θεσμικές αλλαγές/ αλλαγή τρόπου διακυβέρνησης).²⁰⁸

---

²⁰⁵ Paraskevopoulos, Rees, 2006, p179-178.

²⁰⁶ Paraskevopoulos, Rees, 2006, p.204.

²⁰⁷ Marshall, 2004, p.7.

²⁰⁸ Marshall, 2004, p.8.

Η σύνδεση του εξευρωπαϊσμού και της αποκεντρωμένης διοικητικής λειτουργίας των εθνικών συστημάτων, πραγματοποιείται και σε επίπεδο όπου οι εθνικές διαδικασίες αποκέντρωσης αποτελούν ενδείξεις Εξευρωπαϊσμού της αποκεντρωμένης πολιτικής που προωθείται σε υπερεθνικό επίπεδο. Σύμφωνα με τους Moreno και Palier (2004), ο Εξευρωπαϊσμός υποδηλώνει ότι η ανάπτυξη δομών διακυβέρνησης σε υπερεθνικό επίπεδο, επηρεάζει τους φορείς και τα δίκτυα πολιτικής που ανήκουν στην κρατική δικαιοδοσία.²⁰⁹

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Knill (2001), εντοπίζεται μια δυναμική συσχέτιση μεταξύ του Εξευρωπαϊσμού και των εθνικών διοικητικών πρακτικών και δομών. Έμφαση δίνεται στη διαδικασία εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο και στις επερχόμενες εγχώριες διοικητικές αλλαγές.²¹⁰ Οι μηχανισμοί εξευρωπαϊσμού που προκύπτουν αφορούν στη: «θεσμική συμμόρφωση», στην «αλλαγή των εθνικών δομών ευκαιριών» και στην «πλαισίωση των εθνικών πιστεύω και προσδοκιών».²¹¹ Σε εθνικό επίπεδο, οι ενδιάμεσοι παράγοντες που συμβάλλουν στην μεταρρυθμιστική πολιτική, ενσωμάτωση ή μη ευρωπαϊκών πολιτικών, αποτελούν: η οικονομική ευπάθεια (economy vulnerably), η πολιτική θεσμική δυνατότητα (political institutional capacity), η πολιτική κληρονομιά (policy legacies), οι πολιτικές προτιμήσεις (policy preferences) και η συνομιλία (discourse).²¹² Τα πιθανά αποτελέσματα του Εξευρωπαϊσμού, στον βαθμό επιρροής της εθνικής μεταρρυθμιστικής πολιτικής, διακρίνονται σε μορφές «αδράνειας», «σύγκλισης» και «απόκλισης».²¹³

Συνοψίζοντας, δεν φαίνεται να προκύπτει ένα συγκεκριμένο μοντέλο εκδήλωσης του Εξευρωπαϊσμού στα αντίστοιχα διοικητικά επίπεδα των δημοσίων πολιτικών. Η δυναμική του Εξευρωπαϊσμού ενδέχεται να ποικίλει μεταξύ των διαφόρων τομέων πολιτικής, σύμφωνα με τον ιδιαίτερο σχηματισμό των ρυθμιστικών κανόνων, που διέπουν τις δραστηριότητες στο αντίστοιχο πεδίο. Σε κάθε εθνικό σύστημα, θα πρέπει να μελετώνται οι μηχανισμοί του Εξευρωπαϊσμού σε σχέση με το διοικητικό μοντέλο διακυβέρνησης του, καθώς και με τον αντίστοιχο τομέα πολιτικής.²¹⁴

---

²⁰⁹ Moreno, Palier, 2004, p.1.

²¹⁰ Knill, 2001, p.1.

²¹¹ Knill, 2001, p.9.

²¹² Λαδή & Νταλάκου, 2008, σελ.132.

²¹³ Λαδή & Νταλάκου, 2008, σελ.133 και Knill, 2001.

²¹⁴ Λαδή & Νταλάκου, 2008, σελ.130.

4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

4.1. Τα Εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Με βάση το θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση, καθώς και τη σταδιακή διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ΕΕ, διαφαίνεται η διστακτικότητα των κρατών-μελών για παραχώρηση των εξουσιών στον τομέα αυτό. Όσον αφορά μάλιστα στη σχολική εκπαίδευση, η οργάνωση και λειτουργία των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων αποτελούν αποκλειστικά πεδίο εθνικής δικαιοδοσίας και οι ευρωπαϊκές πολιτικές που αναπτύσσονται σχετίζονται με θέματα ποιότητας. Ζητήματα σχολικής αυτονομίας φαίνεται να αναδύονται στη συζήτηση για την ενίσχυση της ποιότητας στην εκπαίδευση, τον εκδημοκρατισμό της λειτουργίας της, καθώς και για την αποτελεσματικότερη δημοσιονομική διαχείριση των κρατικών δαπανών, στις χώρες της ΕΕ. Κυρίως μετά το 2000, παρατηρείται αυξημένη μετατόπιση αρμοδιοτήτων στις σχολικές μονάδες, ενώ τα όρια και οι μορφές της σχολικής αυτονομίας σε κάθε χώρα ποικίλουν και προσδιορίζονται με βάση το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο.²¹⁵

Εστιάζοντας στη μελέτη των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, εκτός από τα δομικά χαρακτηριστικά τους, ερευνώνται οι παράγοντες που επηρεάζουν και συμβάλλουν στη διαμόρφωση της σχολικής λειτουργίας, όπως η ιστορική εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος, το κοινωνικό- πολιτιστικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσεται, η οργανωτική και διοικητική του συγκρότηση.²¹⁶

Διαχρονικά, παράγοντες κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί επηρεάζουν την εσωτερική και εξωτερική δομή και λειτουργία των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Οι δυναμικές σχέσεις αλληλεπίδρασης που προκύπτουν, ανάμεσα σε εκπαιδευτικό, οικονομικό και πολιτικό σύστημα, καθιστούν τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις σημαντικό μέρος των ευρύτερων κοινωνικών αλλαγών.²¹⁷ Σε κάθε χώρα τα εκπαιδευτικά συστήματα ακολουθούν διαφορετικό βαθμό εξέλιξης και η τελική μορφή τους συνδέεται με εθνικά παραδοσιακά χαρακτηριστικά.²¹⁸

Τα βασικά στοιχεία που προσδιορίζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι η δομή (εκπαιδευτικές βαθμίδες και διάρθρωσή τους), η οργάνωση και λειτουργία τους (αναλυτικά προγράμματα, μέθοδοι διδασκαλίας, αξιολόγηση), καθώς και η

---

²¹⁵ Iftene, 2014, σελ. 49.

²¹⁶ Hörner et al., 2007, p.2.

²¹⁷ Anweiler et al., 1987, σελ.17-18.

²¹⁸ Anweiler et al.,1987, σελ.27.

επικρατέστερη εκπαιδευτική- παιδαγωγική ιδεολογία που εκφράζουν.²¹⁹ Η βασική διάκριση των μορφών οργάνωσης και λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελούν, η κάθετη και η οριζόντια δομή. Η κάθετη αφορά στην διαβάθμιση και επιλογή εκπαιδευτικής διαδρομής μετά την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (όπως σε Ελλάδα, Γαλλία και Γερμανία), ενώ η οριζόντια μορφή βασίζεται στην ενιαία οργανωτική δόμηση (όπως σε Σουηδία).²²⁰

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Marklund (2004), εντοπίζονται χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών συστημάτων που σκιαγραφούν τις επιμέρους διαφορές τους, τα οποία είναι οι εθνικοί στόχοι για τη γενική εκπαίδευση, η εξισορρόπηση ανάμεσά σε γενική και «εξειδικευμένη» εκπαίδευση, το σύστημα αξιολόγησης, η δομή των προγραμμάτων σπουδών, οι μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης, οι οικονομικές δαπάνες, η εκπαιδευτική οργάνωση και διοίκηση τους.²²¹

Η αποκέντρωση στη λήψη αποφάσεων συγκαταλέγεται στις πιο ενδιαφέρουσες σχολικές μεταρρυθμίσεις. Η σύγχρονη μεταρρυθμιστική τάση για αποκέντρωση του μηχανισμού λήψης αποφάσεων και η μεταβίβαση εκπαιδευτικών αρμοδιοτήτων από τις κεντρικές διοικητικές αρχές προς τη σχολική μονάδα ή προς κάποιες ενδιάμεσες αυτόνομες αρχές, παρατηρείται στις χώρες της ΕΕ.²²² Συνολικά, φαίνεται να πηγάζει από την πρόθεση για ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης, της περιφερειακής αυτοδιάθεσής, την αναγκαιότητα εισαγωγής όρων ελεύθερης αγοράς στην εκπαίδευση, την προσπάθεια εξεύρεσης νέων πόρων και την ανταπόκρισή στην άσκηση πολιτικής πίεσης από ενδιαφερόμενες κοινωνικές ομάδες, για συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.²²³

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα διεθνών ερευνών, παρατηρείται μια θετική επίδραση της σχολικής αυτονομίας στα μαθησιακά επιτεύγματα σπουδαστών των ανεπτυγμένων χωρών, ενώ αντίθετη είναι η εικόνα που προκύπτει για τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου συνδέεται μάλιστα με τις χαμηλές επιδόσεις των μαθητών.²²⁴ Σε αντίστοιχες ωστόσο ευρωπαϊκές μελέτες, αναδεικνύεται η θετική επίδραση της σχολικής αυτονομίας στη μάθηση.²²⁵ Σε κάθε περίπτωση, η ενίσχυση πολιτικών αποκέντρωσης στηρίζεται στις αρχές του πολιτικού φιλελευθερισμού και του εκπαιδευτικού

---

²¹⁹ Ζήγος, 1990, σελ.28.

²²⁰ Ζήγος, 1990, σελ. 29.

²²¹ Marklund, 2004, σελ. 75-76.

²²² Κατσαρός, 2008, σελ.183.

²²³ Σουμέλης, 1995, σελ.118.

²²⁴ Hanushek et al., 2013, p. 212.

²²⁵ Eurydice, 2007. School Autonomy in Europe: Policies and Measures.

συστήματος, όπου εκφράζεται η κεντρική ιδέα, ότι η κοινότητα μέσα στην οποία αναπτύσσεται έχει καλύτερη επίγνωση των επιμέρους αναγκών και λειτουργεί αποτελεσματικότερα ως προς την προσέγγιση των επιθυμητών στόχων.²²⁶

Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία η ερευνητική προσέγγιση και μελέτη των εκπαιδευτικών συστημάτων, περιλαμβάνει την ανάλυση του ιστορικού, κοινωνικού, πολιτικό-οικονομικού πλαισίου τους, την περιγραφή του συστήματος οργάνωσης και διοίκησης, καθώς και τη σύγχρονη διάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Επιπλέον, συχνά γίνεται εστίαση σε επιμέρους ζητήματα και πεδία προς μελέτη, με την παράλληλη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων.²²⁷ Λαμβάνοντας υπόψη, την ισχύουσα πολιτιστική και γλωσσική ποικιλομορφία των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων μέσα στην ΕΕ, οι διαδικασίες σύγκρισης αποτελούν ενδεχομένως την αποτελεσματικότερη προσέγγιση για την ανάδειξη σημείων σύγκλισης ή απόκλισης μεταξύ των ευρωπαϊκών σχολικών συστημάτων, όπως και για τη συλλογή στοιχείων που σκιαγραφούν την σταδιακή πρόοδο τους σε σχέση με το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Ακολούθως, θα γίνει προσπάθεια περιγραφικής ανάλυσης τεσσάρων ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων: της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Σουηδίας, με εστίαση στην οργανωτική δομή και στη διοικητική λειτουργία τους.

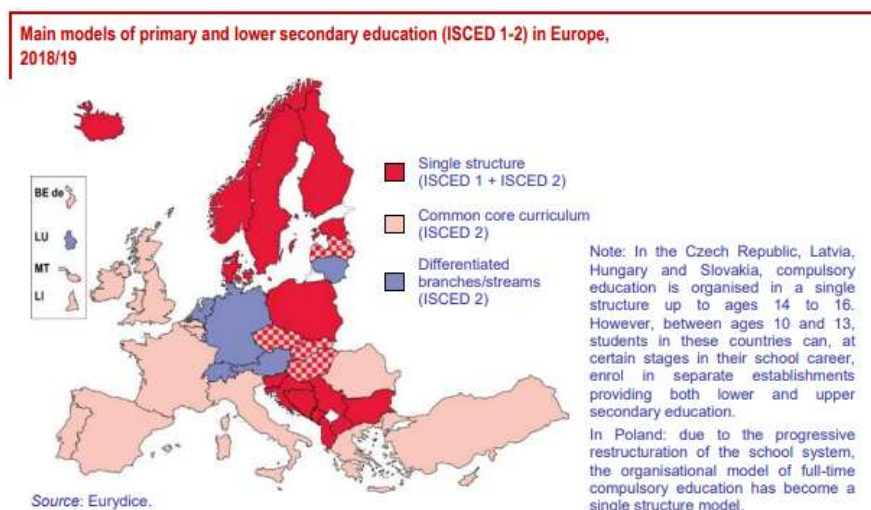
²²⁶ Iftene, 2014, p.52 & Hanushek et al., 2013, p. 228.

²²⁷ Hörner et al., 2007, p.2-3.

4.2. Η Οργανωτική και Διοικητική Δομή των Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Συστημάτων

Εστιάζοντας, στα κυρίαρχα μοντέλα οργάνωσης για την υποχρεωτική εκπαίδευση (πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια), τα εκπαιδευτικά συστήματα στην ΕΕ διακρίνονται σε συστήματα: α) με **ενιαία δομή** (single structure), β) με **κοινό πλαίσιο προγράμματος σπουδών** (common core curriculum) και γ) με **διαφοροποιημένη δομή** (differentiated structure).²²⁸ Η ενιαία δομή αφορά στην παροχή εκπαίδευσης για τα δύο επίπεδα (ISCED 1 & 2) χωρίς επιμέρους διάκριση μεταξύ τους, σε ένα συνεχόμενο εκπαιδευτικό πεδίο. Το κοινό πλαίσιο σπουδών, προβλέπει την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1), και την μετάβαση στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (ISCED 2), όπου ακολουθείται ένα κοινό πρόγραμμα σπουδών. Τα συστήματα με διαφοροποιημένη δομή, παρέχουν μετά την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποικίλες εκπαιδευτικές επιλογές στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.²²⁹

Πίνακας 2: Μοντέλα Οργάνωσης των Εκπαιδευτικών συστημάτων στην ΕΕ.

Πηγή: Eurydice, 2018, p.5.

²²⁸ European Commission. The Structure of the European Education Systems. Schematic Diagrams. Eurydice – Facts and Figures 2018/19, p.5. (Retrieved at 9/12/2018, from: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/the_structure_of_the_european_education_systems_2018_19.pdf)

²²⁹ Ibid.

Όπως φαίνεται στον **Πίνακα 2**, τα εκπαιδευτικά συστήματα που έχουν επιλεγεί στην παρούσα μελέτη, ανήκουν σε μια από τις υποφαινόμενες κατηγορίες, συγκεκριμένα η ενιαία δομή εμφανίζεται στο εκπαιδευτικό σύστημα της Σουηδίας, το κοινό πρόγραμμα σπουδών παρέχεται στην Ελλάδα και τη Γαλλία, ενώ το εκπαιδευτικό σύστημα της Γερμανίας ακολουθεί το μοντέλο διαφοροποίησης.²³⁰

Επιπρόσθετα, ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο των εκπαιδευτικών συστημάτων στην ΕΕ είναι η οργάνωσή τους στα διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης, σύμφωνα με τα πρότυπα της Διεθνούς Ταξινόμησης για την Εκπαίδευση (ISCED2011)²³¹. Στην κατάταξη αυτή εμπεριέχονται όλοι οι τομείς και τα επίπεδα εκπαίδευσης, με επιμέρους συμπληρωματικά κριτήρια για τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τα αναγνωρισμένα προσόντα κάθε προγράμματος. Συνολικά, προβλέπονται τα εξής 8 επίπεδα εκπαίδευσης:²³²

- Προσχολική Αγωγή και Εκπαίδευση (ISCED level 0).
- Σχολική πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED level 1).
- Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED level 2).
- Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ISCED level 3).
- Μετα-δευτεροβάθμια/ όχι τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED level 4).
- Σύντομος κύκλος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED level 5).
- Προπτυχιακός κύκλος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED level 6).
- Μεταπτυχιακός κύκλος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED level 7) .
- Διδακτορικό (ISCED level 8).

Όσον αφορά στη διοικητική λειτουργία τους, τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα μπορούν να διακριθούν ανάμεσα σε συγκεντρωτικού και αποκεντρωτικού τύπου συστήματα, ενώ συναντώνται επίσης και το Ομοσπονδιακό σύστημα και το σύστημα Αυτοδιοίκησης. Η διαμόρφωση και εφαρμογή της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής διανέμεται σε επιμέρους επίπεδα διακυβέρνησης. Τα εκπαιδευτικά συστήματα στην ΕΕ είναι πολύπλοκα και λειτουργούν σε **εθνικό, περιφερειακό και τοπικό** επίπεδο (κάθετη αλληλεπίδραση). Ωστόσο, λειτουργούν και ως ανεξάρτητοι οργανισμοί καθώς

---

²³⁰ Ibid.

²³¹ UNESCO, Institute for Statistics, 2012, p.6-7.

²³² UNESCO, Institute for Statistics, 2012, p.13.

συνδέονται με άλλα σχολεία ή είδη οργανώσεων (οριζόντια αλληλεπίδραση). Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί διακριθεί από την αντίστοιχη σύνθεσή του, με βάση τα μέσα πολιτικής και τα μέτρα που εφαρμόζονται, την κατανομή της εξουσίας και την αλληλεπίδραση των βασικών συντελεστών στα διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης.²³³ Το μοντέλο που υιοθετείται από την πολιτική διακυβέρνηση της κάθε χώρας, καθορίζει τα πλαίσια αυτονομίας των οργάνων σε αυτά τα επίπεδα.²³⁴

Καθώς η σχολική εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως σύστημα μάθησης και τα σχολεία ως οργανισμοί μάθησης, σημαντική είναι η διερεύνηση των αναγκών σε σχολικό επίπεδο και η ενίσχυση της αλληλεπίδρασης μέσω οριζόντιων (ανάμεσα σε σχολεία ίδιων περιοχών ή μεταξύ σχολείου και της ευρύτερης κοινότητας) και κάθετων διασυνδέσεων.²³⁵ Τέλος, απαραίτητη κρίνεται η μελέτη τριών βασικών στοιχείων κάθε συστήματος: της δομής, των μηχανισμών και των συντελεστών-φορέων (ενδιαφερόμενα μέρη), για την αποτελεσματικότερη δράση στη σχολική εκπαίδευση.²³⁶

---

²³³ European Commission, 2018, p.4.

²³⁴ Λυμπέρης, 2012, σελ. 134.

²³⁵ European Commission, 2018, p.6-7.

²³⁶ European Commission, 2018, p.8.

4.3. ΕΛΛΑΔΑ: Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα συγκροτείται σύμφωνα με τις θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές του Ελληνικού κράτους.²³⁷ Η παιδεία αναδεικνύεται ως βασική αποστολή του Κράτους (άρθρο 16), με σκοπό την ολόπλευρη ανάπτυξη των Ελλήνων πολιτών (γλωσσική, εθνική, θρησκευτική).²³⁸ Επιπλέον, κατοχυρώνεται συνταγματικά η παροχή δωρεάν εκπαίδευσης για όλους τους πολίτες, σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες²³⁹, ενώ η υποχρεωτική φοίτηση προσδιορίζεται τουλάχιστον στα εννέα έτη.²⁴⁰ Εστιάζοντας, στην υποχρεωτική σχολική φοίτηση η προβλεπόμενη νομοθεσία θεσπίζεται κεντρικά, ρυθμίζοντας τη δομή και οργάνωση της, καθώς και το ευρύτερο παιδαγωγικό πλαίσιο λειτουργίας της.²⁴¹ Απώτερος στόχος της γενικής εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρή ανάπτυξη όλων των μαθητών (διανοητική, ψυχοσωματική, γνωστική) και στην συνολική ενδυνάμωσή τους για την μελλοντική εξέλιξη και ευημερία τους.²⁴²

Συνολικά, οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμιστικές στην Ελλάδα συνδέονται με τις ευρύτερες κοινωνικές ανάγκες και τις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής, καθώς και με τις ιδιαίτερες εθνικές ανάγκες κάθε περιόδου. Η τρέχουσα εθνική στρατηγική επικεντρώνεται στην ανάδειξη ενός νέου μοντέλου διοίκησης και διακυβέρνησης, στηριζόμενο σε αρχές όπως η αποκέντρωση, η ισότητα, η δημοκρατία, η αλληλεγγύη και η αξιολόγηση.²⁴³

---

²³⁷Σύνταγμα της Ελλάδας. Όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008, της Η Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων. (Ανακτήθηκε στις 9/12/2018, από: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf>).

²³⁸ Ο.π., άρθρο 16, παρ.2, σελ.30.

²³⁹ Ο.π., άρθρο 16, παρ.4, σελ.30.

²⁴⁰ Ο.π. άρθρο 16, παρ.3, σελ.30.

²⁴¹ Ν.1566/1985. «Δομή και Λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Άλλες Διατάξεις». Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 167/τ.Α' / 30-09-1985. (Ανακτήθηκε στις 9/12/2018, από: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/EPAL_N_1566_1985.pdf).

²⁴² Ο.π., άρθρο 1, σελ.1.

²⁴³ European Commission/EACEA/National Policies Platform/Eurydice. Ελλάδα: 2.1. Θεμελιώδεις Αρχές και Εθνικές Πολιτικές. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/fundamental-principles-and-national-policies-33_el (πρόσβαση στις 9/12/2018).

4.3.1. Η οργανωτική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Η εκπαίδευση στην Ελλάδα οργανώνεται σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ταξινόμησης σε επιμέρους βαθμίδες εκπαίδευσης, ενώ η προβλεπόμενη διάρκεια υποχρεωτικής φοίτησης διαρκεί 10 έτη και εκτείνεται από τα 5 έως τα 15 χρόνια.²⁴⁴ Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα χωρίζεται όπως φαίνεται ακολούθως στον **Πίνακα 3**, στα εξής επίπεδα: α) στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Νηπιαγωγεία (ISCED 0), που διακρίνονται σε διαφορετικού τύπου δομές όπως Ολοήμερα, Πειραματικά, Δημόσια και Ιδιωτικά, και τα Δημοτικά σχολεία (ISCED 1), που χωρίζονται επίσης σε διαφορετικά είδη όπως Γενικής Παιδείας ή Ολοήμερα, Πρότυπα Πειραματικά, Ειδικής Αγωγής, Μειονοτικής Εκπαίδευσης, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Ευρωπαϊκής Παιδείας, Δημόσια και Ιδιωτικά,²⁴⁵ β) στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία χωρίζεται σε 2 κύκλους σπουδών, υποχρεωτικού (Γυμνάσιο-ISCED 2) και μη υποχρεωτικού χαρακτήρα (Γενικά και Επαγγελματικά Λύκεια - ISCED 3), γ) στη Μετα-δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ISCED 4), βαθμίδα μη τυπικής εκπαίδευσης και δ) στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (ISCED 6), η οποία παρέχεται από τα Πανεπιστημιακά και Τεχνολογικά Ιδρύματα.²⁴⁶

Συνοπτικά, η **τυπική υποχρεωτική εκπαίδευση** στην Ελλάδα συνιστάται από:

- τη μονοετή υποχρεωτική φοίτηση των μαθητών από την ηλικία των 5 ετών στο Νηπιαγωγείο (με εφαρμογή της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης από το 2018/9).
- την εξαετή φοίτηση των μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο (6-12 ετών).
- την τριετή φοίτηση των μαθητών στο Γυμνάσιο (13-15 ετών).

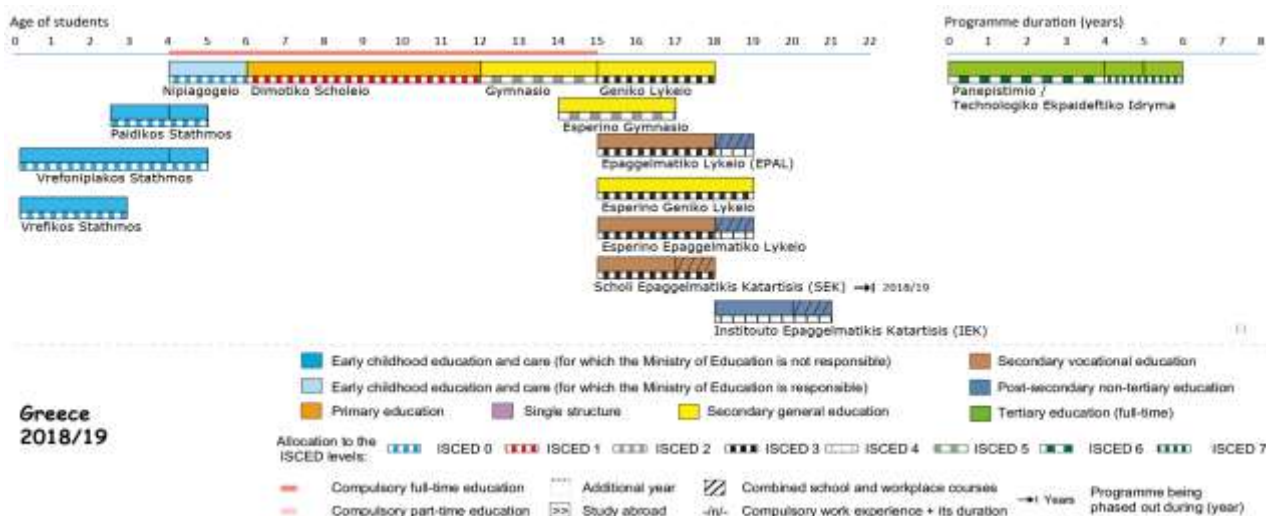
---

²⁴⁴ European Commission/EACEA/National Policies Platform/Eurydice. Ελλάδα: Overview. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/greece_el (πρόσβαση στις 9/12/1018).

²⁴⁵ European Commission/EACEA/National Policies Platform/Eurydice/Ελλάδα: 2.8. Στατιστικά Στοιχεία για οργάνωση και διακυβέρνηση. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/statistics-organisation-and-governance-33_el (πρόσβαση στις 9/12/1018).

²⁴⁶ European Commission/EACEA/National Policies Platform/Eurydice. Ελλάδα: 2.3. Οργάνωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος και της Δομής του. Διαθέσιμο στο: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-33_el (πρόσβαση στις 9/12/1018).

Πίνακας 3: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα.

Πηγή: Eurydice, 2018, p.16. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/the_structure_of_the_european_education_systems_2018_19.pdf.

4.3.2. Η διοικητική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Η διαδικασία διαμόρφωσης και άσκησης της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, εκτελείται σε κεντρικό αποκλειστικά επίπεδο, με ανώτερη διοικητική και νομοθετική αρχή το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.²⁴⁷ Η ισχύουσα διάρθρωση του Υπουργείου Παιδείας καθορίζεται σύμφωνα με Προεδρικό Διάταγμα του 2018, όπου προσδιορίζονται η συγκρότηση και λειτουργία των υπαγόμενων Υπηρεσιών του (όπως υπουργικά γραφεία, αυτοτελείς μονάδες, γενικές διευθύνσεις, περιφερειακές διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης), ενώ προβλέπεται η ενιαία δομή των κεντρικών και περιφερειακών αρχών.²⁴⁸

Αναλυτικότερα, σε **κεντρικό επίπεδο** το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων²⁴⁹ κατέχει τη συνολική ευθύνη διαμόρφωσης και χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Στο πλαίσιο αυτό προσδιορίζονται οι εκπαιδευτικές πολιτικές και ρυθμίζεται το πεδίο εφαρμογής τους.

²⁴⁷ European Commission /EACEA/ National Policies Platform/Eurydice. Ελλάδα: 2. Οργάνωση και Διακυβέρνηση. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-33_e1 (πρόσβαση στις 9/12/1018).

²⁴⁸ Προεδρικό Διάταγμα 18/2018 «Οργανισμός Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων». Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 31/Α/23-02-2018. Διαθέσιμο online σε: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/proedriko-diatagma-18-2018-fek-31a-23-2-2018.html> (πρόσβαση στις 10/12/1018).

²⁴⁹ Ελληνική Δημοκρατία. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Διαθέσιμο online σε: <https://www.minedu.gov.gr/> (πρόσβαση στις 10/12/1018).

Επιπρόσθετα, και όσον αφορά στη σχολική εκπαίδευση, καθορίζονται το περιεχομένου των προγραμμάτων σπουδών, το διδακτικό ωράριο, η αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση των διδασκόντων, ενώ οργανώνονται η διανομή των σχολικών εγχειρίδιων, ο διορισμός και η μισθοδοσία του εκπαιδευτικού προσωπικού, και ελέγχεται η συνολική χρηματοδότηση για την εκπαίδευση.²⁵⁰ Συγκεκριμένα συγκροτούνται εξειδικευμένες κεντρικές υπηρεσίες, όπως η Γενική Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και η Γενική Διεύθυνση Προσωπικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Σημαντική υποστήριξη στη δράση του Υπουργείου παρέχουν το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΥΠ), ως γνωμοδοτικό όργανο σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής ως επιστημονικός φορέας με σημαντικό συμβουλευτικό ρόλο, και τα δύο όργανα τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας. Τέλος, εξέχουσας σημασίας είναι οι κατευθυντήριες γραμμές από τους εθνικούς φορείς διασφάλισης ποιότητας, που λειτουργούν ως αυτόνομες διοικητικές αρχές με σκοπό την ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης.²⁵¹

Η διακυβέρνηση σε **επίπεδο περιφέρειας**, πραγματοποιείται μέσω αποκεντρωμένων υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας, τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, οι οποίες αναλαμβάνουν την επιστημονική καθοδήγηση, την διευκόλυνση και εποπτεία κατά την εφαρμογή της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Σχετικά με τη σχολική εκπαίδευση, αρμόδια είναι η Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με ενιαία δομή για τις 2 βαθμίδες, και εξειδικευμένα τμήματα σε σύνολο 13 περιφερειών.²⁵² Ο ρόλος των περιφερειακών αρχών φαίνεται να ενισχύθηκε με σχετική νομοθεσία²⁵³ σε μια προσπάθεια αποκέντρωσης, ενώ η νέα

---

²⁵⁰ European Commission/EACEA/ National Policies Platform/ Eurydice. Ελλάδα:2.6 Διοίκηση και Διακυβέρνηση σε Κεντρικό Επίπεδο. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-central-andor-regional-level-33_el (πρόσβαση στις 10/12/1018).

²⁵¹ Ό.π.

²⁵² European Commission/EACEA/ National Policies Platform/Eurydice. Ελλάδα: 2.6 Διοίκηση και Διακυβέρνηση σε Περιφερειακό Επίπεδο. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-central-andor-regional-level-33_el (πρόσβαση στις 11/12/1018).

²⁵³Νόμος 2986/2002. «Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις». Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 24/Α/13-2-2002 . Διαθέσιμο online σε: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2986-2002.html> (πρόσβαση στις 11/12/1018).

Νόμος 4547/ 2018. «Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της Πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις». ΦΕΚ 102/Α/ 12-6-2018 . Διαθέσιμο online σε: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/nomos-4547-2018-phek-102a-12-6-2018.html> (πρόσβαση στις 11/12/1018).

λειτουργία των Περιφερειακών Κέντρων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (**ΠΕΚΕΣ**)²⁵⁴, δύναται να συμβάλει στην ενίσχυση του διδακτικού-παιδαγωγικού έργου των σχολείων (άρθρο 4).²⁵⁵

Σε **τοπικό επίπεδο**, οι Διευθύνσεις της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης συντονίζουν τη λειτουργία των σχολικών μονάδων στις περιοχές δικαιοδοσίας τους, και ανήκουν στην αντίστοιχη Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Στη δικαιοδοσία των Δήμων, ανήκουν οι Βρεφικοί, Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί, για παιδιά ηλικίας από 2 μηνών έως 4/5 ετών, στα πλαίσια της Προσχολικής Αγωγής.²⁵⁶ Τέλος, σε επίπεδο **σχολικών μονάδων**, προβλέπεται η ιεραρχία των στελεχών διοίκησης, που είναι ο διευθυντής, ο υποδιευθυντής και ο σύλλογος διδασκόντων για τα Δημοτικά σχολεία, και για τα Νηπιαγωγεία Προϊστάμενος/η εκπαιδευτικός του οικείου κλάδου.²⁵⁷

Συνοπτικά, για την σχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα, τα επιμέρους διοικητικά επίπεδα, παρουσιάζονται ιεραρχικά στον **Πίνακα 4** και δομούνται ως εξής:

- Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (κεντρικό επίπεδο).
- Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης (επίπεδο περιφέρειας).
- τις Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και τις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (επίπεδο νομού- τοπικό επίπεδο).
- τις Σχολικές Μονάδες (σχολικό επίπεδο).

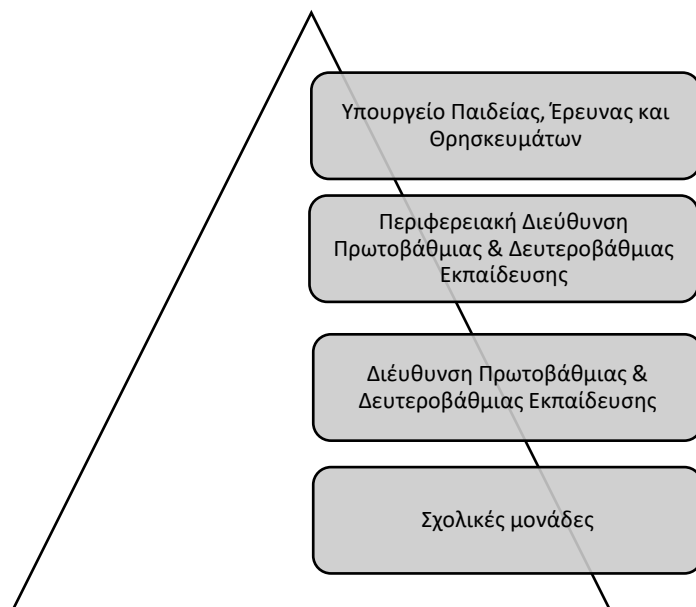
²⁵⁴ Απόφαση 2/2018. «*Ενιαίος Κανονισμός Λειτουργίας των Περιφερειακών Κέντρων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) και ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου*». Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας.ΦΕΚ 4299/τ.Β' /27-09-2018 Αριθμ. 158733/ΓΔ4. Διαθέσιμο online σε: : <https://edu.klimaka.gr/arxeio/nomothesia-fek/fek-4299-2018-leitourgia-pekess-syntonistwn-ekpaideysis.pdf> (ανακτήθηκε στις 11/12/1018).

²⁵⁵ Νόμος 4547/2018. «*Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*». Εφημερίας Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 102/τ.Α'/12-6-2018. (Ανακτήθηκε στις 10/12/2018, από: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/EPAL_N_4547_FEK_102A_12-06-2018.pdf).

²⁵⁶ European Commission/EACEA/National Policies Platform/Eurydice. Ελλάδα: 2.7 Διοίκηση και Διακυβέρνηση σε Τοπικό και / ή Θεσμικό Επίπεδο. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-local-and-institutional-level-33_el (πρόσβαση στις 11/12/1018).

²⁵⁷ European Commission/EACEA/National Policies Platform/Eurydice. Ελλάδα: 10.1 Διοικητικό Προσωπικό της Προσχολικής και της Σχολικής Εκπαίδευσης. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/management-staff-early-childhood-and-school-education-27_el (πρόσβαση στις 11/12/1018).

Πίνακας 4: Διοικητική διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (υποχρεωτικής εκπαίδευσης).

Πηγή: Κωτσίκης, 2007, σελ.45.

Στη συνέχεια, στον **Πίνακα 5** αποτυπώνονται βασικές λειτουργίες του εκπαιδευτικού συστήματος και παρουσιάζεται η αντίστοιχη κατανομή αρμοδιοτήτων σε κάθε διοικητικό επίπεδο. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα, επιβεβαιώνεται η ισχυρή συγκέντρωση εξουσιών σε κεντρικό επίπεδο.

Πίνακας 5: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στην Ελλάδα.

	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ			
	Κεντρικό ΥΠΕΠΘ	Περιφερειακό Διευθύνσεις Α/βάθμιας & Β'/βάθμιας	Τοπικό Δήμοι	Σχολικό Σχολικές μονάδες
Νομοθεσία	X			
Προγράμματα Σπουδών	X			
Επιλογή σχολικών εγχειριδίων	X			
Διδακτικό Ωράριο	X			
Κατάρτιση Εκπαιδευτικών	X			
Διορισμός Διδ/Κου Προσωπικού	X			
Μισθοδοσία διδ/κου προσωπικού	X			
Χρηματοδότηση	X			
Εξοπλισμός- Υλικοτεχνική υποδομή	X			
Λειτουργικά έξοδα- Επενδύσεις	X			

Πηγή: Eurydice/ Greece/ Organization and Governance. Διαθέσιμο σε:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-33_en

4.4. ΓΑΛΛΙΑ: Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα

Το εκπαιδευτικό σύστημα στη Γαλλία συγκροτείται σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές του γαλλικού Συντάγματος. Συγκεκριμένα, το Κράτος αναλαμβάνει την παροχή δωρεάν, υποχρεωτικής και κοσμικής εκπαίδευσης (Laïcité) για τους πολίτες σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Σημαντικές αξίες που πρέπει να ακολουθούνται αποτελούν ο σεβασμός στις αρχές της δημοκρατίας, της ισονομίας και της ισότητας, της ελεύθερης επιλογής και της δωρεάν πρόσβασης, της θρησκευτικής και ιδεολογικής ουδετερότητας.²⁵⁸ Η εκπαίδευση παρέχεται κατά βάση σε δημόσια κρατικά σχολεία, καθώς και σε ιδιωτικά σχολεία που έχουν υπογράψει δημόσια σύμβαση.²⁵⁹

Όσον αφορά στο νομοθετικό πλαίσιο για τη λειτουργία των σχολείων, επισφραγίζονται οι αξίες της γαλλικής εκπαίδευσης και παρέχονται οι κατευθυντήριες γραμμές για την αναδιάρθρωση των γαλλικών σχολείων.²⁶⁰ Η υποχρεωτική εκπαίδευση, θα πρέπει να εξασφαλίζει την απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων για όλους τους μαθητές, σύμφωνα με τον «Κοινό πυρήνα της γνώσης, των δεξιοτήτων και του πολιτισμού» (Common core of knowledge, skills and culture), στον οποίο στηρίζονται τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών.²⁶¹

4.4.1. Η οργανωτική δομή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος

Τα βασικά επίπεδα εκπαίδευσης στη Γαλλία διαμορφώνονται από: α) τη δωρεάν και προαιρετική φοίτηση στην Προσχολική Εκπαίδευση, παιδιών ηλικίας 2/3- βετών (ISCED 0), β) την 5ετή υποχρεωτική φοίτηση στο Δημοτικό σχολείο (Écoles élémentaires & Écoles primaires), που αποτελεί την βασική εκπαίδευση για μαθητές ηλικίας 6 έως 11 ετών (ISCED 1) και χωρίζεται σε κύκλους μάθησης με κριτήριο την

---

²⁵⁸ Education Act of 10 July of 1989 & Education Act of 28 March 1882.

²⁵⁹ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice, France: 2.1 Fundamental Principles and National Policies. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/fundamental-principles-and-national-policies_en (access at 16/12/2018).

²⁶⁰ Νόμος περί καθοδήγησης και προγραμματισμού αριθ. 2013 - 595 της 8ης Ιουλίου 2013 για την αναδιάρθρωση των γαλλικών σχολείων . Guidance and Programming Law no 2013-595 of 8 July for Restructuring Schools. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/legislation-23_en
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000027677984&dateTexte=&catEgorieLien=id> (access at 16/12/2018).

²⁶¹ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice, France: 5.2 Teaching and Learning in Primary Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/teaching-and-learning-primary-education_en (access at 16/12/2018).

ηλικία των μαθητών²⁶², γ) τη φοίτηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία διακρίνεται σε κατώτερη (Collège- ISCED 2) και σε γενική ανώτερη (Lycée-ISCED 3). Η γενική ανώτερη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (lycée), παρέχεται δωρεάν (από 15 έως 18 ετών) και περιλαμβάνει τα γενικά, τεχνολογικά λύκεια και επαγγελματικά λύκεια.²⁶³ Μετά την ολοκλήρωση του τελευταίου έτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στην γ) Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 6), έπειτα από την απόκτηση, μέσω εξετάσεων, του εθνικού διπλώματος Baccalauréat.²⁶⁴ Η Τριτοβάθμια εκπαίδευσης έχει οριστεί σε 3 έτη φοίτησης (στα Grandes Ecoles και τα ανώτατα τεχνικά τμήματα). Τέλος, ισχύει η λειτουργία συστήματος εκπαίδευσης ενηλίκων με την συμμετοχή πολλών παραγόντων (κράτος, περιφέρειες, επιχειρήσεις και κοινωνικοί εταίροι).²⁶⁵

Η σχολική εκπαίδευση είναι υποχρεωτική και δωρεάν, και διαρκεί από την ηλικία των 6 έως 16 ετών (με ηλικία έναρξης στα 3 έτη, από το 2019). Συνοπτικά, η **τυπική υποχρεωτική εκπαίδευση** στη Γαλλία, όπως φαίνεται στον **Πίνακα 6** συνιστάται από:

- την 5ετη υποχρεωτική φοίτηση των μαθητών, από ηλικία 6-11 ετών στο Δημοτικό σχολείο (Écoles élémentaires & Écoles primaires).
- την 4ετή φοίτηση των μαθητών στο κολλέγιο από 11-15 ετών (collège).
- την μονοετή φοίτηση στο λύκειο (lycée).

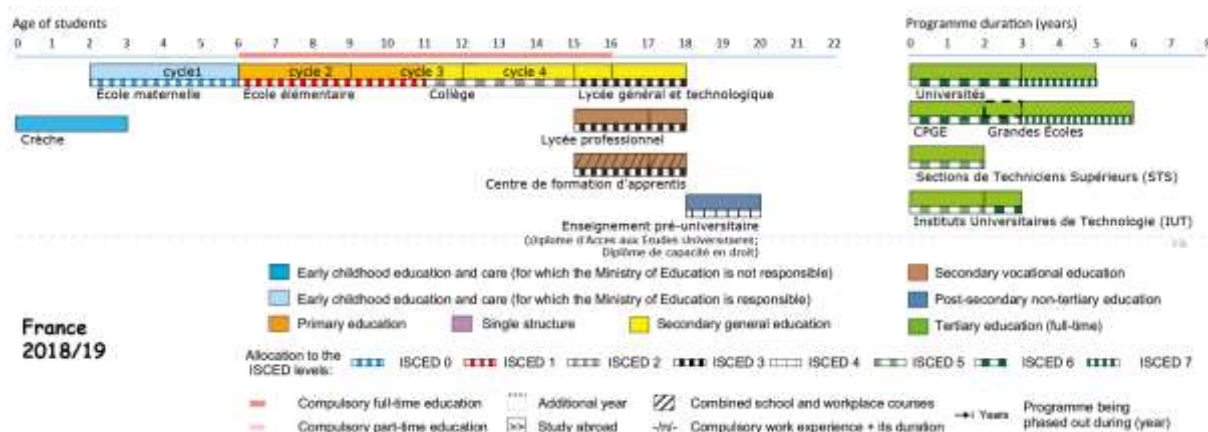
²⁶² European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice, France: 5. Primary Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/primary-education-14_en (access at 17/12/2018).

²⁶³ Éduscol, Table of School System Structure. Available at: <http://eduscol.education.fr/cid61046/table-of-school-system-structure.html> (access at 17/12/2018)

²⁶⁴ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice, France: 2.3 Organisation of the Education System and of its Structure. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/organisation-education-system-and-its-structure_en (access at 17/12/2018).

²⁶⁵ Ο.π.

Πίνακας 6: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στη Γαλλία.

Πηγή: Eurydice, 2018, p.17. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/the_structure_of_the_european_education_systems_2018_19.pdf.

4.4.2. Η διοικητική δομή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος

Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα, με γνώμονα τον συγκεντρωτικό χαρακτήρα του, οργανώνεται και διοικείται από το Τμήμα Εθνικής Παιδείας (Department for National Education -**Dasen**), Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας (από το 2014 συγχώνευση δύο Υπουργείων). Η Κρατική εξουσία είναι καθοριστικής σημασίας στη διακυβέρνηση του εκπαιδευτικού συστήματος, και συγκροτείται μέσω αρμόδιων διευθύνσεων και υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, για τη σχολική εκπαίδευση τη συνολική ευθύνη, αναλαμβάνει το Τμήμα Εθνικής Παιδείας, το οποίο υποστηρίζεται σημαντικά από αντίστοιχες υπηρεσίες και φορείς (όπως η Γενική Διεύθυνση Σχολικής Εκπαίδευσης- DGESCO, οι γενικοί φορείς ελέγχου- IGEN και IGAENR), καθώς και από εθνικά συμβουλευτικά όργανα, όπως το Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαίδευσης και το Συμβούλιο Παιδείας.²⁶⁶ Για την έγκριση των μεταρρυθμιστικών σχεδίων απαιτείται η γνωμοδότηση από το Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαίδευσης (Conseil Supérieur de l'Éducation).²⁶⁷ Οι κρατικές αρμοδιότητες για τη σχολική εκπαίδευση, αφορούν στη

²⁶⁶ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice/France:2.6 Administration and Governance at Central and/or Regional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/administration-and-governance-central-andor-regional-level_en (access at 19/12/2018).

²⁶⁷ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. France: 2.6 Administration and Governance at Central and/or Regional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/administration-and-governance-central-andor-regional-level_en (access at 19/12/2018).

χάραξη γενικών κατευθύνσεων για την εθνική εκπαιδευτική πολιτική και την διαμόρφωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Κρατική είναι η ευθύνη για ζητήματα πρόσληψης, μισθοδοσίας προσωπικού, κατάρτισης, οργάνωσης και διοίκησης του εκπαιδευτικού προσωπικού, των στελεχών εκπαίδευσης (σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία), καθώς και της δράσης των σχολικών επιθεωρητών.²⁶⁸ Το Γαλλικό Εθνικό Υπουργείο Παιδείας είναι ο βασικός παράγοντας χρηματοδότησης του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος και των ιδιωτικών σχολείων.²⁶⁹

Σε **περιφερειακό επίπεδο**, η εκπαιδευτική πολιτική εφαρμόζεται μέσω των διοικητικών εκπαιδευτικών δομών, των ακαδημιών (academies) με επικεφαλής τους πρυτάνεις των ακαδημιών (recteurs d' academies). Η διεύθυνση της κάθε ακαδημίας μεριμνά για την εφαρμογή της εθνικής σχολικής εκπαιδευτικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο (σε περιφέρειες, διαμερίσματα και δήμους),²⁷⁰ ενώ οι πρυτάνεις εκπροσωπούν τον Υπουργό Παιδείας σε κάθε ακαδημαϊκή περιοχή.²⁷¹ Σε **τοπικό επίπεδο**, σημαντικές προσπάθειες έχουν γίνει για την προώθηση διαδικασιών αποκέντρωσης, ενισχύοντας την δικαιοδοσία των τοπικών αρχών. Κατά βάση οι αρμοδιότητες διανέμονται ανάμεσα στους Δήμους (municipalities), τα διαμερίσματα (Departments), και τις περιφέρειες (Regions). Για τη σχολική εκπαίδευση, η πρωτοβάθμια εντάσσεται στους δήμους, τα κολλέγια στα διαμερίσματα και τα λύκεια στις περιφέρειες.²⁷² Οι περιφέρειες στη Γαλλία διαιρούνται σε διαμερίσματα, όπου οι δήμοι είναι υπεύθυνοι για τη λειτουργία της τοπικής εκπαίδευσης.²⁷³ Συνολικά, στην τοπική αυτοδιοίκηση έχουν μεταφερθεί αρμοδιότητες που αφορούν σε ζητήματα υλικοτεχνικών λειτουργιών και σχολικών εγκαταστάσεων, όπως η κατασκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων,

---

²⁶⁸ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. France: 2. Organisation and Governance. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/organisation-and-governance_en (access at 19/12/2018).

²⁶⁹ Ο.π.

²⁷⁰ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. France: 2.6 Administration and Governance at Central and/or Regional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/administration-and-governance-central-andor-regional-level_en (access at 19/12/2018).

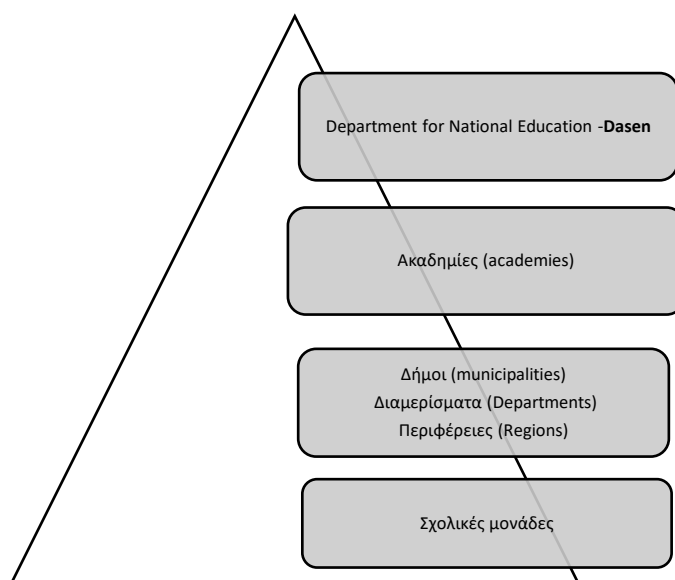
²⁷¹ Éduscol, Informer et accompagner les professionnels de l'éducation. The organisation of the school system, The French National Ministry of Education: the central level and the decentralised services. Available at: <http://eduscol.education.fr/cid61047/devolved-powers.html> (access at 19/12/2018).

²⁷² European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, France: 2.7 Administration and Governance at Local and/or Institutional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/administration-and-governance-local-andor-institutional-level_en (access at 19/12/2018).

²⁷³ Éduscol, Informer et accompagner les professionnels de l'éducation The organisation of the school system, The French National Ministry of Education: the central level and the decentralised services. Available at: <http://eduscol.education.fr/cid61047/devolved-powers.html> (access at 19/12/2018).

η παροχή σχολικού εξοπλισμού, οι σχολικές μεταφορές.²⁷⁴ Όσον αφορά στο **σχολικό επίπεδο**, τα κολλέγια και τα λύκεια (CITE 2 και CITE 3) έχουν περιθώρια ευελιξίας στην οικονομική διαχείριση των κρατικών χορηγήσεων, καθώς και στην υιοθέτηση εκπαιδευτικών στρατηγικών για την αποτελεσματικότερη προσέγγιση των εθνικών εκπαιδευτικών στόχων. Η διοικητική ιεραρχία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συμπεριλαμβάνει τον Διευθυντή του σχολείου, το Σχολικό συμβούλιο, καθώς και τον Εθνικό Επιθεωρητή Εκπαίδευσης, ενώ το Διοικητικό Συμβούλιο, είναι όργανο λήψης αποφάσεων του σχολείου, με επιπλέον συμβουλευτικό χαρακτήρα.²⁷⁵ Η διοικητική αυτή διάρθρωση αποτυπώνεται σχηματικά στον **Πίνακα 7**.

Πίνακας 7: Διοικητική διάρθρωση του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος (υποχρεωτικής εκπαίδευσης).

Πηγή: Eurydice/ France/ Administration and Governance.

Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/organisation-and-governance_en

²⁷⁴ Νόμοι περί αποκέντρωσης: Νόμος αριθ. 83-663 της 22ας Ιουλίου 1983 & Νόμος αριθ. 85-97 της 25ης Ιανουαρίου 1985 & Νόμο αριθ. 2004-809 της 13ης Αυγούστου 2004

²⁷⁵ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. France: 2.7 Administration and Governance at Local and/or Institutional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/administration-and-governance-local-and-or-institutional-level_en (access at 19/12/2018).

Πίνακας 8: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στη Γαλλία.

	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ					Σχολικό Σχολικές μονάδες
	Κεντρικό State	Περιφερειακό /τοπικό			Τοπικό Commune	
		Municipality	Département	Region		
Προγράμματα Σπουδών	X (ISCED1/2/3)					
Σχολικά Εγχειρίδια	X					
Διδακτικό Ωράριο	X					
Κατάρτιση Εκπαιδευτικών	X					
Διορισμός Διδ/Κου Προσωπικού	X					
Μισθοδοσία διδ/κου προσωπικού	X					
Χρηματοδότηση	X					
Εκπαιδευτικός Εξοπλισμός- Υλικοτεχνική υποδομή	X (ISCED 2/3)				X (ISCED 1)	
Λειτουργικά έξοδα- Επενδύσεις		X (ISCED 1)	X (ISCED 2)	X (ISCED 3)		

Πηγή: Eurydice/Department for National Education, Higher Education and Research, 2014. Διαθέσιμο σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/organisation-and-governance_en

& Éduscol, 2018. Διαθέσιμο σε: <http://eduscol.education.fr/cid61047/devolved-powers.html>

Τέλος, σχετικά με την κατανομή των εκπαιδευτικών αρμοδιοτήτων στα επιμέρους διοικητικά επίπεδα (**Πίνακας 8**), παρατηρείται μια προσπάθεια αποκεντρωτικής δράσης σε λειτουργικά σχολικά ζητήματα.

4.5. GERMANIA: Το γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα

Για την καλύτερη κατανόηση της οργάνωσης και λειτουργίας του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος κρίνεται σκόπιμο αρχικά να προσδιοριστεί το πολιτικό σύστημα της χώρας, όπως καθορίζεται από το Σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας του 1949, γνωστό ως Grundgesetz (Βασικός Νόμος).²⁷⁶ Η Γερμανία ως ομοσπονδιακή κοινοβουλευτική δημοκρατία (άρθρο 20), αποτελείται από 16 συνταγματικά και διοικητικά αυτόνομα κρατίδια (Länder), τρία εκ των οποίων είναι πόλεις-κρατίδια (Βρέμη, Βερολίνο, Αμβούργο).²⁷⁷ Οι κυβερνητικές εξουσίες διανέμονται μεταξύ της Ομοσπονδίας (Federation) και των Ομόσπονδων κρατιδίων (Länder) (άρθρο 30).²⁷⁸

Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ακολουθεί την ομοσπονδιακή δομή και χαρακτηρίζεται από ιδεολογικό και κοινωνικό πλουραλισμό.²⁷⁹ Την κυβερνητική ευθύνη για τη χάραξη και άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, αναλαμβάνουν αποκλειστικά τα ομόσπονδα κράτη, τα οποία κατέχουν τη νομοθετική και διοικητική εξουσία των συστημάτων εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων.²⁸⁰ Για κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης περιγράφονται οι σχετικοί κανονισμοί στο Σύνταγμα του εκάστοτε ομόσπονδου κρατιδίου (Constitutions of the Länder). Εντούτοις, σε επίπεδο Ομοσπονδιακής κυβέρνησης, το πεδίο αρμοδιοτήτων καθορίζεται από το Βασικό νόμο (Grundgesetz) και αφορά σε συγκεκριμένα ζητήματα, ενώ η κυβέρνηση διατηρεί νομοθετική ισχύ σε θέματα αναφορικά με τους δημοσίους υπαλλήλους και τις εξωτερικές υποθέσεις. Στο ίδιο νομικό πλαίσιο, προβλέπεται η μορφή συνεργασίας μεταξύ της Ομοσπονδίας και των Ομόσπονδων κρατιδίων, στο πεδίο των κοινών καθηκόντων (Gemeinschaftsaufgaben). Στο Βασικό νόμο (Grundgesetz) εμπεριέχονται επίσης, οι θεμελιώδεις αξίες για την παιδεία, την

---

²⁷⁶ European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 15. Legislation and Official Policy Documents. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/legislation-25_en#ConstitutionLawFederalLaw (access at 23/12/2018).

²⁷⁷ Europa.eu/Ευρωπαϊκή Ένωση. Γερμανία. Διαθέσιμο σε: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/germany_el (πρόσβαση στις 23/12/2018).

²⁷⁸ European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 1.2 Main Executive and Legislative Bodies. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-executive-and-legislative-bodies-31_en (access at 23/12/2018).

²⁷⁹ European Commission/ Eurydice. Germany: 1. Political, Social and Economic Background and Trends. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/political-social-and-economic-background-and-trends-31_en (access at 23/12/2018).

²⁸⁰ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 2. Organisation and Governance. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-31_en (access at 23/12/2018).

επιστήμη και τον πολιτισμό, την έρευνα και τη διδασκαλία (άρθρο 5, παράγραφος 3) και επισημαίνεται η κρατική εποπτεία του σχολικού συστήματος (άρθρο 7, παράγραφος 1).²⁸¹ Σημαντική τέλος, είναι η νομοθετική μεταρρύθμιση του 2018 με την οποία διευρύνεται η δυνατότητα της Ομοσπονδίας στην παροχή οικονομικής ενίσχυσης στα ομόσπονδα κράτη και τις τοπικές αρχές για εκπαιδευτικές επενδύσεις.²⁸²

Κατά τη σταδιακή διαμόρφωση και ανάπτυξη του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά και για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των ομόσπονδων κρατών καθοριστικής σημασίας είναι ο θεσμός της Μόνιμης Διάσκεψης των Υπουργών Παιδείας και Πολιτιστικών Υποθέσεων (KMK).²⁸³ Στην διαδικασία έγκρισης και ενσωμάτωσης των ψηφισμάτων στην εσωτερική νομοθεσία κάθε ομόσπονδου κράτους, καταλυτικός είναι ο ρόλος των αντίστοιχων κοινοβουλίων.²⁸⁴

4.5.1. Η οργανωτική δομή του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος

Η βασική συγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας²⁸⁵ διαμορφώνεται αρχικά από την Προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), όπου η φοίτηση στις προσχολικές δομές εκπαίδευσης είναι προαιρετική και παρέχεται από δομές πρόνοιας, παιδιών και νέων. Η φροντίδα για τα παιδιά ηλικίας κάτω των τριών ετών παρέχεται από τους βρεφονηπιακούς σταθμούς (Kinderkrippen), ενώ για τα μεγαλύτερα παιδιά (3+) προβλέπεται η φοίτηση στο νηπιαγωγείο (Kindergarten).²⁸⁶ Η Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1), με υποχρεωτική φοίτηση στο δημοτικό σχολείο (Grundschule), καλύπτει τους βαθμούς 1 έως 4 στα ομόσπονδα

---

²⁸¹ European Commission/ Eurydice. Germany: 2.1 Fundamental Principles and National Policies. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/fundamental-principles-and-national-policies-31_en (access at 23/12/2018).

²⁸² European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 2. Organisation and Governance. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-31_en (access at 23/12/2018).

²⁸³ Kultusminister Konferenz, The Standing Conference of the Ministers of Education and Cultural Affairs (KMK). Available at: <https://www.kmk.org/kmk/information-in-english/standing-conference.html> (access at 23/12/2018).

²⁸⁴ European Commission/ Eurydice. Germany: 1. Political, Social and Economic Background and Trends. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/political-social-and-economic-background-and-trends-31_en (access at 23/12/2018).

²⁸⁵ European Commission/ Eurydice. Germany: 2.3 Organisation of the Education System and of its Structure. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-31_en (access at 26/12/2018).

²⁸⁶ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 4. Early Childhood Education and Care. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-31_en (access at 26/12/2018).

κράτη, με εξαίρεση τα κράτη του Βερολίνου και του Βρανδεμβούργου.²⁸⁷ Η Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 &3), η οποία χωρίζεται σε κατώτερη (Sekundarstufe I) και σε ανώτερη βαθμίδα (Sekundarstufe II).²⁸⁸ Η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αποτελείται από διαφορετικού τύπου εκπαιδευτικές δομές, με δυνατότητα επιλογής, ανάμεσα κυρίως στα Hauptschule, τα Realschule και το Gymnasium (παραδοσιακά σχολεία με ένα κύκλο σπουδών και συγκεκριμένη ειδίκευση). Οι μαθητές συνήθως ολοκληρώνουν την υποχρεωτική φοίτηση με τη λήξη αυτού του επιπέδου.²⁸⁹ Ακολούθως, μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση (ηλικία 15 ετών), ξεκινά η φοίτηση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), η οποία περιλαμβάνει την πλήρη φοίτηση γενικής εκπαίδευσης και τα επαγγελματικά σχολεία, καθώς και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στο διπλό σύστημα (Duales System). Η κατάρτιση εδώ πραγματοποιείται σε δύο χώρους μάθησης: στο χώρο εργασίας και στην Berufsschule (επαγγελματική σχολή). Ωστόσο μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής φοίτησης και σε περιπτώσεις όπου οι μαθητές δεν ακολουθήσουν τις επιλογές της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προβλέπεται υποχρεωτική εκπαίδευση μερικής φοίτησης για τρία χρόνια (συμμετοχή σε Berufsschule - Berufsschulpflicht).²⁹⁰ Η Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5),²⁹¹ η οποία παρέχεται από πανεπιστημιακά ιδρύματα (πανεπιστήμια, Fachhochschulen, κολλέγια τέχνης και μουσικής), από κρατικά ιδρύματα (Studienakademien), καθώς και από ανώτατες επαγγελματικές σχολές. Σε ορισμένα ομόσπονδα κράτη παρέχεται και η εναλλακτική επιλογή φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε αναγνωρισμένα ιδρύματα (Berufsakademie- επαγγελματικές ακαδημίες). Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση,²⁹² παρέχεται από δημόσιους οργανισμούς, όπως η Volkshochschulen,

---

²⁸⁷ European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 5. Primary Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/primary-education-18_en#PrimaryEducation (access at 26/12/2018).

²⁸⁸ European Commission, Eurydice. Germany: 6. Secondary and Post-Secondary Non-Tertiary Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-18_en#SecondaryPostSecondaryNonTertiaryEducation (access at 26/12/2018).

²⁸⁹ Ο.π.

²⁹⁰ Ο.π.

²⁹¹ European Commission/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Germany: 7. Higher Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-31_en#HigherEducation (access at 26/12/2018).

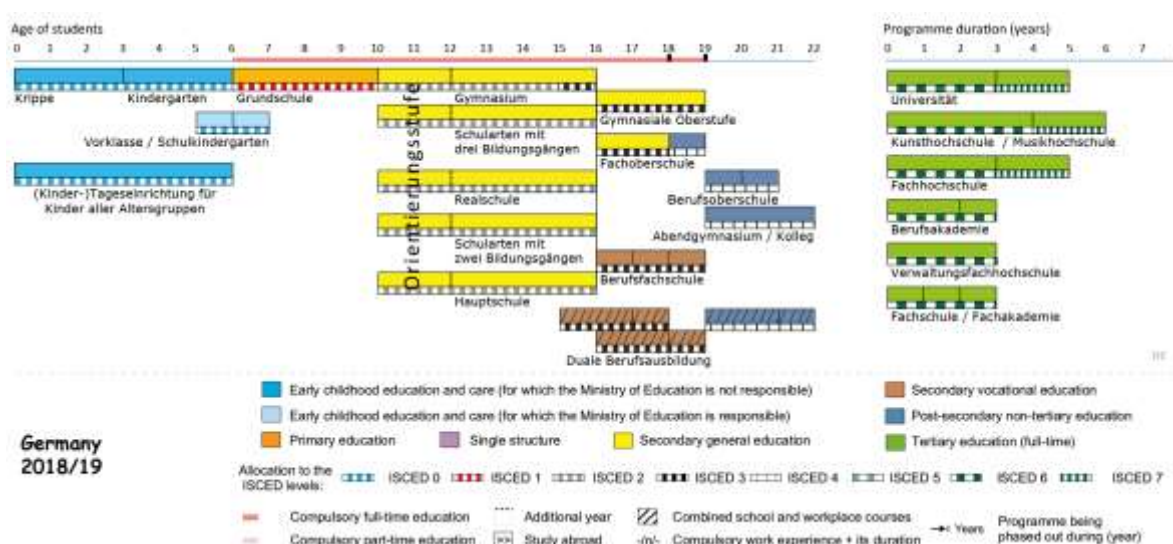
²⁹² European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 8. Adult Education and Training. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-31_en#AdultEducationTraining (access at 26/12/2018).

καθώς και από άλλους φορείς (ιδιωτικούς οργανισμούς, εκκλησιαστικά ιδρύματα, συνδικάτα, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κ.ά).

Η φοίτηση στη Γερμανία, ξεκινά στην ηλικία των 6 ετών και εκτείνεται συνολικά στα 9 έτη (εξάριεση τα δέκα χρόνια σε ορισμένα κρατίδια)²⁹³. Συνοπτικά, η **τυπική υποχρεωτική σχολική φοίτηση** στην πλειοψηφία των ομόσπονδων κρατιδίων στην Γερμανία διαμορφώνεται ως εξής (**Πίνακας 9**) :

- Τετραετής φοίτηση στο δημοτικό σχολείο (Grundschule), από 6 έως 10 ετών.
- Πενταετής φοίτηση στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Gymnasium, Realschule, Hauptschule), από 10-15 ετών.

Πίνακας 9: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στη Γερμανία.

Πηγή: Eurydice, 2018, p.14. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/the_structure_of_the_european_education_systems_2018_19.pdf.

²⁹³ European Commission/Eurydice. Germany: 2.3 Organisation of the Education System and of its Structure. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-31_en (access at 26/12/2018).

4.5.2. Η διοικητική δομή του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος

Η πολιτική και διοικητική ιεραρχία στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αποτελείται κατά βάση από τρία επίπεδα: 1) την Ομοσπονδία (Federation), 2) τα ομόσπονδα κράτη (Länder) και τις 3) τοπικές αρχές (Kommunen).

Σε **κεντρικό επίπεδο**²⁹⁴, στους τομείς αρμοδιότητας της Ομοσπονδίας για την εκπαίδευση, την επιστήμη και την έρευνα, η ευθύνη ανήκει κυρίως στο **Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας** (Bundesministerium für Bildung und Forschung – BMBF).²⁹⁵ Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας αποτελείται από μία κεντρική Γενική Διεύθυνση και επιπλέον επτά Γενικές Διευθύνσεις.²⁹⁶ Η προσχολική εκπαίδευση ανήκει στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικογένειας, Ηλικιωμένων, Γυναικών και Νέων (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend - BMFSFJ), ενώ στο πλαίσιο των ομόσπονδων κρατιδίων, μεριμνούν τα Υπουργεία της νεολαίας και των κοινωνικών υποθέσεων, καθώς και τα Υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού. Τα ομόσπονδα κρατίδια έχουν το δικαίωμα για την εισαγωγή της ΠΕΦ στην υποχρεωτική φοίτηση.²⁹⁷

Α) Συνεργασία ομοσπονδίας και ομόσπονδων κρατών

Η διαμόρφωση και άσκηση εκπαιδευτικής πολιτικής στη Γερμανία, η οργάνωση και διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι αποκλειστική ευθύνη των ομόσπονδων κρατών. Ωστόσο, κατά την προσπάθεια αναβάθμισης της εκπαίδευσης, αναδείχθηκε η αναγκαιότητα για τον συντονισμό και την εναρμόνιση του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος. Σημαντικές στο πλαίσιο αυτό, είναι οι διαβουλεύσεις μεταξύ της Ομοσπονδίας και των ομόσπονδων κρατών, που πραγματοποιούνται στο Ομοσπονδιακό Συμβούλιο (Bundesrat), με την Κοινή επιστημονική διάσκεψη (GWK),

---

²⁹⁴ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany : 2.6 Administration and Governance at Central and/or Regional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-central-and-or-regional-level-31_en (access at 28/12/2018).

²⁹⁵ Federal Ministry of Education and Research. Available at: <https://www.bmbf.de/en/index.html> (access at 28/12/2018).

²⁹⁶ European Commission/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Germany : 2.6 Administration and Governance at Central and/or Regional Level. Available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-central-and-or-regional-level-31_en (access at 28/12/2018).

²⁹⁷ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany: 4. Early Childhood Education and Care. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-31_en (access at 28/12/2018).

της Μόνιμης Διάσκεψης των Υπουργών Παιδείας και Πολιτισμού (ΚΜΚ) και του Επιστημονικό συμβούλιο (Wissenschaftsrat). Αναλυτικότερα, με την ίδρυση της Μόνιμης διάσκεψης των Υπουργών Παιδείας και Πολιτιστικών Υποθέσεων (Kultusministerkonferenz - ΚΜΚ), ενισχύεται η συνεργασία και τίθενται κριτήρια σύγκρισης των εκπαιδευτικών συστημάτων.²⁹⁸ Η μόνιμη διάσκεψη αποτελείται από τους αρμόδιους υπουργούς και τους γερουσιαστές των ομόσπονδων κρατών για θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και πολιτισμού. Στην ποιοτική αναβάθμιση του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος και στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών προτύπων, σημαντική είναι η από κοινού δράση του Ινστιτούτου για τη Βελτίωση της Εκπαιδευτικής Ποιότητας (IQB). Τα εκπαιδευτικά πρότυπα αποτελούν μέρος μιας συνολικής στρατηγικής για την παρακολούθηση της εκπαίδευσης, όπως εγκρίθηκε από τη μόνιμη διάσκεψη το 2006 και αναθεωρήθηκε τον Ιούνιο του 2015.²⁹⁹

Β) Η διοικητική ιεραρχία στα ομόσπονδα κράτη

Όσον αφορά στη διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος στο πλαίσιο διακυβέρνησης των ομόσπονδων κρατών (Länder), σε **κεντρικό επίπεδο** τα Υπουργεία Παιδείας, Πολιτιστικών Θεμάτων και τα Υπουργεία Επιστημών, με τις αντίστοιχες ονομασίες στα διάφορα κρατίδια, αποτελούν την ανώτατη αρχή και κατέχουν τη συνολική ευθύνη στους τομείς της εκπαίδευσης, της επιστήμης και του πολιτισμού.³⁰⁰ Οι βασικές αρμοδιότητές τους εκτείνονται στη διαμόρφωση και άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, στη θέσπιση νομοθεσίας (επιμέρους διδακτικοί και παιδαγωγικοί στόχοι), στην οργάνωση, τη διαχείριση και στον έλεγχο των σχολικών συστημάτων. Επιπρόσθετα, αναλαμβάνουν τη συγκρότηση των προγραμμάτων σπουδών, τη συνολική ευθύνη για τα σχολεία γενικής φοίτησης, την ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα, τις βιβλιοθήκες, τη συνεχιζόμενη κατάρτιση και την εκπαίδευση ενηλίκων, τις τέχνες και τον πολιτισμό, ενώ ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ κράτους και θρησκευτικών ή ιδεολογικών κοινοτήτων (Kultusangelegenheiten). Σε ορισμένα ομόσπονδα κράτη, αναλαμβάνουν τους τομείς νεότητας, αθλητισμού, και την

---

²⁹⁸ European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice. Germany : 2.6 Administration and Governance at Central and/or Regional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-central-and-or-regional-level-31_en (access at 28/12/2018).

²⁹⁹ Ibid

³⁰⁰ Ibid

παιδική μέριμνα.³⁰¹ Τα Υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού (με εξαίρεση το Βερολίνο, τη Βρέμη και το Αμβούργο: Τμήμα Γερουσίας) διοικούνται από έναν Υπουργό ή Γερουσιαστή. Ο Υπουργός εκπροσωπείται συνήθως από έναν κρατικό γραμματέα ή έναν κρατικό σύμβουλο (Staatssekretär oder Staatsrat) ή από έναν γενικό διευθυντή (Ministerialdirektor).

Όσον αφορά σε σχολικά ζητήματα, όπως η υλικοτεχνική υποδομή, το εκπαιδευτικό και διδακτικό υλικό, το διοικητικό προσωπικό και τα λειτουργικά έξοδα, αυτά αποτελούν ευθύνη των οργάνων διατήρησης, τα οποία διαχειρίζονται το οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας του σχολείου. Δημόσιοι φορείς διατήρησης των σχολικών μονάδων είναι οι **πόλεις** (Städte), οι **δήμοι** (Gemeinden), οι **αγροτικές επαρχίες** (Landkreise) ή οι δήμοι με την ιδιότητα της περιφέρειας (kreisfreie Städte), καθώς και τα ομόσπονδα κράτη. Στην εποπτεία των σχολείων συμμετέχουν το Rechtsaufsicht (νομική εποπτεία- τοπική αυτοδιοίκηση- Kommunen), το Fachaufsicht (ακαδημαϊκή επίβλεψη, υπό κρατική εποπτεία) και το Dienstaufsicht (εποπτεία του προσωπικού των δημοσίων σχολείων). Εντούτοις, καθώς τα σχολεία αποκτούν συνεχώς θεσμική αυτονομία προκύπτουν διαφοροποιήσεις στο θεσμό της σχολικής εποπτείας, ενώ σε κάποια ομόσπονδα κράτη, προβλέπεται μια μορφή εξωτερικής αξιολόγησης (Schulinspektion, Schulvisitation) για τη συλλογή στοιχείων σχετικά με την ποιοτική ανάπτυξή τους. Τέλος, με την έγκριση των προγραμμάτων για τα σχολεία (Schulprogramme) ενισχύεται η κρατική επιρροή μέσω των συμφωνιών-στόχων με τα σχολεία ή τους διευθυντές.³⁰²

Σε **τοπικό επίπεδο**³⁰³, οι αρμόδιες τοπικές αρχές (Kommunen) αναλαμβάνουν ρόλους συντήρησης και εποπτείας των σχολείων. Για την Προσχολική εκπαίδευση, την διοικητική ευθύνη κατέχουν τα γραφεία ευημερίας νέων (Jugendamt), σε συνεργασία με την επιτροπή ευημερίας των νέων (Jugendhilfeausschuss). Τα δημόσια σχολεία ανήκουν στις κρατικές αρχές και συντηρούνται από το ομόσπονδο κράτος και τις τοπικές αρχές (Kommunen) ή τις διοικητικές περιφέρειες. Τις δαπάνες για το εκπαιδευτικό προσωπικό επωμίζεται το ομόσπονδο κράτος, ενώ τη χρηματοδότηση για

---

³⁰¹ Ibid.

³⁰² Ibid.

³⁰³ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Germany: 2.7 Administration and Governance at Local and/or Institutional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-local-and-or-institutional-level-31_en (access at 28/12/2018).

το υπόλοιπο προσωπικό και τα υλικά, αναλαμβάνει η τοπική αρχή. Οι αρμόδιες αυτές τοπικές αρχές αποτελούν φορείς διατήρησης σχολείων (Schulträger).³⁰⁴

Σε **επίπεδο σχολείου**, στη διοικητική ιεραρχία των δημοτικών σχολείων, την ανώτερη εξουσία κατέχει ο διευθυντής (π.χ. Rektor), αναλαμβάνοντας την ευθύνη για τη λειτουργία και ανάπτυξη της σχολικής μονάδας. Οι αρμοδιότητες του προσδιορίζονται από το νομικό πλαίσιο (Education Act), ενώ προβλέπεται η συνεργασία του με τη διάσκεψη δασκάλων (Lehrerkonferenz) και τη σχολική διάσκεψη (Schulkonferenz). Η νομική αυτονομία των σχολείων και ο δεσμευτικός χαρακτήρας για εφαρμογή και αξιολόγηση των Schulprogramme (προγράμματα ειδικά για το σχολείο), διεύρυναν τον ρόλο του διευθυντή με νέα καθήκοντα.³⁰⁵

Στην εσωτερική διαβούλευση των σχολικών δομών, σημαντική είναι η συμβολή οργάνων όπως η **διάσκεψη των δασκάλων**, με τη συμμετοχή του διδακτικού προσωπικού και τη λήψη αποφάσεων για εκπαιδευτικά και διδακτικά θέματα (επιλογή κατάλληλων σχολικών εγχειριδίων, η διαχείριση συγκρούσεων, η λήψη πειθαρχικών μέτρων) και η **σχολική διάσκεψη**, συνεργασία μεταξύ διευθυντών, εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών, καθώς και εξωτερικών εταίρων. Τέλος, στη σχολική λειτουργία κατοχυρώνεται νομικά η συμμετοχή των μαθητών στα εκπαιδευτικά δρώμενα, ενώ προσδιορίζεται η διαμόρφωση του φορέα εκπροσώπησής τους.³⁰⁶ Ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων βασικών εκπαιδευτικών ζητημάτων, εντός των ομόσπονδων κρατιδίων απεικονίζεται στον **Πίνακα 10**, που ακολουθεί.

---

³⁰⁴ Ibid.

³⁰⁵ Ibid.

³⁰⁶ Ibid.

Πίνακας 10: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στη Γερμανία.

	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΑ ΚΡΑΤΙΔΙΑ (Länder)		
	Κεντρικό Υπουργείο Παιδείας	Τοπικό Πόλεις/ Δήμοι	Σχολικό
Νομοθεσία	X		
Προγράμματα Σπουδών	X		
Σχολικά Εγχειρίδια	X		X
Διδακτικό Ωράριο	X		
Κατάρτιση Εκπαιδευτικών	X		
Διορισμός Διδ/Κου Προσωπικού	X		
Μισθοδοσία διδ/κου προσωπικού	X		
Χρηματοδότηση	X		
Εξοπλισμός- Υλικοτεχνική υποδομή		X	
Λειτουργικά έξοδα- Επενδύσεις		X	

Πηγή: Eurydice/ Germany/ Organization and Governance. Διαθέσιμο σε:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-31_en

4.6. Η ΣΟΥΗΔΙΑ: Το σουηδικό εκπαιδευτικό σύστημα

Η Σουηδία αποτελεί ένα ενιαίο κράτος, το οποίο χωρίζεται σε Κομητείες (län) και Δήμους (kommuner), που αποτελούν αποκεντρωμένες διοικητικά αυτόνομες μονάδες (γεωγραφικά προσδιορισμένες περιοχές). Ανάμεσα στα ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος τα οποία διαχειρίζονται οι δήμοι ανήκει και η εκπαίδευση. Η δημοτική αυτοδιάθεση αποτελεί σημαντικό τμήμα του σουηδικού δημοκρατικού συστήματος και ρυθμίζεται από τη δημοτική νομοθεσία. Τα ανώτατα όργανα λήψης αποφάσεων στο επίπεδο αυτό είναι τα τοπικά δημοτικά συμβούλια.³⁰⁷

Εστιάζοντας στον τομέα της εκπαίδευσης, ανάμεσα στις θεμελιώδη αρχές του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος ανήκει η ισότιμη και δωρεάν πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλους χωρίς διακρίσεις. Η επίσημη κρατική νομοθεσία για την εκπαίδευση πλαισιώνεται από το νόμο για την σχολική εκπαίδευση, με αναθεωρημένη ισχύουσα μορφή από το 2011 (Skollagen)³⁰⁸. Συγκεκριμένα, τίθενται οι γενικοί στόχοι και οι κατευθυντήριες γραμμές για όλα τα σουηδικά σχολεία,³⁰⁹ συμπεριλαμβάνοντας όλες τις αξίες και δεξιότητες που θα πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές με την ολοκλήρωση του υποχρεωτικού σχολείου.³¹⁰

4.6.1. Η οργανωτική δομή του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος

Στη Σουηδία το εκπαιδευτικό σύστημα ακολουθεί την ενιαία δομή και συγκροτείται σε στάδια, ξεκινώντας με τη Προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0), η οποία πραγματοποιείται συνήθως στο Νηπιαγωγείο (förskolan) και στα Κέντρα ψυχαγωγίας (fritidshem), ενώ προβλέπονται και εναλλακτικές μορφές προσχολικής φροντίδας.³¹¹

---

³⁰⁷ European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice. Sweden: 1.2 Main Executive and Legislative Bodies. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-executive-and-legislative-bodies-80_en (access at 10/1/2019).

³⁰⁸ European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice. Sweden: 15. Legislation and Official Policy Documents. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/legislation-71_en#Skollag2010800 (access at στις 10/1/2019).

³⁰⁹ European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice. Sweden: 2.1 Fundamental Principles and National Policies. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/fundamental-principles-and-national-policies-80_en (access at 10/1/2019).

³¹⁰ European Commission/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 5. Single Structure Education (Integrated Primary and Lower Secondary Education). Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/single-structure-education-integrated-primary-and-lower-secondary-education-36_en (access at 10/1/2019).

³¹¹ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 4.4 Organisational Variations and Alternative Structures in Early Childhood Education and Care. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisational-variations-and-alternative-structures-early-childhood-education-and-care-78_en (access at 10/1/2019).

Στην ηλικία των 6 ετών οι μαθητές εντάσσονται στην τάξη «Προσχολικής ηλικίας» (förskolleklassen), οπού προβλέπεται φοίτηση υποχρεωτικού χαρακτήρα από το 2018. Το Νηπιαγωγείο ακολουθεί το δικό του πρόγραμμα σπουδών, ενώ η Προσχολική τάξη και τα Κέντρα αναψυχής εντάσσονται στο πρόγραμμα σπουδών του υποχρεωτικού σχολείου (Läroplan för grundskolan, förskolleklassen och fritidshemmet 2011).³¹² Στο Υποχρεωτικό σχολείο (grundskolan), η φοίτηση ξεκινά κατά βάση στην ηλικία των 7 ετών και εκτείνεται στα 9 έτη υποχρεωτικής φοίτησης (7-16 ετών), ανεξάρτητα από τη δυνατότητα έναρξης του σχολείου από 6 έως 8 ετών. Στην υποχρεωτική εκπαίδευση περιλαμβάνονται ενιαία, η Πρωτοβάθμια και η κατώτερη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1 & 2).³¹³ Οι μαθητές εδώ συνήθως ομαδοποιούνται με βάση την ηλικία, ενώ παράλληλα λειτουργούν τα σχολεία Sami και τα σχολεία ειδικής εκπαίδευσης.³¹⁴ Τα υποχρεωτικά σχολεία, μπορούν να λειτουργούν είτε στο πλαίσιο του δήμου, είτε ως ανεξάρτητα σχολεία (fristående skolor). Η ανώτερη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), παρέχεται στο Γυμνάσιο (gymnasieskolan), είναι προαιρετική, τριετούς διάρκειας, για μαθητές ηλικίας 16 έως 19 ετών και δομείται σύμφωνα με τα 18 εθνικά προγράμματα (nationella program).³¹⁵ Η Μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED level 4&5), αποτελεί την ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση (yrkeshögskola) και παρέχεται από διάφορα ιδρύματα.³¹⁶ Η Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 6 & 7), η οποία υλοποιείται σε δυο τύπους ιδρυμάτων, τα πανεπιστήμια (universitet) και τα πανεπιστημιακά κολέγια (högskola), ισάζια στην προπτυχιακή εκπαίδευση με δομή των 3 κύκλων.³¹⁷ Τέλος, η Σουηδία διαθέτει ένα πλήρες σύστημα εκπαίδευσης

---

³¹² European Commission/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 4. Early Childhood Education and Care. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-80_en (access at 10/1/2019).

³¹³ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 5. Single Structure Education (Integrated Primary and Lower Secondary Education). Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/single-structure-education-integrated-primary-and-lower-secondary-education-36_en (access at 10/1/2019).

³¹⁴ European Commission/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 5.1 Organisation of Single Structure Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-single-structure-education-36_en (access at 10/1/2019).

³¹⁵ European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice. Sweden: 6. Upper Secondary and Post-Secondary Non-Tertiary Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/upper-secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-35_en (access at 11/1/2019).

³¹⁶ Ibid

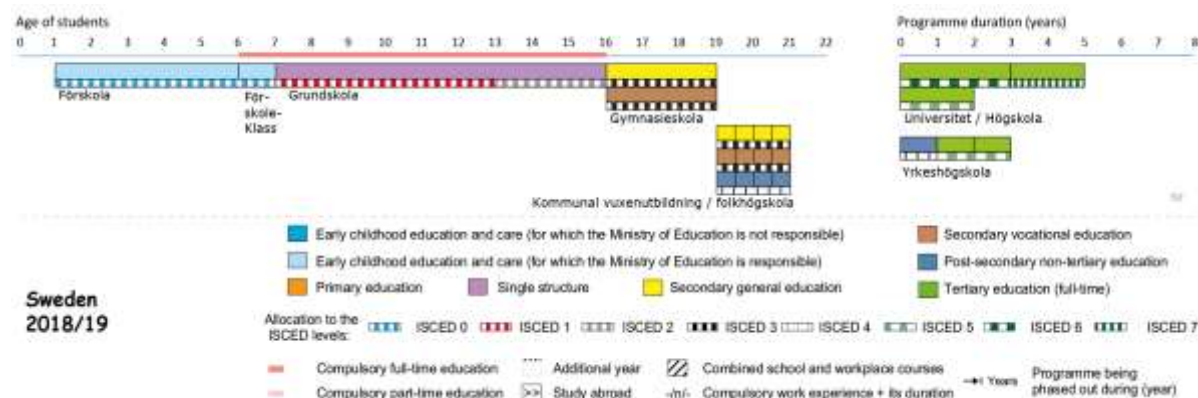
³¹⁷ European Commission/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 7. Higher Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-80_en (access at 11/1/2019).

ενηλίκων (vuxenutbildning), που αποτελείται από μορφές τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης (folkbildning).³¹⁸

Συνοψίζοντας η υποχρεωτική τυπική εκπαίδευση στην Σουηδία αποτυπώνεται στο διάγραμμα του Πίνακα 11 και αποτελείται από:

- Τη φοίτηση ενός έτους στην Προσχολική τάξη (6-7 ετών), από το 2018.
- Τη φοίτηση εννέα ετών στην ενιαίου τύπου δομή στο Grundskola (7-13 ετών Πρωτοβάθμια και 13-16 κατώτερη Δευτεροβάθμια).

Πίνακας 11: Οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στη Σουηδία.

Πηγή: Eurydice, 2018, p.26. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/the_structure_of_the_european_education_systems_2018_19.pdf.

4.6.2. Η διοικητική δομή του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος

Το σουηδικό εκπαιδευτικό σύστημα διαμορφώνεται με βάση το αποκεντρωτικό μοντέλο διοίκησης και χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό τοπικής αυτοδιάθεσης. Τη συνολική ευθύνη για την οργάνωση και λειτουργία των σχολικών μονάδων, στην πλειοψηφία των εκπαιδευτικών βαθμίδων, αναλαμβάνουν οι Δήμοι (kommuner). Παρόλο που ουσιαστικά δεν υπάρχει περιφερειακό διοικητικό επίπεδο για την εκπαίδευση, στο πλαίσιο αυτό τα ανώτατα όργανα λήψης αποφάσεων είναι τα διοικητικά συμβούλια των κομητειών. Σε **κρατικό** επίπεδο, το σουηδικό κοινοβούλιο

³¹⁸ European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice. Sweden: 8. Adult Education and Training. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-80_en (access at 11/1/2019).

(Riksdagen) διαμορφώνει τη νομοθεσία και προσδιορίζει το γενικό πλαίσιο για την εκπαίδευση. Η κυβέρνηση συγκροτεί επιμέρους κανονισμούς για τα σχολεία και ενισχύει την αποκεντρωμένη δράση των δήμων. Η ανώτατη διοικητική αρχή για την εκπαίδευση είναι το Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας (Utbildningsdepartamentet). Σε κεντρικό πεδίο ευθύνης ανήκουν τα σχολεία Sami (sameskolan), οι δομές για μαθητές με προβλήματα ακοής (specialskolan) και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η μεγαλύτερη κεντρική διοικητική αρχή για την σχολική εκπαίδευση είναι η Σουηδική Εθνική Υπηρεσία Εκπαίδευσης (Skolverket),³¹⁹ στο πεδίο αρμοδιοτήτων της οποίας εντάσσονται οι προσχολικές δραστηριότητες (förskoloverksamhet), η παιδική σχολική φροντίδα (skolbarnsomsorg), η υποχρεωτική εκπαίδευση (grundskola), η δευτεροβάθμια εκπαίδευση (gymnasieskola) και η εκπαίδευση ενηλίκων (kommunernas vuxenutbildning). Ο ρόλος της είναι καθοδηγητικός, συμβουλευτικός και εποπτικός, καθώς συμβάλει στη σύνταξη προτάσεων, στην επίβλεψη και αξιολόγηση των σχολείων και στην παροχή κονδυλίων για την ενδυνάμωση και αναβάθμιση της σχολικής εκπαίδευσης.³²⁰ Παράλληλα η Σουηδική Επιθεώρηση σχολείων (Skolinspektionen), αναλαμβάνει τον έλεγχο των τοπικών αρχών στην εφαρμογή της ισχύουσας εκπαιδευτικής πολιτικής, αποτελώντας τον κεντρικό εποπτικό φορέα για την ποιότητα στην εκπαίδευση, τη σχολική διοίκηση και την εκπαίδευση ενηλίκων (kommunal vuxenutbildning).³²¹

Σε **τοπικό επίπεδο**, οι Δήμοι (kommuner) στη Σουηδία διαθέτουν την αυτονομία και την αποκλειστική ευθύνη για την οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης στα εξής επίπεδα: Προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, Υποχρεωτικό σχολείο (grundskolan), Ειδική αγωγή (särskolan), Ανώτατη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (gymnasieskolan), Δημοτική εκπαίδευση ενηλίκων (kommunal vuxenutbildning) και ειδική εκπαίδευση ενηλίκων (särnvux), σουηδικά δίδακτρα για μετανάστες (svenskundervisning för invandrare, sfi). Οι Δήμοι αναλαμβάνουν τη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής, με ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων, το Δημοτικό συμβούλιο. Επιπλέον, την ευθύνη κάθε σχολείου επωμίζεται μια διοικητική επιτροπή. Το Δημοτικό συμβούλιο αναθέτει σε επιτροπές τη συνολική μέριμνα των σχολείων (επίτευξη στόχων, εφαρμογή εθνικής

---

³¹⁹ Skolverket. Swedish National Agency for Education. Available at: <https://www.skolverket.se/andra-sprak-other-languages/english-engelska> (access at 11/1/2019).

³²⁰ European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. Sweden: 2.6 Administration and Governance at Central and/or Regional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-central-and-or-regional-level-80_en (access at 11/1/2019).

³²¹ Ibid

εκπαιδευτικής πολιτικής, επιχορηγήσεις, πρόσληψη προσωπικού, υλικοτεχνική υποδομή, κτιριακές εγκαταστάσεις). Οι τοπικές αρχές αναλαμβάνουν τη διαχείριση της χρηματοδότησης για την υποχρεωτική εκπαίδευση, την πρόσληψη και μισθοδοσία του προσωπικού, καθώς και τη συνεχιζόμενη κατάρτισή του. Επιπλέον, παρακολουθούν τη λειτουργία των σχολικών μονάδων και συμμετέχουν σε διαδικασίες αξιολόγησης τους.³²²

Σε **επίπεδο σχολικών μονάδων**,³²³ η καθημερινή διοίκηση στην προσχολική εκπαίδευση, εκτελείται από μια ομάδα δασκάλων προσχολικής ηλικίας αρμόδιων για την εποπτεία του προσωπικού. Επιπλέον, στα νηπιαγωγεία ενδέχεται να υπάρχει προϊστάμενος (förskolchef), ο οποίος κατέχει την παιδαγωγική ευθύνη για την οργάνωση δράσεων σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών. Στην διοικητική ιεραρχία του υποχρεωτικού σχολείου, ανώτερη εξουσία κατέχει ο διευθυντής (rektor), ο οποίος αναλαμβάνει τη διαχείριση του προσωπικού, το συντονισμό και την οργάνωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για την επίτευξη των εθνικών στόχων.

Με βάση τον Νόμο για την Εκπαίδευση, προβλέπεται η συγκρότηση τοπικού σχολικού σχεδίου (skolplan) από τον κάθε δήμο, αναφορικά με την χρηματοδότηση, την οργάνωση, την ανάπτυξη και αξιολόγηση της λειτουργίας των σχολείων. Επιπρόσθετα, απαραίτητη είναι η έκθεση σχεδίου για τον τρόπο εφαρμογής της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής στις σχολικές δομές. Στην περίπτωση αυτή, σημαντικός είναι ο ρόλος του διευθυντή κάθε σχολικής μονάδας, ο οποίος αναλαμβάνει τη διαμόρφωση του τοπικού προγράμματος εργασίας (locale arbetsplan) με επιμέρους εκπαιδευτικούς στόχους, διασφαλίζοντας την ενσωμάτωση των εθνικών και τοπικών εκπαιδευτικών στόχων σε αυτό.³²⁴ Στον **Πίνακα 12**, παρουσιάζεται η κατανομή εκπαιδευτικών αρμοδιοτήτων στο σουηδικό εκπαιδευτικό σύστημα, ανά διοικητικό επίπεδο.

---

³²² European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. Sweden: 2.7 Administration and Governance at Local and/or Institutional Level. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-local-and-or-institutional-level-80_en (access at 11/1/2019).

³²³ European Commission/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 10.1 Management Staff for Early Childhood and School Education. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/management-staff-early-childhood-and-school-education-71_en (access at 11/1/2019).

³²⁴ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Sweden: 2. Organisation and Governance. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-80_en (access at 31/12/2018).

Πίνακας 12: Εκπαιδευτικές αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο στη Σουηδία.

	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ		
	Κεντρικό Υπουργείο Παιδείας & Έρευνας	Τοπικό Δήμοι kommun	Σχολικό
Νομοθεσία	X	X	
Προγράμματα Σπουδών	X	X	X
Σχολικά Εγχειρίδια			X
Διδακτικό Ωράριο	X		X
Κατάρτιση Εκπαιδευτικών	X		
Διορισμός Διδ/Κου Προσωπικού		X	
Μισθοδοσία διδ/κου προσωπικού		X	
Χρηματοδότηση	X	X	
Εξοπλισμός- Υλικοτεχνική υποδομή		X	
Λειτουργικά έξοδα- Επενδύσεις		X	

Πηγή: Eurydice/ Sweden/ Organization and Governance. Διαθέσιμο σε:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-80_en

4.7. Συγκριτικά πορίσματα με βάση την Οργανωτική και Διοικητική Δομή των εκπαιδευτικών συστημάτων

Από την αναλυτική εξέταση των τεσσάρων εκπαιδευτικών συστημάτων, που προηγήθηκε, διαπιστώθηκαν ορισμένα σημεία σύγκλισης τους, καθώς και σημαντικές διαφορές που επιβεβαιώνουν την ποικιλομορφία τους και την διαφορετική διαχρονικά εξέλιξή τους. Αρχικά, παρατηρείται και στις τέσσερις χώρες η συνταγματική κατοχύρωση της εκπαίδευσης και ο κρατικός χαρακτήρας της. Επιπρόσθετα, αναδεικνύεται η πολυδιάστατη συμβολή της σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, ενώ εκφράζονται έννοιες όπως «ισότητα», «ελευθερία», «δημοκρατία», «πολιτειότητα», «κοσμικότητα», οι οποίες αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της εκπαίδευσης και στις τέσσερις χώρες.

Σχετικά με την **οργανωτική δομή** των εκπαιδευτικών συστημάτων, εντοπίζεται η προσπάθεια σύγκλισης σε ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς με βάση τα επίπεδα εκπαίδευσης της παγκόσμιας ταξινόμησης, εντούτοις οι βασικές διαφορές τους, αφορούν στην ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής φοίτησης και στην εσωτερική συγκρότηση των δομών Προσχολικής Αγωγής, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ISCED 0, 1 & 2). Συνολικά, σε τρεις χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Σουηδία) η ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης είναι τα 6 έτη (Σουηδία ευελιξία έναρξης από 6 έως 8 έτη), με εξαίρεση την Ελλάδα όπου οι μαθητές ξεκινούν την υποχρεωτική φοίτηση σε ηλικία 5 ετών (Προσχολική εκπαίδευση). Η ολοκλήρωση της υποχρεωτικής φοίτησης πραγματοποιείται στην ηλικία των 15 ετών στην Ελλάδα και τη Γερμανία, και στην ηλικία των 16 ετών σε Γαλλία και Σουηδία. Επιπλέον, η διάρκεια υποχρεωτικής φοίτησης δεν φαίνεται να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς κυμαίνεται στα 9-10 έτη (χωρίς ωστόσο να αναλύεται ο ετήσιος σχολικός χρόνος κάθε συστήματος).

Αναφορικά με τη διάρθρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις αντίστοιχες βαθμίδες, επισημαίνονται στοιχεία διαφοροποίησης των εκπαιδευτικών συστημάτων. Στη Σουηδία η υποχρεωτική φοίτηση ακολουθεί ενιαία δομή για την Πρωτοβάθμια και Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Grundskola), στην Ελλάδα και τη Γαλλία, μετά την ολοκλήρωση της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1), πραγματοποιείται η μετάβαση στο κατώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (ISCED 2), με κοινό πρόγραμμα σπουδών, ενώ τέλος στη Γερμανία, έπειτα από την ολοκλήρωση της Πρωτοβάθμιας

εκπαίδευσης, η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται σε διαφορετικές σχολικές δομές με ξεχωριστά προγράμματα σπουδών.

Όσον αφορά στη **διοικητική τους διάρθρωση**, σε μια συνοπτική επισκόπηση της λειτουργίας τους, ανιχνεύτηκαν διοικητικά μοντέλα και προέκυψαν σημαντικές διαπιστώσεις. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών, στην οικονομία, τις δομές του κράτους-πρόνοιας, των ιδιαίτερων κοινωνικών και εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών τους, καθιστούν σίγουρα δύσκολη την κατάταξή τους με βάση ένα συγκεκριμένο δείκτη συγκέντρωσης ή αποκέντρωσης.³²⁵

Η λήψη εκπαιδευτικών αποφάσεων στα επιμέρους διοικητικά επίπεδα, ποικίλει ανά χώρα, ωστόσο έκδηλη είναι η κυβερνητική συμβολή. Τα εκπαιδευτικά σχολικά συστήματα στην Ελλάδα και τη Γαλλία φαίνεται να συγκροτούνται αυστηρά κάτω από τον έλεγχο του Κράτους, διατηρώντας τα χαρακτηριστικά του συγκεντρωτικού μοντέλου διοίκησης. Ωστόσο, στη Γαλλία οι λειτουργικές αρμοδιότητες έχουν μεταβιβαστεί προοδευτικά σε τοπικό επίπεδο. Αντίθετα, στην Ελλάδα ο ρόλος των περιφερειακών και τοπικών αρχών παραμένει διεκπεραιωτικός και η σχολική μονάδα φαίνεται να είναι ο τελικός αποδέκτης των αποφάσεων που λαμβάνονται αποκλειστικά σε κεντρικό επίπεδο. Το εκπαιδευτικό σύστημα στη Γερμανία, παρουσιάζει ένα ιδιόμορφο σύστημα διακυβέρνησης (ομοσπονδιακό διοικητικό σύστημα) με το διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Ομοσπονδία και τα Ομόσπονδα κρατίδια. Στοιχεία συγκεντρωτικού χαρακτήρα παρατηρούνται κατά τη διακυβέρνηση των σχολικών συστημάτων στο πλαίσιο ευθύνης των ομόσπονδων κρατιδίων, ενώ η αποκεντρωμένη δράση εντοπίζεται στην ανάληψη ευθυνών από τοπικούς φορείς, σε λειτουργικά κατά βάση ζητήματα (υποδομές, σχολικός εξοπλισμός). Επιπλέον, αναδεικνύονται οριζόντιες μορφές συνεργασίας μεταξύ των ομόσπονδιών (Μόνιμη Διάσκεψη των Υπουργών) και προωθείται η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών και φορέων, στη λήψη αποφάσεων για τη σχολική κοινότητα. Τέλος, η διοικητική λειτουργία του σχολικού συστήματος στη Σουηδία, διαθέτει στοιχεία που το εντάσσουν στο σύστημα αυτοδιοίκησης, με ισχυρή τοπική αυτοδιάθεση, καθώς η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών καθηκόντων ανήκει στους δήμους. Οι δήμοι λειτουργούν αυτόνομα στη λήψη αποφάσεων και στη διαχείριση των σχολικών μονάδων, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις γενικές κατευθύνσεις εκπαιδευτικής πολιτικής, από την κεντρική κυβέρνηση. Η σχολική αυτονομία επιπλέον, προωθείται

---

³²⁵ Κατσαρός, 2008, σελ. 184.

σημαντικά με τα στελέχη εκπαίδευσης να επωμίζονται το σχεδιασμό στρατηγικής για τη λειτουργία της σχολικής μονάδας που διευθύνουν.

Στον Πίνακα που ακολουθεί (**Πίνακας 13**), απεικονίζεται ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων στο αντίστοιχο διοικητικό πεδίο ευθύνης, σε βασικές εκπαιδευτικές λειτουργίες (Νομοθεσία, εκπαιδευτική ύλη και προγράμματα σπουδών, διδακτικό ωράριο, κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού, πρόσληψη και μισθοδοσία των εκπαιδευτικών, επιλογή σχολικών εγχειρίδιών, χρηματοδότηση, υλικοτεχνική υποδομή) συγκριτικά και για τα τέσσερα εκπαιδευτικά συστήματα.

Πίνακας 13: Συγκριτικός Πίνακας τεσσάρων εκπαιδευτικών συστημάτων στη λήψη εκπαιδευτικών αποφάσεων.

	Κεντρική Κυβέρνηση	Κρατίδιο	Δήμος	Σχολείο
Νομοθεσία	EL, FR, SE	DE	SE	
Προγράμματα σπουδών	EL, FR, SE	DE	SE	SE
Σχολικά εγχειρίδια	EL, FR, DE			SE
Διδακτικό Ωράριο	EL, FR, SE	DE		SE
Κατάρτιση Εκπαιδευτικών	EL, FR, SE	DE		
Διορισμός Διδ/Κου Προσωπικού	EL, FR	DE	SE	
Μισθοδοσία διδ/κου προσωπικού	EL, FR	DE	SE	
Χρηματοδότηση	EL, FR	DE	SE	
Εξοπλισμός-Υλικοτεχνική υποδομή	EL, FR		SE, DE	
Λειτουργικά έξοδα-Επενδύσεις	EL		FR,DE, SE	

EL: Ελλάδα **FR:** Γαλλία **DE:** Γερμανία **SE:** Σουηδία

5. Στρατηγική «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020»: Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην προσέγγιση ευρωπαϊκών στρατηγικών στόχων

5.1 Εισαγωγή

Στα προηγούμενα κεφάλαια, έχοντας αναλύσει τις σύγχρονες ευρωπαϊκές πολιτικές για τη σχολική εκπαίδευση και μελετήσει τα εκπαιδευτικά σχολικά συστήματα τεσσάρων κρατών-μελών της ΕΕ (Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία, Σουηδία), καταλήξαμε σε σημαντικές διαπιστώσεις. Συνοπτικά, με βάση την οργανωτική δόμησή τους, οι επιμέρους αποκλίσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων μελετήθηκαν κυρίως στη διάρθρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις αντίστοιχες βαθμίδες και στην ηλικία έναρξης της σχολικής φοίτησης. Σε σχέση με τη διοικητική δομή τους, παρατηρήσαμε ότι στην πλειοψηφία των υπό μελέτη εκπαιδευτικών συστημάτων (Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία), ακολουθείται μια συγκεντρωτική διοικητική προσέγγιση, με διαβαθμίσεις ανά χώρα στην υιοθέτηση πολιτικών αποκέντρωσης. Εξάιρεση αποτελεί το εκπαιδευτικό σύστημα της Σουηδίας, όπου διαθέτει ισχυρή τοπική αυτοδιοίκηση σε όλα τα επίπεδα της σχολικής εκπαίδευσης και αυξημένη σχολική αυτονομία.

Στο τρέχον κεφάλαιο θα γίνει εστίαση σε συγκεκριμένες πολιτικές σύμφωνα με το Στρατηγικό Πλαίσιο «ΕΚ2020», με ζητούμενο την ανάδειξη της προόδου και της επίδοσης (επιτυχίας ή αποτυχίας) των χωρών στην προσέγγιση τριών (3) στρατηγικών στόχων. Η αξιολόγηση της πορείας των τεσσάρων χωρών θα στηριχτεί στην αξιοποίηση στατιστικών δεδομένων, σύμφωνα με τα προκαθορισμένα ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς. Επιπρόσθετα, θα μελετηθούν παράγοντες που σχετίζονται με τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας και των ευρωπαϊκών προτύπων, και θα διερευνηθούν οι μορφές εξευρωπαϊσμού της εκπαιδευτικής πολιτικής των τεσσάρων κρατών-μελών. Τέλος, θα παρουσιαστούν οι μεταξύ τους συσχετισμοί, όπως προκύπτουν από τη συγκριτική ανάλυση.

5.2. Ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για τη σχολική εκπαίδευση στη στρατηγική «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020»

Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020», η πρόοδος των κρατών- μελών στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών στόχων, αξιολογείται μέσω ετησίων εκθέσεων παρακολούθησης. Παράλληλα, παρουσιάζεται το εθνικό πλαίσιο μεταρρυθμιστικών πολιτικών και παρέχονται ειδικές συστάσεις ανά χώρα, για βελτίωση της εθνικής πολιτικής προς επίτευξη των στρατηγικών στόχων.³²⁶

Ανάμεσα στους επιδιωκόμενους στόχους για τον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020), επιλέχθηκαν στόχοι που αφορούν κατά βάση στη σχολική εκπαίδευση. Συνεπώς, η επικείμενη προσέγγιση πρόκειται να εστιάσει σε συνολικά 12 περιπτώσεις (3 στόχοι για 4 χώρες). Οι εθνικές αναλύσεις και συγκρίσεις σε σχέση με τους στόχους, επικεντρώνονται στην επίτευξη συγκεκριμένων κριτηρίων αναφοράς, στα οποία στηρίζεται και η παρούσα μελέτη. Συγκεκριμένα, τα επιλέξιμα κριτήρια αναφοράς για τη σχολική εκπαίδευση αποτελούν:³²⁷

1. Η συμμετοχή στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα (ΠΕΦ), σε ποσοστό τουλάχιστον 95%, παιδιών ηλικίας άνω των 4 ετών.
2. Η μείωση του ποσοστού κάτω από 15%, των χαμηλών επιδόσεων στην Ανάγνωση, τα Μαθηματικά και τις Θετικές επιστήμες, παιδιών ηλικίας 15 ετών.
3. Η μείωση του ποσοστού των νέων (18-24), πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και κατάρτισης, κάτω από 10%.

---

³²⁶European Commission/Education & Training/Et monitor. Available at: https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_el (access at 16/10/2018).

³²⁷European Commission/Education & Training/Et2020 framework. Available at: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_el (access at 20/2/2019).

5.3. Ανάλυση δεδομένων σχετικά με την προσέγγιση των κριτηρίων αναφοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η συνολική αποτίμηση από την έκθεση Παρακολούθησης για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση του 2018, παρέχει μια πλήρη εικόνα της τρέχουσας κατάστασης σε ευρωπαϊκό, αλλά και εθνικό επίπεδο, με βάση τα συγκεκριμένα κριτήρια των επιθυμητών στόχων.³²⁸ Τόσο η συγκριτική ανάλυση, όσο και η επεξεργασία μεμονωμένα των κρατών-μελών, αποκτούν σημασία στη μελέτη για τις επιπτώσεις των πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο, στον επαναπροσδιορισμό της δράσης και στη διαμόρφωση των μελλοντικών πολιτικών κατευθύνσεων.³²⁹

Σε ένα γενικό μέσο όρο των πολιτικών της ΕΕ για τη σχολική εκπαίδευση, ο πρώτος στόχος για συμμετοχή στην ΠΕΦ, φαίνεται να έχει επιτευχθεί ήδη από το 2016. Παράλληλα, αναμένεται η προσέγγιση του στόχου για την μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης. Ωστόσο, σημαντική πρόκληση για την πλειοψηφία των σχολικών συστημάτων στην ΕΕ, εξακολουθεί να αποτελεί η βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε βασικούς γνωστικούς τομείς (ανάγνωση, μαθηματικά, επιστήμες).³³⁰

Αναλυτικότερα, σχετικά με τον στόχο για **συμμετοχή στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα (ΠΕΦ)**, για παιδιά άνω των 4 ετών μέχρι την έναρξη της γενικής υποχρεωτικής φοίτησης (τουλάχιστον του 95% των μαθητών), επιτεύχθηκε το 2016 φτάνοντας το 95.3% στο γενικό μέσο όρο της ΕΕ. Συνολικά, παρατηρείται μια ανοδική τάση του ποσοστού, με αύξηση 0.6% από το 2015 και 1.4% από το 2013. Μέχρι το 2016, ο στόχος έχει επιτευχθεί από τη Γαλλία, τη Γερμανία και τη Σουηδία, ενώ στην Ελλάδα, παρατηρήθηκε μια μέτρια αύξηση, η οποία έφτασε στο 79.8% για το 2016.³³¹ Σημαντική ανομοιογένεια εντοπίζεται μεταξύ των κρατών-μελών στη συμμετοχή στην Προσχολική εκπαίδευση στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες. Ωστόσο, το μεγαλύτερο χάσμα συμμετοχής παιδιών ηλικίας 3+ και 4+ εντοπίζεται στην Ελλάδα, όπου μόνο το 63.1% της ομάδας 3+ και το 79.8% της ομάδας 4+ φαίνεται να

---

³²⁸ European Commission. Education & Training Monitor 2018, p.26. (Retrieved at 20/2/2019, from: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>).

³²⁹ Ibid.

³³⁰ Ibid.

³³¹ Ibid, p.40.

συμμετέχουν στην ΠΕΦ. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα ποσοστά συμμετοχής μειώνονται ακόμα περισσότερο για τα παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών.³³²

Συνολικά, η συμμετοχή στην ΠΕΦ έχει αυξηθεί σημαντικά σε όλες τις χώρες της ΕΕ, ενώ οι διαφορές τους σχετίζονται κυρίως με τις δαπάνες, την ηλικία έναρξης, το ποσοστό συμμετοχής, τη διάρκεια των προγραμμάτων σπουδών, την οργάνωση και νομοθετική πλαισίωση της, το δεσμευτικό ή μη χαρακτήρα της. Συνεπώς, προκύπτουν ανισότητες μεταξύ των χωρών στη συμμετοχή, στην παρεχόμενη ποιότητα και τη χρηματοδότηση.³³³ Τα εκπαιδευτικά συστήματα στην ΕΕ, αναπτύσσουν μεταρρυθμιστικές πολιτικές για την εξασφάλιση της συμμετοχής στην ΠΕΦ, καθώς και για την ποιοτική αναβάθμιση της. Εντούτοις, σε κάθε περίπτωση οι προκλήσεις είναι διαφορετικές και εξετάζονται σύμφωνα με το αντίστοιχο εθνικό πλαίσιο.³³⁴

Όσον αφορά στο στόχο για τη **βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων των μαθητών**, με ζητούμενο το ποσοστό χαμηλών επιδόσεων κάτω από το 15%, δεν φαίνεται να έχει επιτευχθεί από την πλειοψηφία των κρατών-μελών. Σε ένα γενικό μέσο όρο των χωρών της ΕΕ, οι χαμηλές επιδόσεις στην Ανάγνωση κυμαίνονταν στο 19.7%, στα Μαθηματικά στο 22.2% και στις Επιστήμες στο 20.6%, όπως προκύπτουν οι στατιστικές μετρήσεις για το 2015.³³⁵ Τα αποτελέσματα του Διεθνούς Προγράμματος Μαθητικής Αξιολόγησης PISA για το 2015, ήταν απογοητευτικά συγκριτικά με τα αποτελέσματα του 2012 και στους τρεις τομείς (αποκλίσεις 1.9 % στην ανάγνωση, 0.1% στα μαθηματικά, 4% στις επιστήμες).³³⁶ Εντούτοις, σημαντικές διαφοροποιήσεις εντοπίζονται ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ, στα ποσοστά των χαμηλών επιδόσεων τόσο ξεχωριστά για κάθε τομέα, όσο και στο συνδυασμό των τριών. Ο μέσος όρος των χαμηλών επιδόσεων στην ΕΕ και στους τρεις τομείς συνολικά είναι στο 12.3%. Ανάμεσα στα κράτη-μέλη η Γερμανία έχει συνολικό ποσοστό κάτω του 10%, ενώ η Ελλάδα υπερβαίνει το 20%. Η Γαλλία βρίσκεται στο 15% και η Σουηδία πάνω από το 10%.³³⁷ Τέλος, στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να επισημανθεί, ότι η κοινωνικοοικονομική κατάσταση και το μεταναστευτικό υπόβαθρο των μαθητών,

---

³³² Ibid, p. 41-42.

³³³ Ibid, p.43.

³³⁴ Ibid, p.45.

³³⁵ Ibid, p.26.

³³⁶ OECD, 2018. PISA 2015 Results in Focus. (Retrieved at 24/2/2019 from: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>).

³³⁷ European Commission, 2018, p.47. &

OECD, 2016, PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education. Available at: https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-i_9789264266490-en#page389 (access at 22/2/2019).

φαίνεται να αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για την σχολική επίδοση τους. Επιπρόσθετα, αναδεικνύονται η συμβολή των εκπαιδευτικών πολιτικών και της σχολικής λειτουργίας, καθώς και ο ρόλος των εκπαιδευτικών και προτείνεται η αξιοποίηση διαφοροποιημένων διδακτικών πρακτικών, στην ενίσχυση των επιδόσεων των μαθητών.³³⁸

Σχετικά με τον τρίτο στόχο για μείωση του φαινομένου της **πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης**, με επιθυμητό δείκτη αναφοράς κάτω από το 10%, παρατηρείται μια θετική πορεία σταδιακής επίτευξής του. Το συνολικό ποσοστό της ΕΕ για το 2011 ήταν στο 13.4%, μειώθηκε σημαντικά σε 10.7% το 2016, φτάνοντας στο 10.6% το 2017. Στατιστικά σημαντική κρίνεται επίσης, η διαφοροποίηση ανάμεσα σε άντρες (12.1%) και γυναίκες (8.9%) με την πρώτη κατηγορία να εμφανίζει πιο αυξημένο ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης.³³⁹ Μεταξύ των χωρών της ΕΕ, η Ελλάδα, η Σουηδία και η Γαλλία έχουν φτάσει το σημείο αναφοράς, ενώ η Γερμανία βρίσκεται στο 10.1%. Μάλιστα στην Ελλάδα, παρατηρείται σημαντική μείωση του ποσοστού κάτω από το προβλεπόμενο δείκτη (μείωση κατά 6.9 μονάδες).³⁴⁰ Το φαινόμενο αυτό φαίνεται να συνδέεται με το οικονομικό – κοινωνικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο των ατόμων, καθώς παρατηρούνται αυξημένα ποσοστά της ομάδας ατόμων που γεννήθηκαν στο εξωτερικό.³⁴¹ Τέλος, επιμέρους διαφορές εντοπίζονται ανάμεσα σε αστικά κέντρα και αγροτικές περιοχές.³⁴²

---

³³⁸ European Commission, 2018, p.52 & 55.

³³⁹ Eurostat (EU-LFS), 2017.

³⁴⁰ European Commission, 2018, p.28.

³⁴¹ Ibid, p.31.

³⁴² Ibid, p.33.

5.4. Ανάλυση δεδομένων σχετικά με την προσέγγιση κριτηρίων αναφοράς σε εθνικό επίπεδο

5.4.1. Ανάλυση δεδομένων για την Ελλάδα

Στην ευρωπαϊκή έκθεση παρακολούθησης για την Ελλάδα, διαφαίνεται η πρόοδος της χώρας στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων, παρουσιάζονται οι σχετικές εθνικές μεταρρυθμιστικές πολιτικές και επισημαίνονται τα βασικά σημεία προβλεπόμενης αναβάθμισής της σε κάθε τομέα εκπαίδευσης.³⁴³

Σε ένα γενικό πλαίσιο, τα χαμηλά ποσοστά δαπανών για την εκπαίδευση φαίνεται να συνδέονται με επιμέρους ανεπάρκειες στη συνολική λειτουργία της. Η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στα κράτη-μέλη με τις λιγότερες δαπάνες για την εκπαίδευση (2016: 4.3% του ΑΕΠ, σε μέσο όρο ΕΕ 4.7%), γεγονός που εξηγείται από την υπάρχουσα οικονομική κρίση στη χώρα. Επιπρόσθετα, η ενίσχυση της αποκεντρωμένης δράσης στην εκπαιδευτική πολιτική, με τη μεταφορά διοικητικών καθηκόντων σε εκπαιδευτικούς και στελέχη της εκπαίδευσης, αναφέρεται ως βασικός παράγοντας αναβάθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας.³⁴⁴

Εστιάζοντας στην προσέγγιση των στρατηγικών στόχων, η συμμετοχή στην ΠΕΦ παραμένει από τις χαμηλότερες ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ. Το 2016 η συμμετοχή στην ΠΕΦ ήταν στο 79.8% (παιδιών ηλικίας 4-6 ετών), σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ (95.3%). Επιπλέον, ιδιαίτερα προβληματική παραμένει η παροχή παιδικής φροντίδας για τις ηλικίες κάτω των 3 ετών (8.9% το 2016, σε μέσο όρο της ΕΕ 32.9%). Σημαντικό είναι το χάσμα μεταξύ προσφοράς και ζήτησης των υπηρεσιών της ΠΕΦ, ενώ προτείνεται η συμβολή των δήμων στην δημιουργία προσχολικών δομών, με τη λήψη κρατικής χρηματοδότησης.³⁴⁵ Σχετικά με τις χαμηλές επιδόσεις των μαθητών σε βασικές γνώσεις, τα αποτελέσματα από τις μετρήσεις PISA 2012 & 2015 κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα συγκριτικά με το ευρωπαϊκό μέσο όρο για κάθε γνωστικό πεδίο, απέχοντας σημαντικά από τον επιθυμητό στόχο. Επιπλέον, αναφορικά με τις μετρήσεις του 2012, οι επιδόσεις των μαθητών φαίνεται να επιδεινώθηκαν σημαντικά στην Ανάγνωση (από 22.6% σε 27.3%) και τις Επιστήμες (από 25.5% σε 32.7%), ενώ στα

---

³⁴³ European Commission. Education & Training Monitor. Greece, 2018. (Retrieved at 25/2/2018 from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-greece_en.pdf).

³⁴⁴ Ibid, p.4.

³⁴⁵ Ibid, p.5.

Μαθηματικά παρατηρείται μια σχετική σταθερότητα (από 35.7% σε 35.8%).³⁴⁶ Όσον αφορά στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, εντοπίζεται σημαντική μείωση του ποσοστού, επιτυγχάνοντας το στρατηγικό στόχο. Το 2017, το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ESL) ήταν στο 6%, πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ στο 10.6%. Σημαντική ωστόσο, είναι η διαφοροποίηση του ποσοστού ανάμεσα στις αγροτικές περιοχές (11.2%) και στα αστικά κέντρα (3.8%),³⁴⁷ καθώς επίσης και ανάμεσα στον αντρικό (7.1%) και γυναικείο πληθυσμό (4.9%). Η συνολική αποτίμηση της Ελλάδας στην προσέγγιση των στρατηγικών στόχων, αποτυπώνεται ακολούθως στον **Πίνακα 14**. Επιπλέον, ζητήματα που αφορούν στη **σχολική εκπαίδευση** στην Ελλάδα αποτελούν:³⁴⁸

- Η εκπαίδευση των προσφύγων, ως βασικό μέρος του συστήματος.
- Η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού για την εκπαίδευση, που φαίνεται να αποτελεί συνδυαστικά με άλλα ζητήματα, βασικό παράγοντα δυσλειτουργίας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (71%), όπως η υποχρηματοδότηση (66%) και η έλλειψη αξιολόγησης (44%).³⁴⁹
- Ο θεσμός των αναπληρωτών εκπαιδευτικών.
- Η έλλειψη βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων και η περιορισμένη ψηφιακή εκπαίδευση στα σχολεία.

Τέλος, σημαντική αναδεικνύεται η εθνική μεταρρυθμιστική πολιτική για την λειτουργία δομών υποστήριξης για τα σχολεία και την ένταξη της υποχρεωτικής αξιολόγησης των στελεχών εκπαίδευσης, καθώς και της αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας.³⁵⁰ Στο πλαίσιο αυτό, διαφοροποιείται ο ρόλος των σχολικών συμβούλων σε συντονιστές εκπαιδευτικού έργου, ενώ προωθούνται η σχολική αυτονομία και η λογοδοσία, στοιχεία που εκλείπουν από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ωστόσο, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών καταργείται σε αντίθεση με σχετικές διεθνείς συστάσεις.³⁵¹ Παράλληλα στοιχείο παθογένειας εντοπίζεται στο σύστημα διακυβέρνησης της εκπαίδευσης, καθώς οι σχολικές μονάδες στην Ελλάδα λειτουργούν σε περιβάλλον χαμηλής αυτονομίας.³⁵²

³⁴⁶ OECD, 2018. Results in Focus. (Retrieved at 24/2/2019, from: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>).

³⁴⁷ European Commission. Education & Training Monitor, Greece, 2018, p.5.

³⁴⁸ Ibid, p5-6.

³⁴⁹ Ibid, p.5.

³⁵⁰ Νόμος 4547/2018.

³⁵¹ OECD, 2018. Education for a Bright Future in Greece, p. 47-48. Available at:

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264298750-en> (access at 22/2/2019).

³⁵² Ibid, p.42.

Πίνακας 14: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για την Ελλάδα.

EU TARGETS 2020	GREECE		EU AVERAGE	
	2014	2016	2014	2016
1. Συμμετοχή στην ΠΕφ EU Target 95%	76.3%	79.8% *2017: 81.5%	94.2%	95.3%
2. Χαμηλή επίδοση EU Target below 15%	2012	2015/2017	2012	2015/2017
Ανάγνωση Reading	22.6%	27.3%	17.8%	19.7%
Μαθηματικά Maths	35.7%	35.8%	22.1%	22.2%
Επιστήμες Science	25.5%	32.7%	16.6%	20.6%
3. Πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης (ESL) EU Target < 10%	2014	2017	2014	2017
	9.0%	6.0%	11.2%	10.6%

Πηγή: European Commission, 2018. Available at:

<https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>

Eurostat, 2019. Available at:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00179&language=en>

5.4.2. Ανάλυση δεδομένων για τη Γαλλία

Η ευρωπαϊκή έκθεση παρακολούθησης για τη Γαλλία, παρέχει σημαντικά στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη θετική πορεία της χώρας στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών στόχων για την εκπαίδευση. Οι συνολικές δαπάνες το 2016 για την εκπαίδευση ήταν υψηλές στη Γαλλία (5.4% του ΑΕΠ σε μέσο όρο της ΕΕ 4.7%). Ενώ για τη σχολική εκπαίδευση ο προϋπολογισμός αυξήθηκε το 2018 (αύξηση 2.6% από το 2017).³⁵³ Σχετικά με τα κριτήρια αναφοράς, για τη σχολική εκπαίδευση, φαίνεται να έχουν επιτευχθεί οι στόχοι για την Προσχολική εκπαίδευση και Φροντίδα (100%) και για την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (8.9% το 2017). Η πρόκληση για την μείωση των χαμηλών επιδόσεων σε βασικούς τομείς παραμένει υψηλή (το 2015 Ανάγνωση 21.5%, Μαθηματικά 23.5%, Επιστήμες 22.1%).³⁵⁴

Ανάμεσα στις εθνικές προτεραιότητες για την εκπαίδευση, σημαντική είναι η εισαγωγή ρυθμίσεων για τη βελτίωση των επιπέδων δεξιοτήτων των μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό, παρέχεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να αξιοποιούν διδακτικές πρακτικές που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών, να διαμορφώνουν δείκτες αναφοράς για την σχολική απόδοση και να συμμετέχουν στην ανατροφοδότηση των μαθητών. Σημαντική είναι η αναβάθμιση του συστήματος αξιολόγησης μαθητών, των σχολικών μονάδων και του εκπαιδευτικού συστήματος από το Υπουργείο, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις του Εθνικού Ελεγκτικού Συνεδρίου (Court of Auditors).³⁵⁵

Επιπρόσθετα, για τη ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων και για τη μείωση των ανισοτήτων, επεκτείνεται η ηλικία έναρξης της υποχρεωτική εκπαίδευσης, από την ηλικία των 3 ετών, με προβλεπόμενη εφαρμογή από το Σεπτέμβριο του 2019. Βασικός σκοπός είναι επίσης, η υποστήριξη παιδιών από μειονεκτούντα και μεταναστευτικά περιβάλλοντα. Τέλος, η ενίσχυση του διδακτικού προσωπικού που απασχολείται στις δομές ΠΕΦ, συμπεριλαμβάνεται στις προτεραιότητες της γαλλικής εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς η επιστημονική κατάρτιση και διδασκαλία των εκπαιδευτικών συνδέεται με την ευημερία των παιδιών, τη βελτίωση των δεξιοτήτων και την αντιμετώπιση των ανισοτήτων.³⁵⁶

---

³⁵³ European Commission, Education & Training Monitor. France, 2018, p.4. (Retrieved at 21/2/2019, from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-france_en.pdf).

³⁵⁴ Ibid, p.6.

³⁵⁵ Ibid, p.6.

³⁵⁶ Ibid.

Τα προαναφερθέντα στοιχεία, απεικονίζονται στον **Πίνακα 15** που ακολουθεί, σε συγκριτική ανάλυση με το προσδοκώμενο ποσοστό και τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ, σε δύο χρονικές περιόδους.

Πίνακας 15: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για τη Γαλλία.

EU TARGETS 2020	FRANCE		EU AVERAGE	
	2014	2016	2014	2016
1. Συμμετοχή στην ΠΕφ EU Target 95%	100%	100%	94.2%	95.3%
2. Χαμηλή επίδοση EU Target below 15%	2012	2015/2017	2012	2015/2017
Ανάγνωση Reading	18.9%	21.5%	17.8%	19.7%
Μαθηματικά Maths	22.4%	23.5%	22.1%	22.2%
Επιστήμες Science	18.7%	22.1%	16.6%	20.6%
3. Πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης (ESL) EU Target < 10%	2014	2017	2014	2017
	9.0%	8.9%	11.2%	10.6%

Πηγή: European Commission, 2018. Available at: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf> & Eurostat, 2019. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00179&language=en>.

5.4.3. Ανάλυση δεδομένων για τη Γερμανία

Εστιάζοντας στην έκθεση παρακολούθησης της Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, στο σύνολο των ομόσπονδων κρατιδίων τα οποία χαράσσουν αυτόνομα την εκπαιδευτική πολιτική, οι στόχοι για την σχολική εκπαίδευση δεν φαίνεται να έχουν πλήρως επιτευχθεί.³⁵⁷ Όσον αφορά στις συνολικές δαπάνες της Γερμανίας για την εκπαίδευση, παραμένουν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (4.7%), με ποσοστό του ΑΕΠ για το 2016 στο 4.2%. Μάλιστα, εξ' αιτίας της ομοσπονδιακής διάρθρωσης της χώρας, το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών εκπαίδευσης στη Γερμανία, επωμίζονται τα ομοσπονδιακά κράτη και οι δήμοι.³⁵⁸

Αναλυτικότερα σε σχέση με τους δείκτες αναφοράς, η συμμετοχή στην ΠΕΦ έχει επιτευχθεί, με ποσοστό 96.6% για το 2016, ξεπερνώντας το μέσο όρο της ΕΕ (95.3%). Ωστόσο, εξακολουθεί να υφίσταται η άνιση σχέση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Επιπρόσθετα, για τα παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών, η συμμετοχή αυξήθηκε σημαντικά από 25.9% το 2015, σε 32.6% το 2016. Επιμέρους διαφοροποιήσεις εντοπίζονται ανάμεσα στα ομόσπονδα κράτη, ενώ παρατηρούνται περιφερειακές και τοπικές ανισότητες, σχετικά με την αναλογία μαθητή-εκπαιδευτικού, με αυξημένα ποσοστά στην ανατολική Γερμανία.³⁵⁹ Σημαντική πολιτική ρύθμιση στο πλαίσιο αυτό, είναι η πρόθεση για παροχή δωρεάν Προσχολικής Αγωγής στην πλειοψηφία των ομόσπονδων κρατών, και παράλληλα η ποιοτική αναβάθμιση του τομέα. Η αύξηση της χρηματοδότησης από την κεντρική κυβέρνηση, δύναται να ενισχύσει τις προσπάθειες των ομοσπονδιακών κρατών προς αυτές τις κατευθύνσεις.³⁶⁰

Η απόδοση των μαθητών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε βασικούς γνωστικούς τομείς φαίνεται να έχει επιδεινωθεί σύμφωνα με εθνικές μελέτες, γεγονός που επιβεβαιώνεται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο με την αρνητική πορεία της χώρας στην επίτευξη του αντίστοιχου δείκτη αναφοράς. Τα ποσοστά χαμηλής επίδοσης αυξήθηκαν στην Ανάγνωση (16.2%) και τις Επιστήμες (17.0%) το 2015, συγκριτικά με τα μειωμένα ποσοστά του 2012, που ο στόχος είχε προσεγγιστεί με 14.5% και 12.2%, αντίστοιχα. Η χαμηλή επίδοση στα Μαθηματικά μειώθηκε ελάχιστα στο 17% το 2015,

---

³⁵⁷ European Commission. Education & Training Monitor, Germany, 2018. (Retrieved at 21/2/2019, from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-germany_en.pdf).

³⁵⁸ Ibid, p.4.

³⁵⁹ Ibid, p.5.

³⁶⁰ Ibid, p.6.

σε σχέση με το 17.7% του 2012. Το κοινωνικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο φαίνεται να αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για τη σχολική επίδοση των μαθητών. Το 2018 η Γερμανία έλαβε ειδική σύσταση³⁶¹ σχετικά με την αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, κατά βάση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για την καλυτέρευση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και την βελτίωση των δεξιοτήτων των μειονεκτούντων ομάδων.

Σχετικά με το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, το ποσοστό παραμένει σταθερό και βρίσκεται οριακά στο 10.1% για το 2017, με υψηλότερα ποσοστά να εμφανίζονται στις πόλεις (10.3%) και τα προάστια (10.7%), συγκριτικά με τις αγροτικές περιοχές (8.5%). Επιπλέον, σημαντική διαφοροποίηση του ποσοστού εντοπίζεται στη διάκριση του με βάση το φύλο (11.1% άντρες και 9% γυναίκες).³⁶² Τέλος, ζητήματα που σχετίζονται με τη **σχολική εκπαίδευση** στη Γερμανία αφορούν:³⁶³

- Στην ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων και μεταναστών.
- Στη χάραξη πολιτικής για την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων.
- Στη διαχείριση του ελλείματος των εκπαιδευτικών και της μειωμένης ζήτησης/ελκυστικότητας του επαγγέλματος.

Στον **Πίνακα 16** που ακολουθεί, αποτυπώνεται η πορεία της χώρας στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών δεικτών, συγκριτικά τόσο με το προβλεπόμενο ποσοστό όσο και με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, σε δύο χρονικές περιόδους.

---

³⁶¹ Council of the European Union, Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2018 National Reform Programme of Germany and delivering a Council opinion on the 2018 Stability Programme of Germany. COM (2018) 405 final, p.13, 9437/18 Brussels, 1June 2018. (Retrieved at 21/2/2019, from: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9437-2018-INIT/en/pdf>).

³⁶² European Commission, 2018, p.5.

³⁶³ Ibid, p.7.

Πίνακας 16: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για τη Γερμανία.

EU TARGETS 2020	GERMANY		EU AVERAGE	
	2014	2016	2013	2016
1. Συμμετοχή στην ΠΕΦ EU Target 95%	97.4%	96.6% *2017: 96.4%	94.2%	95.3%
2. Χαμηλή επίδοση EU Target below 15%	2012	2015/2017	2012	2015/2017
Ανάγνωση Reading	14.5%	16.2%	17.8%	19.7%
Μαθηματικά Maths	17.7%	17.2%	22.1%	22.2%
Επιστήμες Science	12.2%	17.0%	16.6%	20.6%
3. Πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης (ESL) EU Target < 10%	2014	2017	2014	2017
	9.5%	10.1%	11.2%	10.6%

Πηγή: European Commission, 2018. Available at:

<https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf> & Eurostat, 2019. Available at:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00179&language=en>.

5.4.4. Ανάλυση δεδομένων για τη Σουηδία

Αναφορικά με την έκθεση παρακολούθησης για τη Σουηδία, οι επιθυμητοί στόχοι φαίνεται να έχουν προσεγγιστεί προοδευτικά και να σκιαγραφούν τη θετική πορεία του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος, σε σχέση με το ευρωπαϊκά πρότυπα. Η Σουηδία ανήκει στις χώρες της ΕΕ με τις υψηλότερες δαπάνες για την εκπαίδευση (συνολικά το 6.6% του ΑΕΠ και το 13.4% της γενικής κυβέρνησης για το 2016), ενώ όλα τα σχολεία λαμβάνουν κρατική επιχορήγηση.³⁶⁴

Ο στρατηγικός στόχος για συμμετοχή στις δομές ΠΕΦ, έχει επιτευχθεί με ποσοστό 95.3%, και ζητήματα ποιότητας αποτελούν προτεραιότητες της εκπαιδευτικής πολιτικής των Δήμων. Για την ποιοτική αναβάθμιση της ΠΕΦ, προβλέπεται η εφαρμογή αναθεωρημένου προγράμματος σπουδών από το 2019, με την ανάδειξη του εκπαιδευτικού της ρόλου και την αξιοποίηση κατάλληλων διδακτικών προσεγγίσεων. Επιπρόσθετα, η «Προσχολική τάξη» εντάσσεται στην φοίτηση υποχρεωτικού χαρακτήρα του σχολικού συστήματος, από το 2018.³⁶⁵

Η ικανότητα βασικών δεξιοτήτων έχει παρουσιάσει σημαντική βελτίωση, στα Μαθητικά (χαμηλή επίδοση μειώθηκε σε 20.8% από 27.1%) και την Ανάγνωση (χαμηλή επίδοση μειώθηκε σε 18.4% από 22.7%) για το 2015 σε σχέση με το 2012, ενώ παρέμεινε γενικά σταθερή στην Επιστήμη (21.6% το 2015). Κατά μέσο όρο το 11.4% των μαθητών ηλικίας 15 ετών παρουσίασε χαμηλά επιτεύγματα και στους τρεις τομείς, ποσοστό ωστόσο χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (12.3%). Τα αποτελέσματα εγείρουν προβληματισμούς για τις αυξανόμενες ανισότητες στο σχολικό σύστημα της Σουηδίας, καθώς οι χαμηλές επιδόσεις είναι ο αντίκτυπος του κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου των μαθητών. Η «συνεργασία για το καλύτερο δυνατό σχολείο» («Samverkan för bästa skola»), αποτελεί την κυβερνητική πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων. Η Εθνική Υπηρεσία Εκπαίδευσης συνεργάζεται με τις σχολικές μονάδες, αποσκοπώντας στη βελτίωση της διδασκαλίας και των μαθησιακών αποτελεσμάτων.³⁶⁶

---

³⁶⁴ European Commission. Education & Training Monitor, Sweden, 2018, p.4. (Retrieved at 22/2/2019, from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-sweden_en.pdf).

³⁶⁵ Ibid, p.6.

³⁶⁶ Ibid, p.6.

Το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ESL) στη Σουηδία είναι χαμηλό, συγκριτικά με το μέσο όρο της ΕΕ (7,7% έναντι 10,6% το 2017), και παρόλο που έχει αυξηθεί το ποσοστό από το 2014, ωστόσο ο στρατηγικός στόχος έχει προσεγγιστεί. Από το 2015, οι δήμοι αναλαμβάνουν την καταγραφή των νέων που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και παρέχουν εξατομικευμένη υποστήριξη ή δυνατότητα συμμετοχής σε προγράμματα εκπαίδευσης.³⁶⁷ Τέλος, επιμέρους ζητήματα, που απασχολούν τη σχολική εκπαιδευτική πολιτική του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι τα εξής:³⁶⁸

- Η αύξηση του σχολικού πληθυσμού, αύξηση πόρων σε δήμους.
- Αποτελεσματικότητα των κρατικών επιχορηγήσεων στις τοπικές ανάγκες.
- Συνέχεια της υψηλής ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών.
- Η αύξηση των ανισοτήτων στο σχολικό σύστημα.
- Η αυξανόμενη έλλειψη εκπαιδευτικών σε συνδυασμό με ένα υψηλό ποσοστό ανειδίκευτων εκπαιδευτικών.

Ακολουθεί, η αποτύπωση των δεδομένων που αναλύθηκαν στον **Πίνακα 17** , με συγκριτική προσέγγιση ανάμεσα σε εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο συγκεκριμένων χρονικών περιόδων.

---

³⁶⁷ Ibid, p.5.

³⁶⁸ Ibid, p.6-7.

Πίνακας 17: Ποσοστά κριτηρίων αναφοράς «ΕΚ2020» για τη Σουηδία.

EU TARGETS 2020	SWEDEN		EU AVERAGE	
1. Συμμετοχή στην ΠΕΦ EU Target 95%	2014	2016	2013	2016
	95.9%	95.6%	94.2%	95.3%
2. Χαμηλή επίδοση EU Target below 15%	2012	2015/2017	2012	2015/2017
Ανάγνωση Reading	22.7%	18.4%	17.8%	19.7%
Μαθηματικά Maths	27.1%	20.8%	22.1%	22.2%
Επιστήμες Science	22.2%	21.6%	16.6%	20.6%
3. Πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης (ESL) EU Target < 10%	2014	2017	2014	2017
	6.7%	7.7%	11.2%	10.6%

Πηγή: European Commission, 2018. Available at:

<https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>

Eurostat, 2019. Available at:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00179&language=en>.

5.5. Συνολική αποτίμηση και συγκριτική ανάλυση των δεδομένων στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών κριτηρίων αναφοράς

Η μελέτη των τεσσάρων κρατών-μελών στην προσέγγιση των επιθυμητών στρατηγικών στόχων μας οδηγεί σε σημαντικές διαπιστώσεις, σχετικά τόσο με την πορεία τους όσο και με τις επιμέρους διαφορές μεταξύ των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων και της εκπαιδευτική πολιτικής που ακολουθείται. Επιπρόσθετα, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εθνικές μεταρρυθμιστικές πολιτικές στην προσπάθεια βελτίωσης της εκπαιδευτικής λειτουργίας τους και στην ανταπόκρισή τους στα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Συνολικά, από την ανάλυση των δεδομένων για τους τρεις στόχους, η μεγαλύτερη αδυναμία προσέγγισης του ευρωπαϊκού δείκτη αναφοράς και στις τέσσερις χώρες, εντοπίζεται στη μείωση της χαμηλής επίδοσης σε βασικές γνωστικές δεξιότητες. Στο πλαίσιο αυτό, τη μεγαλύτερη απόκλιση παρουσιάζει η Ελλάδα με ιδιαίτερα αυξημένα ποσοστά, ενώ τη μικρότερη εμφανίζει η Γερμανία με συγκριτικά χαμηλά ποσοστά. Στη Σουηδία, παρατηρείται σχετική βελτίωση με μείωση του ποσοστού, ενώ η Γαλλία αποτελεί την επόμενη μετά την Ελλάδα χώρα με αυξημένα ποσοστά, στη σύγκριση των τεσσάρων χωρών.

Ο στόχος για συμμετοχή στην ΠΕΦ, παιδιών ηλικίας άνω των 4 ετών, έχει επιτευχθεί από την πλειοψηφία των κρατών-μελών (Γαλλία, Γερμανία, Σουηδία), εκτός της Ελλάδας που έχει τη μεγαλύτερη απόκλιση συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες, με ποσοστό μάλιστα κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ. Αντιθέτως η Γαλλία υπερβαίνει του ποσοστού των συγκρίσιμων χωρών και του ευρωπαϊκού μέσου όρου, φτάνοντας στην πληρότητα της συμμετοχής για την ΠΕΦ.

Τέλος, για το σύνολο των χωρών (Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία, Σουηδία), η επίτευξη του στόχου για τη μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, αποτελεί το στόχο με την καλύτερη επίδοση από τους τρεις στόχους που μελετήθηκαν. Όλες οι χώρες διατηρούν χαμηλά ποσοστά, με την Ελλάδα να έχει επιτύχει την μεγαλύτερη μείωση του φαινομένου. Από την άλλη μεριά, η Γερμανία βρίσκεται οριακά σε μικρή απόκλιση από τον ευρωπαϊκό δείκτη αναφοράς.

Η συγκέντρωση των δεδομένων ανά χώρα αποτυπώνεται στον **Πίνακα 18**. Όπως προκύπτει από την συγκριτική ανάλυσή τους, συμπεραίνεται ότι η Γαλλία και η Σουηδία έχουν ακολουθήσει μια επιτυχημένη πορεία στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών δεικτών, καθώς μόνο ένας στόχος δεν έχει ακόμα επιτευχθεί (Στόχος 2).

Η Γερμανία, παρόλο που φαίνεται να μην έχει προσεγγίσει δύο στόχους (Στόχος 2 & 3), εντούτοις παρουσιάζει θετική πορεία και βρίσκεται οριακά στην επίτευξη τους. Η Ελλάδα μοιάζει να έχει την χειρότερη εικόνα από τις υπόλοιπες χώρες, στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων, με δυσκολίες προσέγγισης δύο στόχων (Στόχος 1 & 2) και μεγάλες αποκλίσεις από τους ευρωπαϊκούς δείκτες και το γενικό μέσο όρο της ΕΕ.

Πίνακας 18: Συγκεντρωτικά δεδομένα χωρών για τα κριτήρια αναφοράς «ΕΚ2020».

EU TARGETS 2020	GREECE	FRANCE	GERMANY	SWEDEN	EU AVERAGE	EU TARGET
1. Συμμετοχή στην ΠΕΦ 2016/2017	79.8% *2017:81.5%	100%	96.6% *2017:96.4%	95.6%	95.3%	95%
2. Χαμηλή μαθησιακή επίδοση σε:	PISA 2015					below 15%
Ανάγνωση Reading	27.3%	21.5%	16.2%	18.4%	19.7%	below 15%
Μαθηματικά Maths	35.8%	23.5%	17.2%	20.8%	22.2%	below 15%
Επιστήμη Science	32.7%	22.1%	17%	21.6%	20.6%	below 15%
3. Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (ESL) 2017	6%	8.9%	10,1%	7.7%	10.6%	< 10%

Πηγή: Eurostat 2019. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Early_school_leavers-02.jpg
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_childhood_and_primary_education_statistics
 OECD, 2016. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264266490en.pdf?expires=1556017250&id=id&accname=guest&checksum=AB2E12C212E0EAD8FC6EAA070BB7B4C2>

5.6. Αποτίμηση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών στρατηγικών στόχων. Αδυναμίες και προκλήσεις.

Έχοντας ολοκληρώσει την ανάλυση της πορείας των τεσσάρων κρατών-μελών, με βάση τους ευρωπαϊκούς στόχους και τα κριτήρια αναφοράς, θα μελετηθούν ακολούθως εθνικές πολιτικές εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης κατά τη διαδικασία προώθησης των υποφαινόμενων ευρωπαϊκών πολιτικών, για την αναβάθμιση της σχολικής εκπαίδευσης. Οι προκλήσεις που παρατηρούνται αφορούν στο σύνολο των υπό μελέτη εκπαιδευτικών συστημάτων, ενώ εντοπίζονται επιμέρους αδυναμίες ανά χώρα.

Με βάση τους ευρωπαϊκούς διαθρωτικούς δείκτες για την παρακολούθηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης, παρέχονται σημαντικές πληροφορίες για τις εθνικές πολιτικές των κρατών-μελών και μέτρα για την επίτευξη των κριτηρίων αναφοράς της «ΕΚ2020».³⁶⁹ Για τους τρεις τομείς που εξετάζουμε, αναφέρονται τα εξής:

1. Βασικοί δείκτες για την ενίσχυση της ποιότητας στην ΠΕΦ, αφορούν α) στην προσβασιμότητα, β) στην ενίσχυση του διδακτικού προσωπικού (αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση), γ) στην αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών, δ) στην αξιολόγηση / παρακολούθηση, ε) στη διακυβέρνηση και χρηματοδότηση, στ) στην γονεϊκή υποστήριξη και ζ) σε μέτρα για την γλωσσική υποστήριξη των μαθητών.³⁷⁰
2. Οι δείκτες που επικεντρώνονται στην επιλογή πολιτικών που θα μπορούσαν συμβάλλουν στη βελτίωση των επιτευγμάτων των μαθητών για την υποχρεωτική εκπαίδευση (επίπεδα ISCED 1 και 2), αποτελούν: α) οι εθνικές εξετάσεις αξιολόγησης στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις επιστήμες, β) οι εθνικές εκθέσεις σχετικά με την επίτευξη βασικών δεξιοτήτων, σύμφωνα με εθνικά ή διεθνή δεδομένα, γ) η αξιοποίηση δεδομένων επίδοσης των μαθητών ως πηγή πληροφόρησής σε ανεξάρτητους φορείς για εξωτερική σχολική αξιολόγηση, δ) η ενδυνάμωση του προσωπικού, σχετικά με την υποστήριξη των μαθητών χαμηλής επίδοσης, και ε) η πρόσθετη υποστήριξη σχολείων με μειονεκτούντες μαθητές.³⁷¹

---

³⁶⁹ European Commission (2018). Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe 2018. Eurydice Background Report. (Retrieved at 25/2/2019, from: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/structural_indicators_2018.pdf).

³⁷⁰ Ibid, p.7.

³⁷¹ Ibid, p.13.

3. Οι πολιτικές και τα μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σχολικής διαρροής, θα πρέπει να καλύπτουν όλους τους τομείς δράσης - την πρόληψη, την παρέμβαση και την επανόρθωση. Αφορά σε μαθητές που εγκαταλείπουν το σχολείο πρόωρα, χωρίς την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης (επίπεδο ISCED 1, 2 και 3) και οι δείκτες συνδέονται με: α) τη συλλογή εθνικών δεδομένων με βάση τις εγγραφές των μαθητών, β) την ευελιξία και διαπερατότητα στην σχολική επιλογή και πορεία, γ) τη γλωσσική υποστήριξη αλλόγλωσσων μαθητών, δ) την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών στη διαχείρισή του φαινομένου, ε) την παροχή συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού στα σχολεία, και στ) την υποστήριξη μαθητών για επανένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα.³⁷²

Οι εκπαιδευτικές πολιτικές σε εθνικό επίπεδο φαίνεται να λαμβάνουν υπόψη τους ευρωπαϊκούς στόχους και να υιοθετούν πρακτικές προς αποτελεσματικότερη επίτευξή τους. Σχετικά με τον πρώτο στόχο για συμμετοχή στην ΠΕΦ, παρατηρούνται σημαντικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις σε όλες της χώρες. Στην **Ελλάδα**, που απέχει σημαντικά από τον ευρωπαϊκό στόχο, διευρύνεται η προσχολική φοίτηση υποχρεωτικού χαρακτήρα (δύχρονη υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση από 4 ετών) με σχετική νομοθεσία του 2018 και προβλεπόμενη τριετή περίοδο εφαρμογής.³⁷³ Στη **Γαλλία**, όπου ο στόχος έχει πλήρως επιτευχθεί, εντούτοις από το 2019, η ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης τροποποιείται, ξεκινώντας την φοίτηση από την ηλικία των 3 ετών.³⁷⁴ Παράλληλα σημαντικές είναι οι πολιτικές για την ενίσχυση της επαγγελματικής ανάπτυξης του διδακτικού προσωπικού στις προσχολικές δομές.³⁷⁵ Στη **Γερμανία**, οι πολιτικές των ομόσπονδων κρατιδίων κατευθύνονται σε τροποποιήσεις για παροχή δωρεάν προσχολικής φοίτησης (χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στη δημόσια προσχολική εκπαίδευση),³⁷⁶ για ενίσχυση της χρηματοδότησης και συνολικά βελτίωσής της. Συγκεκριμένα, με τη θέσπιση σχετικής

---

³⁷² Ibid, p. 16.

³⁷³ Νόμος 4521/2018. ΦΕΚ 623/Β/26-2-2019.

³⁷⁴ European Commission/EACEA National Policies Platform/Eurydice. National Reforms in Early Childhood Education and Care/ France. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-early-childhood-education-and-care-23_el (access at 27/2/2019).

³⁷⁵ European Commission. Education & Training Monitor 2018 Country Analysis Volume 1. p.44. (Retrieved at 25/2/2019, from: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>).

³⁷⁶ Ibid, p.45.

νομοθεσίας παραχωρήθηκαν επιπλέον θέσεις για την ΠΕΦ και αυξήθηκε η χρηματοδότηση.³⁷⁷ Στην ίδια πολιτική φιλοσοφία κυμαίνεται και η **Σουηδία**, με μία σειρά τροποποιήσεων σε νόμους και διατάγματα για ζητήματα που αφορούν στην προσχολική εκπαίδευση.³⁷⁸ Η εφαρμογή από το 2018 του υποχρεωτικού χαρακτήρα της προσχολικής εκπαίδευσης (Προσχολική τάξη) και η αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών, αποτελούν βασικές προτεραιότητες. Στο πλαίσιο των Δήμων λειτουργούν επίσης οι «ανοιχτές προσχολικές σχολές» για παιδιά ηλικίας 0-6 ετών, με δωρεάν παροχή υπηρεσιών. Επιπρόσθετα, αναπτύσσονται προγράμματα για την επαγγελματική εξέλιξη και υποστήριξη του εκπαιδευτικού προσωπικού της ΠΕΦ (“Boost for Reading”).³⁷⁹

Συνεπώς, φαίνεται ότι οι χώρες έχουν υιοθετήσει εθνικές πολιτικές που στοχεύουν στην ποιοτική αναβάθμιση της ΠΕΦ, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές πολιτικές κατευθύνσεις. Εντούτοις στην Ελλάδα, η πρόκληση παραμένει διπλή (συμμετοχή και ποιότητα), παρόλο που η προσχολική φοίτηση ενός έτους παιδιών ηλικίας 5 ετών, έχει καταστεί υποχρεωτική στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα με προηγούμενες θεσμικές ρυθμίσεις,³⁸⁰ σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες. Θα πρέπει να αναφερθεί τέλος, συνολικά η ανάδειξη της συμβολής της ΠΕΦ στην σχολική πορεία των μαθητών,³⁸¹ γεγονός που εξηγεί τις εγχώριες πολιτικές στον τομέα αυτό.

Όσον αφορά στην αύξηση των επιδόσεων σε βασικές γνώσεις, η εκπαιδευτική πολιτική στη **Γαλλία**, εκτός από την ενίσχυση της ΠΕΦ, επικεντρώνεται στην αναβάθμιση του συστήματος αξιολόγησης και των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών. Το εκπαιδευτικό σύστημα στη Γαλλία, διαθέτει μια συνέχεια στις διοικητικές πολιτικές ελέγχου και λογοδοσίας, κάτι το οποίο εκλείπει σημαντικά από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στη **Γερμανία**, η οποία έλαβε και σχετική σύσταση προβλέπεται η αύξηση των δαπανών για τη συνολική ενίσχυση της σχολικής φοίτησης. Τέλος, στη **Σουηδία** σημαντική είναι η πρωτοβουλία «συνεργασία για το καλύτερο

---

³⁷⁷ Ibid, p.44.

³⁷⁸ European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice. National Reforms in Early Childhood Education and Care/ Sweden. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-early-childhood-education-and-care-71_el (access at 27/2/2019).

³⁷⁹ European Commission. Education & Training Monitor 2018 Country Analysis Volume 1. p.45. (Retrieved from, at 25/2/2019, at: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>).

³⁸⁰ Νόμος 3518/ΦΕΚ 272 Α' /21-12-2006. (Ανακτήθηκε στις 23/02/2019, από: http://www.ggka.gr/3518_06.pdf).

³⁸¹ OECD, Education at a Glance 2017, p. 262. (Retrieved at 23/2/2019, from: https://www.hm.ee/sites/default/files/eag2017_eng.pdf).

δυνατό σχολείο» («Samverkan för bästa skola»), όπου η Εθνική Υπηρεσία Εκπαίδευσης συνεργάζεται με τις σχολικές μονάδες, αποσκοπώντας στη βελτίωση της διδασκαλίας και των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Επιπλέον, στη Σουηδία οι Δήμοι κινητοποιούνται σημαντικά και για τη διαχείριση του φαινομένου της σχολικής διαρροής. Συνολικά, οι χώρες φαίνεται να λαμβάνουν σημαντικά υπόψη τα απογοητευτικά αποτελέσματα της PISA και να εφαρμόζουν μέτρα για τη βελτίωση τους. Ωστόσο, δεν εντοπίστηκε αναφορά για τη στρατηγική της Ελλάδας σε αυτό το πλαίσιο.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, οι εθνικές πολιτικές φαίνεται να ακολουθούν τις ευρωπαϊκές αναφορές και ο Εξευρωπαϊσμός σε αυτή την περίπτωση να εκδηλώνεται με την μορφή της top-down προσέγγισης, μέσω της αναδιαμόρφωσης των εθνικών πολιτικών σε μια προσπάθεια εναρμόνισης τους με τις ευρωπαϊκές πολιτικές. Η διαδικασία αυτή συμβάλλει τόσο στην αναβάθμιση της εκπαιδευτικής λειτουργίας για ορισμένα εκπαιδευτικά συστήματα όπως της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Σουηδία, όσο και στον εκσυγχρονισμό εκπαιδευτικών συστημάτων όπως της Ελλάδας, όπου παρατηρείται ένας συγκριτικά αργός ρυθμός ανάπτυξης στους τομείς της σχολικής εκπαίδευσης. Η παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης υψηλών προδιαγραφών και η ποιοτικότερη λειτουργία της, αποτελούν σημαντικές επιδιώξεις της ΕΕ, ωστόσο εντοπίζονται αποκλίσεις και ελλείμματα μεταξύ των κρατών-μελών σε διαφορετικές πτυχές της σχολικής εκπαίδευσης, που ανακύπτουν ως απόρροια του ευρύτερου κοινωνικό-πολιτικού χαρακτήρα του κάθε κράτους-μέλους.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση, φαίνεται να αναπτύσσεται με αργούς ρυθμούς συγκριτικά με άλλους τομείς πολιτικής, κυρίως λόγω της διατήρησης της εθνικής κυριαρχίας στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής και του έντονα εθνικού χαρακτήρα στη συγκρότηση των σχολικών συστημάτων. Μείζον ζήτημα που τίγεται στο διάλογο για την ποιοτική αναβάθμιση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην ΕΕ, αφορά στη βελτίωση της διοικητικής τους διακυβέρνησης. Τα σχολικά εκπαιδευτικά συστήματα λειτουργούν σε ένα σύνθετο δίκτυο αλληλένδετων φορέων, οι δράσεις των οποίων είναι καθοριστικής σημασίας στην εξέλιξη, προσαρμογή και αναδιαμόρφωση του συστήματος.

Η συμβολή της αποτελεσματικής διακυβέρνησης στην αναβάθμιση της σχολικής λειτουργίας, αποτελεί αντικείμενο μελέτης της Εκπαιδευτικής Διοίκησης, και προϋποθέτει την εξέταση τριών βασικών στοιχείων των συστημάτων: της δομής, των μηχανισμών και των φορέων. Ως εκ τούτου, σε κάθε σύστημα θα πρέπει να αναλύονται η δομή, οι οριζόντιες και κάθετες σχέσεις που αναπτύσσονται, καθώς και οι τρόποι διάδοσης των πληροφοριών. Επιπλέον, είναι σημαντικό οι αρμόδιοι διαμορφωτές πολιτικής να συμβάλλουν στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, στη διαμόρφωση θετικής στάσης απέναντι στην ανάπτυξη του σχολείου, και στην καλλιέργεια συμμετοχικής κουλτούρας.³⁸² Ο θετικός αντίκτυπος της σχολικής αυτονομίας και των πολιτικών αποκέντρωσης, φαίνεται να εξαρτάται και να συνδέεται με ποικίλους παράγοντες, όπως το επίπεδο ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος, η χρηματοδότηση, το σύστημα παρακολούθησης και λογοδοσίας, το επίπεδο κατάρτισης των διδασκόντων.³⁸³

Στην προσπάθεια διερεύνησης των σύγχρονων ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων για τη σχολική εκπαίδευση, στην τρέχουσα στρατηγική «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020», παρέχονται σημαντικές πληροφορίες για την πορεία των κρατών-μελών στην επίτευξη ευρωπαϊκών στόχων, καθώς και για την εγχώρια μεταρρυθμιστική πολιτική τους. Η πολυεπίπεδη αλληλεπίδραση που ασκείται ανάμεσα στο ευρωπαϊκό και το εθνικό πλαίσιο πολιτικής, μελετάται με βάση τη θεωρία του «Εξευρωπαϊσμού». Η

---

³⁸² European Commission, 2018. European ideas for better learning: the governance of school education systems. The final report and thematic outputs of the ET2020 Working Group Schools. (Retrieved at 25/2/2019, from: <https://www.schooleducationgateway.eu/downloads/Governance/2018-wgs6-Full-Final-Output.pdf>).

³⁸³ Hanushek, Link, & Woessmann, 2013, p.213.

πολυπλοκότητα στην οργάνωση και διοίκηση των εκπαιδευτικών συστημάτων, ο διαφορετικός βαθμός εξέλιξής τους, οι εθνικές και ιστορικές απολαβές τους, είναι μερικά από τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη στην προσπάθεια εξευρωπαϊσμού της λειτουργίας τους.³⁸⁴

Στην παρούσα εργασία, επιχειρήθηκε η συγκριτική ανάλυση τεσσάρων ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Σουηδίας, με εστίαση στο σύστημα οργάνωσης και διοίκησής τους και στη διαδικασία ενσωμάτωσης ευρωπαϊκών πολιτικών για τη σχολική εκπαίδευση. Σημαντικό μέρος των πορισμάτων της έρευνας, αποτελούν η ετερογένεια των μοντέλων διακυβέρνησης που εντοπίστηκαν, καθώς και η διαβάθμιση της πορείας των κρατών-μελών στην επίτευξη συγκεκριμένων κριτηρίων αναφοράς.

Αναλυτικότερα, τα εκπαιδευτικά συστήματα δεν εμφανίζουν μεγάλες αποκλίσεις στην οργάνωσή τους, καθώς έχουν συγκροτηθεί με βάση τα Διεθνή Κριτήρια Ταξινόμησης.³⁸⁵ Οι επιμέρους εσωτερικές διαφορές τους, οδηγούν στη διάκρισή τους σε συστήματα με **ενιαία δομή** (single structure) όπως στη Σουηδία, με **κοινό πλαίσιο προγράμματος σπουδών** (common core curriculum) όπως σε Ελλάδα και Γαλλία, και με **διαφοροποιημένη δομή** (differentiated structure) όπως στη Γερμανία. Σχετικά με τη διοικητικής τους διάρθρωση, το ελληνικό και γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα διαθέτουν συγκεντρωτικό μοντέλο, με ιεραρχικές κατά βάση σχέσεις (κάθετη μορφή). Στη Γαλλία ωστόσο, παρατηρούνται προοδευτικές πολιτικές αποκέντρωσης, με το σύστημα να αποκτά στοιχεία «αποσυμπύκνωσης». Στη Γερμανία, η ισχύουσα ομοσπονδιακή διάταξη του συστήματος, οδηγεί σε ένα «δυναμικό» μοντέλο διακυβέρνησης, που επιτρέπει την ανάπτυξη οριζόντιων και κάθετων διασυνδέσεων, ευνοεί τη συμμετοχή πολλών παραγόντων στην εκπαιδευτική λειτουργία και την ανάπτυξη δικτύων πληροφόρησης σε σχολικό, τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Στη Σουηδία το μοντέλο τοπικής αυτοδιοίκησης, εντάσσει τη σχολική εκπαίδευση αποκλειστικά στο πεδίο ευθύνης των Δήμων. Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, σχολικών ηγετών, αρχών και άλλων παραγόντων, ενισχύουν τη λειτουργία της σχολικής μονάδας, που δρα σε πλαίσιο αυξημένης αυτονομίας, αυτοπροσδιορισμού και λογοδοσίας.

---

³⁸⁴ Nicolaidou, 2008, p.211.

³⁸⁵ Διεθνής Ταξινόμησης για την Εκπαίδευση (ISCED2011).

Ενδιαφέρουσες είναι οι παρατηρήσεις ανάμεσα στα δύο εκπαιδευτικά συστήματα συγκεντρωτικού μοντέλου (Ελλάδα, Γαλλία), με τη Γαλλία να υιοθετεί πολιτικές αποκέντρωσης των λειτουργικών αρμοδιοτήτων. Παράλληλα εντοπίζεται αυξημένη σχολική λογοδοσία και αναβαθμισμένο σύστημα αξιολόγησης. Από την άλλη μεριά, στην Ελλάδα το εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται να παραμένει αυστηρά κάτω από την κρατική δικαιοδοσία και ο ρόλος των περιφερειακών και τοπικών αρχών, καθώς και των στελεχών διοίκησης να είναι διεκπεραιωτικός. Σε πρόσφατες εκπαιδευτικές μεταρρυθμιστικές προτάσεις της ελληνικής κυβέρνησης, αναφέρεται το ζήτημα της αξιολόγησης στελεχών και εκπαιδευτικών, με την κεντρική κυβέρνηση να διατηρεί την ευθύνη των διαδικασιών μελλοντικής αξιολόγησης.

Ακόμα μια σημαντική διαπίστωση, αφορά στην εσωτερική διακυβέρνηση του εκπαιδευτικού συστήματος εντός των ομοσπονδιών στη Γερμανία, η οποία παραπέμπει επίσης σε μορφές συγκεντρωτισμού. Εντούτοις, η ομοσπονδιακή διάταξη του συστήματος, οδηγεί σε μια πολυεπίπεδη διοικητική διαστρωμάτωση σε περιφερειακή βάση, με αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στα κρατίδια και την Ομοσπονδία (οριζόντια αλληλεπίδραση).

Η επεξεργασία στοιχείων για την αξιολόγηση της προόδου των τεσσάρων κρατών-μελών στην επίτευξη συγκεκριμένων ευρωπαϊκών δεικτών για τη σχολική εκπαίδευση, μας παρέχει συμπεράσματα για το εθνικό και το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Ο πρώτος στόχος που μελετήθηκε, σχετικά με την πρόσβαση σε δομές ΠΕΦ, έχει επιτευχθεί από όλες τις χώρες, πλην της Ελλάδας η οποία απέχει από την προσέγγισή του. Θετική είναι επίσης, η εικόνα από όλες σχεδόν τις χώρες, στην επίτευξη του στόχου για μείωση του φαινομένου της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, με τη Γερμανία να βρίσκεται οριακά στην κατάκτησή του. Η μεγαλύτερη πρόκληση και για τα τέσσερα εκπαιδευτικά συστήματα, παραμένει η προσέγγιση του στόχου για μείωση των χαμηλών μαθησιακών επιδόσεων σε βασικούς γνωστικούς τομείς (ανάγνωση, μαθηματικά, επιστήμες). Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα παρουσιάζει τις χειρότερες επιδόσεις (αυξημένο ποσοστό χαμηλής επίδοσης), ενώ η Γερμανία διατηρεί την καλύτερη θέση (μειωμένο ποσοστό χαμηλής επίδοσης) συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες (Ελλάδα, Γαλλία, Σουηδία), χωρίς ωστόσο να έχει επιτύχει ακόμα τον ευρωπαϊκό στόχο.

Τα χαμηλά αποτελέσματα από τη διεθνή αξιολόγηση των μαθητών (PISA), συνδυαστικά με τη δυσκολία προσέγγισης των ευρωπαϊκών κριτηρίων αναφοράς, φαίνεται να ωθούν τα κράτη-μέλη στην αναβάθμιση της λειτουργίας τους και στην

ανάληψη ρυθμιστικών μέτρων, όπως επιβεβαιώνουν οι τρέχουσες νομοθετικές πρωτοβουλίες σε όλες τις χώρες. Προσπάθειες για ενίσχυση των δεξιοτήτων των μαθητών, βελτίωση των συστημάτων αξιολόγησης/εποπτείας/λογοδοσίας, αύξηση της χρηματοδότησης, διεύρυνση της υποχρεωτικής φοίτησης, αναβάθμιση της ΠΕΦ, υποστήριξη του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού, μείωση των ανισοτήτων, αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης, διαφαίνονται στην εγχώρια στρατηγική και των τεσσάρων κρατών-μελών.

Συνεπώς, η εσωτερική εκπαιδευτική πολιτική των τεσσάρων εκπαιδευτικών συστημάτων μοιάζει να «συμμορφώνεται» με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Καθώς τα κράτη-μέλη επαναπροσδιορίζουν τις εθνικές προτεραιότητες και ανασυντάσσουν την εγχώρια σχολική πολιτική, σε μια προσπάθεια εναρμόνισης τους με τις ευρωπαϊκές πολιτικές, η διαδικασία του Εξευρωπαϊσμού μοιάζει να λαμβάνει τη μορφή της “top-down” προσέγγισης. Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί πως εξακολουθούν να εντοπίζονται διαβαθμίσεις στην ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών πολιτικών μεταξύ των κρατών-μελών, που ανακύπτουν ως απόρροια πολλαπλών παραγόντων.

Οι τρόποι εκδήλωσης του εξευρωπαϊσμού στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα που μελετήθηκαν, δεν φαίνεται να συνδέονται άμεσα με το σύστημα σχολικής διακυβέρνησης τους, ώστε να μπορεί με ακρίβεια να επιβεβαιωθεί το ερευνητικό μας ερώτημα. Στην αρχική μας υπόθεση, σύμφωνα με την οποία τα αποκεντρωμένα συστήματα προωθούν τις ευρωπαϊκές πολιτικές, τα αποτελέσματα δεν επαρκούν για να μας οδηγήσουν στην επαλήθευσή ή απόρριψή της. Η δεύτερη υπόθεση μας, σχετικά με την υπεροχή των εκπαιδευτικών συστημάτων αποκεντρωτικού μοντέλου στην επίτευξη ευρωπαϊκών στόχων, φαίνεται να μην επιβεβαιώνεται, καθώς διαπιστώθηκε ότι τόσο η Γαλλία με το έντονα συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό της σύστημα, όσο η Σουηδία και η Γερμανία, με εκπαιδευτικά συστήματα πιο αποκεντρωμένης διάρθρωσης, παρουσίασαν θετική εικόνα στην επίτευξη στρατηγικών ευρωπαϊκών στόχων. Σε αντίθεση με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, επίσης συγκεντρωτικού μοντέλου, όπου εμφανίζονται οι μεγαλύτερες αποκλίσεις από το ευρωπαϊκό πλαίσιο και παρατηρείται συνολικά ένας αργός ρυθμός ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι αδυναμίες στο διοικητικό και αυτοδιοικητικό σύστημα, ο έντονα γραφειοκρατικός χαρακτήρας, η έλλειψη συστήματος αξιολόγησης, η μειωμένη συνεργασία φορέων στη λήψη αποφάσεων, η έλλειψη ενιαίου στρατηγικού πλαισίου για την εκπαίδευση, σε συνδιασμό με τη συνεχόμενη εναλλαγή νομοθεσιών, αλλά και την καθυστέρηση στην εφαρμογή των μεταρρυθμιστικών πολιτικών, φαίνεται να αποτελούν βασικές αιτίες

δυσλειτουργίας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ωστόσο, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού, συνέβαλλε σημαντικά στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα, γεγονός που αποδεικνύεται μέσα από την σταδιακή πρόοδο της χώρας στην προσέγγιση των στρατηγικών στόχων και από τις προσπάθειες αναθεώρησης των εγχώριων πολιτικών εκπαίδευσης, με γνώμονα τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις.

Συνοψίζοντας, η εκπαίδευση αδιαμφισβήτητα αποτελεί έναν πολυδιάστατο τομέα της δημόσιας πολιτικής και διοίκησης, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα εκπαιδευτικά συστήματα, καλούνται να διαχειριστούν ποικίλες προκλήσεις όπως κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές, οικονομικές ανισότητες, αυξανόμενα δίκτυα πληροφόρησης και ενισχυμένη εμπλοκή φορέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ως εκ τούτου η λήψη αποφάσεων στην εκπαίδευση θα πρέπει να στοχεύει με στρατηγικό τρόπο στη βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και οι πολιτικές μεταρρύθμισης να πραγματοποιούνται μέσω της αξιοποίησης τεκμηριωμένων στοιχείων.³⁸⁶ Επιπρόσθετα, η αποτελεσματική στρατηγική αποκέντρωσης απαιτεί μια ισορροπημένη κατανομή της εξουσίας μεταξύ της κεντρικής αρχής, των περιφερειακών και τοπικών αρχών, και πρωτίστως την υπέρβαση της «παραδοσιακής» θεώρησης της διοίκησης του εκπαιδευτικού συστήματος ως γραφειοκρατικού οργανισμού και της αντιμετώπισης του σχολείου ως το εκτελεστικό όργανο της κεντρικής διοίκησης.

Τέλος, ζητήματα που αναδύονται από την παρούσα μελέτη για περαιτέρω διεύρυνση, θα μπορούσαν να αποτελέσουν η αναζήτηση διαδικασιών εξευρωπαϊσμού, στην πολυεπίπεδη διαστρωμάτωση των αποκεντρωμένων εκπαιδευτικών συστημάτων της ΕΕ, μέσα από το πεδίο εμπλοκής των ενδιαφερόμενων μερών σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο και την επεξεργασία στοιχείων για τα κοινωνικά δίκτυα που αναπτύσσονται μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων και των φορέων χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής.

---

³⁸⁶ European Commission, 2017. Support Mechanisms for Evidence-based Policy-Making in Education Eurydice Report. (Retrieved at 25/2/2019, from: https://eige.europa.eu/resources/206_EN_Evidence_based_policy_making.pdf).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αθανασούλα –Ρέππα, Α., Κουτούζης, Μ., Μαυρογιώργος, Γ., Νιτσόπουλος, Β. & Χαλκιώτης, Δ. (1999α). *Διοίκηση Εκπαιδευτικών μονάδων. Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Αθανασούλα –Ρέππα, Α. (2008). *Εκπαιδευτική διοίκηση και οργανωσιακή συμπεριφορά* Η παιδαγωγική της διοίκησης της εκπαίδευσης. Αθήνα: Έλλην.
- Ασδεράκη, Φ., (2008). *Ευρώπη και Παιδεία: Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ.
- Ασδεράκη, Φ., (2016), «Οι Ευρωπαϊκές Πολιτικές της γνώσης: Εκπαίδευση, κατάρτιση, έρευνα και καινοτομία» στο Ν. Μαραβέγιας, (επιμ.), *Ευρωπαϊκή ένωση – Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*. Αθήνα: Κριτική, 485-518.
- Anweiler, Kuebart, Liegle, Schäfer, Süßmuth. (1987) *Εκπαιδευτικά Συστήματα στην Ευρώπη* (μτφ. Δ.Ι. Θωΐδη), Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Γρηγορίου, Π. (2015). «Παγκόσμια Διακυβέρνηση και Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση». Διδακτικές σημειώσεις, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009). «*Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης-ΕΚ2020*». C119/2, 28.5.2009. (Ανακτήθηκε στις 15/11/2018, από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EL)).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής ένωσης (2010). «*Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*». C83/45, 30.03.2010. (Ανακτήθηκε στις 15/11/2018, από: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW134/%CE%A3%CE%9B%CE%95%CE%95.pdf>).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής ένωσης (2015). «*Κοινή έκθεση για το 2015 του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ2020)*», C417/25/15-12-2015. Διαθέσιμο στο: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215(02))
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007). «*Συνθήκη της Λισαβόνας. Για την Τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και*

της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», COM 2007/C 306/01, Λισσαβόνα, 17.12.2007. Ανακτήθηκε στις 10/11/2018, από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL>).

- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2004). «Κοινή ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 30ης Απριλίου 2004, για την εφαρμογή του λεπτομερούς προγράμματος των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη». COM 2004/C 104/01, 30.04.2004. (Ανακτήθηκε στις 14/9/2018, από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XG0430\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XG0430(01)&from=EL)).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2003). «Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Μαΐου 2003 σχετικά με τα επίπεδα αναφοράς μέσω των ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Benchmarks)», COM 2003/C 134/2, 07.06.2003. (Ανακτήθηκε στις 14/9/2018, από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003XG0607\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003XG0607(01)&from=EL)).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2015). «Κοινή έκθεση για το 2015 του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020). Νέες προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης». COM 2015/C 417/25, 15.12.2015. Ανακτήθηκε στις 16/10/2018, από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG1215\(02\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG1215(02)&from=EL)).
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2008). Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών, για τη Βελτίωση των ικανοτήτων για τον 21ο αιώνα: ατζέντα για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο σχολικό τομέα. COM(2008), Βρυξέλλες, 3.7.2008. (Ανακτήθηκε στις 15/9/2018, από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0425&from=EL>).
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995). «Λευκή Βίβλος για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση». Βρυξέλλες, 29.11.1995 COM(95) 590 τελικό. (Ανακτήθηκε στις 15/11/2018, από: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ECD302/%CE%9B%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%B7%20%CE%92%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%BF%CF%82.pdf>).

- Ευρωπαϊκή Ένωση/ΕτΠ, 2009. «Λευκή Βίβλος για την Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών». (Ανακτήθηκε στις 13/10/2018, από:
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/cdr89-2009_/cdr89-2009_el.pdf).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017. Ανακοίνωση της Επιτροπής Προς Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, για την Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή. Βρυξέλλες, 30.5.2017 COM(2017) 248 final. Διαθέσιμο online σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0248&from=ENN> (πρόσβαση στις 16/10/2018).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018). *Η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τι είναι και τι κάνει*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο: <https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/715cfcc8-fa70-11e7-b8f5-01aa75ed71a1> (ανακτήθηκε στις 11/10/2018).
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, 29.6.87. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EL> (πρόσβαση στις 15/10/2018).
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 92/C 191/01, 29.7.92. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL> (πρόσβαση στις 15/10/2018).
- Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Της Λισσαβώνας 23 και 24 Μάρτιου 200. Conseil/00/900, 24.3.2000. Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-00-900_el.htm (πρόσβαση στις 13/10/2018).
- Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 31/Α/23-02-2018. Προεδρικό Διάταγμα 18/2018 «Οργανισμός Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων». Διαθέσιμο online σε: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/proedriko-diatagma-18-2018-fek-31a-23-2-2018.html> (πρόσβαση στις 10/12/1018).
- Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 167/τ.Α' / 30-09-1985. Νόμος 1566/1985. «Δομή και Λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και

Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Άλλες Διατάξεις.. (Ανακτήθηκε στις 9/12/2018, από: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/EPAL_N_1_566_1985.pdf).

- Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 24/Α/13-2-2002 . Νόμος 2986/2002, «*Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις*». Διαθέσιμο στο: http://dide.flo.sch.gr/site/wp-content/uploads/2014/12/DIDEFlorinas_N_2986_2002_Me_Oles_Tis_Allages.pdf (πρόσβαση στις 11/12/1018).
- Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 102/Α/ 12-6-2018. Νόμος 4547/ 2018, «*Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της Πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*». Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/nomos-4547-2018-phek-102a-12-6-2018.html> (πρόσβαση στις 11/12/1018).
- Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 4299/τ.Β' /27-09-2018, Απόφαση Υπ' Αριθμόν 158733/ΓΔ4/ 2/2018. «*Ενιαίος Κανονισμός Λειτουργίας των Περιφερειακών Κέντρων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) και ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου*». Ανακτήθηκε στις 11/12/2018, από: <https://edu.klimaka.gr/arxeio/nomothesia-fek/fek-4299-2018-leitourgia-pekes-syntonistwn-ekpaideysis.pdf>).
- Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 623/Β/26-2-2019. «*Ορισμός δήμων εφαρμογής δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης από το σχολικό έτος 2019-2020*». Αρ. Φύλλου 623, Φ.15/27268/Δ1, 26.02.2019. Ανακτήθηκε στις 11/3/2019, από: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/%CE%A6%CE%95%CE%9A_%CE%92_623_%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%80_%CE%A5%CE%91_%CE%B5%CE%B9%CE%B4_%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD.pdf).
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Της Λισσαβόνας 23-24 Μαρτίου 2000, Συμπεράσματα Της Προεδρίας, Conseil/00/900, παρ.1, 24.3.2000. Διαθέσιμο online σε: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-00-900_el.htm (πρόσβαση στις 13/10/2018).
- Ζήγος, Σ. (1990). *Ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά Συστήματα και Ενιαίο Σχολείο*, Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

- Κατσαρός, Ι. (2008). *Οργάνωση και διοίκηση της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. & Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (Ανακτήθηκε στις 18/11/2018, από: http://www.pi-schools.gr/programs/epim_stelexoi/epim_yliko/book3.pdf).
- Κόντης, Θ. (1988) , *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση. Κεντρική Διοίκηση, Αποκέντρωση, Τοπική Αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική Ε.Π.Ε.
- Κωτσίκης, Β. (1998). *Εκπαιδευτικά Συστήματα. Οργάνωση & Διοίκηση. Συστημική προσέγγιση*. Αθήνα: Έλλην.
- Κωτσίκης, Β. (2007). *Εκπαιδευτική Διοίκηση & Πολιτική. Οργάνωση και Διοίκηση Εκπαιδευτικών συστημάτων & Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης*. Αθήνα: Έλλην.
- Λαδή, Σ. & Νταλάκου, Β. (2008). *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση και Δημόσια Πολιτική*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. (Ανακτήθηκε στις 15/11/2018, από: https://eclass.unipi.gr/modules/document/file.php/NAS281/de_o24_A.pdf).
- Λυμπέρης, Λ. (2012). «Συγκεντρωτισμός- αποκέντρωση στη διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος: Θεωρητικός προβληματισμός –πρακτικές δυτικών χωρών» στο Εκπαιδευτικά, τεύχος 103-104, σελ. 133-144. (Ανακτήθηκε στις 18/11/2018, από: <http://impetsasaspate.weebly.com/uploads/5/3/7/8/5378040/11.pdf>).
- Μενδρινού, Μ. (2016). «Η εξέλιξη των προτύπων διακυβέρνησης της ΕΕ» στο Ν. Μαραβέγιας (επιμ.) *Ευρωπαϊκή ένωση-Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*. Αθήνα: Κριτική, 113-132.
- Μούσης, Ν. (2015). *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μπρίνια, Β. (2008). *Management Εκπαιδευτικών Μονάδων & Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.
- Marklund, S. (2004), στο Καλογιαννάκη Π. & Μακράκης Β.(επιμ.). *Ευρώπη και Εκπαίδευση, Τάσεις και Προοπτικές*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Πασιάς, Γ. (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση. Η στρατηγική της Λισαβόνας. Εκπαιδευτικός λόγος και πολιτικές (2000-2006)*. Τόμος β΄. Αθήνα: Gutenberg.

- Σαϊτη, Χ. & Σαϊτης Χ. (2012). Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης. Θεωρία, Έρευνα και Μελέτη Περιπτώσεων. Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση.
- Σαϊτης, Χ. (2005). *Οργάνωση και λειτουργία των σχολικών μονάδων*. Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση.
- Σαϊτης, Χ. (2008). Περίληψη επιμορφωτικού Υλικού για το μάθημα «Εκπαιδευτική Πολιτική και Διοίκηση» στο πλαίσιο Παιδαγωγική Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών του ΟΑΕΔ. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών & Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ). Ανακτήθηκε στις 10/10/2018, από: https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3695/1093_02_oaed_summary_enoti ta05_v01.pdf).
- Σουμέλης, Κ. (1995). *Εκπαίδευση και Εκπαιδευτικά Συστήματα στις Χώρες-Μέλη της Ε.Ο.Κ.* Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.
- Στάμελος, Γ., Βασιλόπουλος, Α. & Καβασακάλης, Α. (2015). *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Πολιτικές*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. (Ανακτήθηκε στις 10/10/2018, από: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/226/1/00_master%20document StamelosVasilopoulosKavasakalis_Final.pdf).
- Φερόνας, Α. (2013). *Ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνικής πολιτικής. Θεωρητικό πλαίσιο, μεθοδολογικά προβλήματα και η ελληνική εμπειρία*. Αθήνα: Διόνικος.
- Φωτόπουλος, Ν. (2012) «Πολιτική Εξουσία, Εκπαίδευση και Διοικητική Κουλτούρα. Θεσμικές και έξω-θεσμικές παράμετροι στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής» στο Καρακατσάνη Δ. & Παπαδιαμαντάκη (επιμ.) *Σύγχρονα θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής – Αναζητώντας το νέο σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 69-87.
- Alexiadou, N. (2007). *The Europeanisation of Education Policy: researching changing governance and 'new' modes of coordination*. Research in Comparative and International Education, 2(2). Available online at: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/rcie.2007.2.2.102> (access at 18/11/2018).
- Astiz, M. F., Wiseman, A. W., & Baker, D. P. (2002). *Slouching towards Decentralization: Consequences of Globalization for Curricular Control in National Education Systems*. Comparative Education Review, 46(1).

- Bache, I. (2005). *Europeanization and multi-level governance: Empirical findings and conceptual challenges*. Department of Politics/ University of Sheffield, ARENA Working Paper. (Available online at: https://www.academia.edu/18558497/Europeanization_and_multi-level_governance_Empirical_findings_and_conceptual_challenges, access at 19/11/2018).
- Bénédicte, R. (2010). *The Europeanization of Education Policies: A Research Agenda*. European Educational Research Journal, 9 (4). Available online at: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/eeerj.2010.9.4.519> (access at 18/11/2018).
- Börzel, T. & Risse, T. (2000). When Europe Hits Home: Europeanization and Domestic Change, in European Integration online Papers 4(15). Available online at: <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-015a.htm> (access at 19/11/2018).
- Börzel T., Risse T. (2007). *Europeanization: The domestic impact of European Union politics*, in Handbook of European Union Politics, edited by K.E. Jørgensen, M.A. Pollack and B. Rosamond, London: Sage Publications, 483-504. (Available online at: https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=nIEkWaN83mYC&oi=fnd&pg=PA483&ots=M5KOrYboh1&sig=r5XACdVdU5OFSYJksnWs7j_AupQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false , access at 19/11/2018).
- Bruno, P. & Moreno, L. (2004). The Europeanization of welfare: Paradigm shifts and social policy reforms. Paper presented at the WRAMSOC Conference, 23-25 April, 2004, Berlin. (Available online at: https://www.researchgate.net/publication/39376248_The_Europeanization_of_welfare_Paradigm_shifts_and_social_policy_reforms, access at 20/11/2018).
- Cankaya, S., Kutlu, O. & Cebeci, E. (2015). *The educational policy of European Union*. Journal Procedia - Social and Behavioral Sciences 174, 886 – 893. (Retrieved at 25/11/2018, from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815007570>).
- Commission of the European Communities (1993b), Green Paper on the European Dimension of Education, COM (93)457 final, 29 September. (Retrieved at 16/10/2018, from: http://aei.pitt.edu/936/1/education_gp_COM_93_457.pdf).
- Council of the European Union (2018). Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2018 National Reform Programme of Germany and delivering a Council opinion on the 2018 Stability Programme of Germany. COM (2018) 405 final, 9437/18 Brussels, 1 June 2018. (Retrieved at 21/2/2019,

from: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9437-2018-INIT/en/pdf>).

- Cowles Green, M., Caporaso, J. & Risse, T. (2001). “Europeanization and Domestic Change: Introduction”. In M. Cowles Green, J. Caporaso & T. Risse (eds.), *Europeanization and Domestic Change, Transforming Europe*. Ithaca and London: Cornell University Press: 1-20.
- Dale, R., Robertson, S. (2009). *Globalisation and Europeanisation in Education*. Symposium books: UK.
- European Commission (2017). *The Structure of the European Education Systems 2017/18: Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 9/12/2018, from: http://eurydice.indire.it/wp-content/uploads/2017/11/Structures_2017_18_diagrams_final_report.pdf).
- European Commission (2018). *Education and Training Monitor 2018*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 20/2/2019, from: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>).
- European Commission (2018). *Education & Training Monitor. Greece 2018*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 25/2/2018 from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-greece_en.pdf).
- European Commission (2018). *Education & Training Monitor. France 2018*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 21/2/2019, from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-france_en.pdf).
- European Commission (2018). *Education & Training Monitor, Germany 2018*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 21/2/2019, from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-germany_en.pdf).
- European Commission (2018). *Education & Training Monitor, Sweden 2018*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at

22/2/2019, from:
https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-sweden_en.pdf).

- European Commission (2018). *Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe 2018. Eurydice Background Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 25/2/2019, from: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/structural_indicators_2018.pdf).
- European Commission (2018). *European ideas for better learning: the governance of school education systems. The final report and thematic outputs of the ET2020 Working Group Schools*. (Retrieved at 25/2/2019, from: <https://www.schooleducationgateway.eu/downloads/Governance/2018-wgs6-Full-Final-Output.pdf>).
- European Commission/EACEA/Eurydice, 2017. *Support Mechanisms for Evidence-based Policy Making in Education. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 25/2/2019, from: https://eige.europa.eu/resources/206_EN_Evidence_based_policy_making.pdf).
- European Commission. *Education and Training 2020, Working Group Mandates 2016-2018*. . Luxembourg: Publications Office of the European Union. (Retrieved at 18/3/2019, from: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-2020-group-mandates_en.pdf).
- Eurydice, (2007). *School Autonomy in Europe: Policies and Measures*. Brussels: Eurydice European Unit. Available online at: <https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/102bb131-8105-4599-9367-377946471af3/language-en> (access at 15/ 2/2019).
- Grek, S., Law, M. (2012). *Europeanizing Education: Fabricating a system for governing? ERS/ESF Research Project on Fabricating Quality in Education*. Centre for Education Sociology, University of Edinburgh.
- Hang, N. (2011). *Europeanization: Simply a top-down process?* Marmara Journal of European Studies, 19:1, 135-151.
- Hanson, M.E. (1997). *Educational Decentralization: Issues and Challenges*, p3-7. University of California. Available at: <https://gsdrc.org/document-library/educational-decentralization-issues-and-challenges/> (access at 17/3/2019).

- Hanushek, E.A., Link ,S. & Woessmann, L. (2013). Does school autonomy make sense everywhere? Panel estimates from PISA. *Journal of Development Economics* 104, 212-232. Ανακτήθηκε στις 15/1/2019, από http://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%2BLink%2BWoessmann%202013%20JDevEcon%20104_0.pdf
- Hörner, W., Döbert, H., Kopp, B. von, Mitter, W. (2007). *The Education Systems of Europe*. Dordrecht Springer Netherlands, 2007. Available at: https://books.google.gr/books?id=FI5hZqm2_0MC&printsec=frontcover&hl=el#v=onepage&q&f=false (access at 25/2/2019).
- Iftene, C. (2014). Educational systems’ autonomy. Facts and analysis. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 142, 47 – 53.
- Knill, C. (2001). *The Europeanisation of National Administrations*. Cambridge: Cambridge University Press. (Διαθέσιμο online σε: <https://www.questia.com/read/105183380/the-europeanisation-of-national-administrations> , πρόσβαση στις 23/11/2018).
- Ladrech, R. (1994), *Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France*. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 32, No. 1 Basil Blackwell Ltd: UK.
- Ladrech, R. (2010). *Europeanization and National Politics*, The European Union Series, Macmillan International Higher Education. (Available at: <https://www.macmillanihe.com/page/detail/europeanization-and-national-politics-robort-ladrech/?sf1=barcode&st1=9781403918741>, access 19/11/2018).
- Larsen, H., Olsen, K. (2010). *The Europeanization of Greece*. The Politics of the European Union- Central Structures and Processes of EU. Jean Monnet Programme, Spring 2010, Department of Political Science, University of Copenhagen.
- Marshall, A. J. (2004). *Europeanisation at the Urban Level: Local Actors, Institutions and the Dynamics Of Multi-Level Interaction*. Centre of International Studies/ University of Cambridge. ESRC/UACES Study Group on the Europeanisation of British Politics and Policy-Making, Sheffield, 23 April 2004. (Ανακτήθηκε στις 19/11/2018, από: <http://aei.pitt.edu/1731/1/Marshall.pdf>).

- Moreno, L. (2005). Europeanization, Decentralization and Welfare Reform. Working Paper 05-08 Paper presented at the International Conference: “Territorial Governance for the 21st Century”, Royal Flemish Academy of Belgium for Arts & Sciences, Brussels, 16-17 September 2005. (Ανακτήθηκε στις 20/11/2018, από: <http://ipp.csic.es/sites/default/files/content/workpaper/2005/dt-0508.pdf>).
- Moreno, L. & Palier, B. (2004). *The Europeanization of welfare: Paradigm shifts and social policy reforms*. Paper presented at the WRAMSOC Conference, 23-25 April 2004, Berlin. Available online at: https://www.researchgate.net/publication/39376248_The_Europeanization_of_welfare_Paradigm_shifts_and_social_policy_reforms (access at 20/11/2018).
- Nicolaidou, M. (2008). Attempting a Europeanization of educational leadership: philosophical and ideological dimensions. *International Journal of Leadership in Education*. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13603120801950106> (access at 25/2/2019).
- OECD (2016). *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*. Available at: https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-i_9789264266490-en#page389 (access at 22/2/2019 (access at 15/2/2019)).
- OECD (2018). *PISA 2015 Results in Focus*. (Retrieved at 24/2/2019 from: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>).
- OECD (2018). *Education for a Bright Future in Greece*. Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264298750-en> (access at 22/2/2019).
- OECD (2017). *Education at a Glance 2017*. (Retrieved at 23/2/2019, from: https://www.hm.ee/sites/default/files/eag2017_eng.pdf).
- Official Journal of the European Communities (1974). Resolution of the ministers of education, meeting within the Council, of 6 June 1974 on cooperation in the field of education. No C 98/2 20.08.1974. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41974X0820&from=EN> (access at 13/10/2018).
- Official Journal of the European Communities/ Council (1976). Resolution of the Council and of the Ministers of Education, meeting within the Council of 9 February 1976 comprising an action programme in the field of

education. Official Journal No C 38/1 19.02.1976 P. 0001 – 0005. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41976X0219&from=EN> (access at 13/10/2018).

- Olsen, J. P. (2002). The Many Faces of Europeanization. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 40(5), 921–952.
- Ongaro, E., & Van Thiel, S. (Eds.), 2018, p.6. *The Palgrave Handbook of Public Administration and Management in Europe*.
- Osborne, D. (1993). Reinventing Government. *Leadership Abstracts*; v6 n1 Jan. California: Don Doucette. (Retrieved at 17/11/2018, from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED367424.pdf>).
- Paraskevopoulos, C. & Rees, N. (2006). Europeanization of Policy-Making and Domestic Governance Structures in Regional Policy: Cohesion and CEE Countries. In Paraskevopoulos, C. (Ed.), Getimis, P. (Ed.), Rees, N. (Ed.). (2006). *Adapting to EU Multi-Level Governance*. London: Routledge, Chapter 7, p.179-206. (Ανακτήθηκε στις 20/11/2019, από: https://www.ceses.cuni.cz/CESES-141-version1-6_1_Rees_Europeanization_Governance_Cohesion_CEE.pdf).
- Radaelli, C. (2012) Europeanization: The Challenge of Establishing Causality. In Exadaktylos, T. and Radaelli, C. (Eds.) *Research Design in European Studies*, Establishing Causality in Europeanization. UK: Palgrave Macmillan, 1-16. Available at: http://link.springer.com/chapter/10.1057%2F9781137005090_1#page-1 (access at 27/11/2018).
- Radaelli, C., Saurugger, S. (2008). *The Europeanization of Public Policies: Introduction*. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 10: 3, 213-219.
- Saurugger, S. (2006). Europeanization as a methodological challenge: The case of interest groups. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice* 7 (4), 291-312. Διαθέσιμο online σε: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13876980500319337>, πρόσβαση στις 20/11/2018).
- UNESCO, Institute for Statistics, (2012). International Standard Classification of Education. ISCED 2011. (Retrieved at 7/12/2018, from:

<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>).

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Διαθέσιμο online σε: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_el (πρόσβαση στις 15/10/2018).
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Νεολαία. Διαθέσιμο online σε: https://europa.eu/european-union/topics/education-training-youth_el (πρόσβαση στις 10/11/2018).
- Ελληνική Δημοκρατία. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Διαθέσιμο online σε: <https://www.minedu.gov.gr/> (πρόσβαση στις 10/12/2018).
- CEDEFOP. Available at: <http://www.cedefop.europa.eu/el> (access at 12/10/2018).
- Council of Europe. Available at: <https://www.coe.int/en/web/portal/home> (access at 13/10/2018).
- Éduscol, Table of School System Structure. Available at: <http://eduscol.education.fr/cid61046/table-of-school-system-structure.html> (access at 17/12/2018).
- EUROPA/ Κατανομή των αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ai0020&from=EL> (πρόσβαση στις 11/10/2018).
- EUROPA/ Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις της ΕΕ. Διαθέσιμο στο: https://europa.eu/european-union/eu-law/decision-making/procedures_el (πρόσβαση στις 10/10/2018).
- EUROPA/Ευρωπαϊκή Ένωση/Εκπαίδευση, κατάρτιση και νεολαία. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά σε: https://europa.eu/european-union/topics/education-training-youth_el (ανακτήθηκε στις 11/10/2018).

- EUROPA/Δείκτες για την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c11063&from=EL> (πρόσβαση στις 13/10/2018).
- EUROPA/Συνεργασία της ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»). Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aef0016> (πρόσβαση στις 16/10/2018).
- EUROPA/Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012/C 326/01. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT> (πρόσβαση στις 11/10/2018).
- European Commission/ EACEA. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/homepage_en (access at 13/10/2018).
- European Commission/EACEA National Policies Platform/ Eurydice. Available at: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/> (access at 13/12/2018).
- European Commission/Education & Training/Et2020 working groups. Available at: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-working-groups_en (access at 17/3/2019).
- European Commission/Education & Training/About school policy. Διαθέσιμο online σε: https://ec.europa.eu/education/policies/school/about-school-policy_el (πρόσβαση στις 16/10/2018).
- European Commission/Education & Training/Et monitor. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_el (πρόσβαση στις 16/10/2018).
- European Commission/Education & Training/Et2020 framework. Available at: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_el (access at 20/2/2019).
- European Institute of Innovation & Technology. Available at: <https://eit.europa.eu/> (access at 13/10/2018).
- European Training Foundation. Available at: <https://www.etf.europa.eu/en> (access at 12/10/2018).

- Europedia/ Moussis/ Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες. Διαθέσιμο στο: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/2/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=18&s=1&e=10 (πρόσβαση στις 11/10/2018).
- Eurydice, «Ευρωπαϊκό δίκτυο πληροφοριών για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές». Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=legisum:c11061> (πρόσβαση στις 13/10/2018).
- Federal Ministry of Education and Research. Available at: <https://www.bmbf.de/en/index.html> (access at 28/12/2018).
- Eurostat/ Europe 2020 headline indicators. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_headline_indicators
- Kultusminister Konferenz, The Standing Conference of the Ministers of Education and Cultural Affairs (KMK). Available at: <https://www.kmk.org/kmk/information-in-english/standing-conference.html> (access at 23/12/2018).
- OECD. Available at: <http://www.oecd.org/> (access at 13/10/2018).
- ScoolEducationGateway/ The governance of school education systems. Available at: <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/governance-of-school-edu.htm> (access at 8/3/2019).
- Skolverket. Swedish National Agency for Education. Available at: <https://www.skolverket.se/andra-sprak-other-languages/english-engelska> (access at 11/1/2019).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Available at: <https://en.unesco.org/> (access at 13/10/2018).
- Descriptions of National Education Systems, including Ongoing Reforms and Policy Developments 2013-2015 (Eurydice webpages)
  - European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. Greece. Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/greece_en
  - European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. France.

Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/france_en

-European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. Germany.

Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/germany_en

- European Commission/ EACEA National Policies Platform/Eurydice. Sweden.

Διαθέσιμο online σε: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/sweden_en